

«Qalalyq jas tyrister stansasy» МКҚК

«ҚАЛАЛЫҚ ЖАС ТУРИСТЕР СТАНСАСЫ» МКҚК ГККП «ГОРОДСКАЯ СТАНЦИЯ ЮНЫХ ТУРИСТОВ»

«Балалар және жасөспірімдер туризмі мен өлкетануды дамыту бағыттары бойынша қалалық жас туристер стансасының қызметі» атты Ақтөбе қаласының «Қалалық жас туристер стансасы» МКҚК жұмыс тәжірибесін жалпылау бойынша материалдарының
ЖИНАҒЫ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Қ. ЖҰБАНОВ АТЫНДАҒЫ АҚТӨБЕ ӨНДІРЛІК УНИВЕРСИТЕТІ

**«Балалар және жасөспірімдер туризмі мен өлкетануды дамыту
бағыттары бойынша қалалық жас туристер стансасының қызметі» атты
Ақтөбе қаласының «Қалалық жас туристер стансасы» МКҚК жұмыс
тәжірибесін жалпылау бойынша материалдарының жинағына
ПІКІР**

Қалалық жас туристер стансасы тәжірибені жинақтауға арналған материалдар жинағында оқушылардың танымдық және практикалық белсенділігін арттыру бойынша өз тәжірибесін сипаттайды. Салауатты өмір салтын қалыптастыру, экологиялық, физикалық, рухани-адамгершілік тәрбие дағдыларын дамыту бойынша практикалық кеңестер береді. Қалалық жас туристер стансасы туристік – экологиялық - өлкетану бағыттарының белсенділігін арттырады, оқушылардың зияткерлік, рухани-физикалық дамуына, өз өлкесінің тарихын, мәдениетін, экологиясын үйрете отырып, өзіндік іс-әрекет дағдыларын игеруге ықпал етеді. Бұл бағыт «Рухани жаңғыру» мемлекеттік бағдарламасына сәйкес іске асырылады, негізгі мақсаты патриоттық тәрбие беру, азаматтық және рухани жауапкершілік жүйесін дамыту, өз Отанын танып білуді үйрету. Сонымен қатар оқушылар экскурсияларға, ғылыми жоба зерттеуге, әр түрлі жарыстарға, конкурстарға, слёттарға, конференцияларға және фестивальдарға қатыстырылады.

Жұмыстың өзектілігі - туған өлкенің тарихы мен мәдениетін, оның экологиясын зерттейтін балалардың белсенді туризмі - балалар мен жасөспірімдер туризмінің ең ауқымды және қол жетімді түрі.

Педагогикалық жаңа тұрғыдан жаңалығы, тәжірибені жалпылауда «туристік дайындық негіздері», «топография және бағдарлау», «өлкетану», «гигиена негіздері және дәрігерге дейінгі алғашқы көмек» («туристік түйіндерді байлау техникасы», «туристік-бақылау маршрутын оқыту техникасы») тақырыптары қамтылды. Оқушылар Қалалық жас туристер стансасының ұйымдастыруымен өтетін жарыстарға, жорықтарға, экспедицияларға қатысып, лагерьлерде демалып тәжірибе жинақтай алады.

Қорытындыда педагогикалық практикада алынған нәтижелерді пайдалану бойынша сапалық және сандық ұсынымдар тұжырымдалады.

Қосымшаға қызмет мониторингі, терминдер сөздігі, әдістемелік құралдары, жинақтар, сабақ конспекттері енгізілген.

Пікір жазған:

Қ.Жұбанов ат. АӨУ
география және туризм
кафедра доценті, г.ғ.к.,

Г.Т. Кубесова

МАЗМҰНЫ

- 1. «Қалалық жас туристер стансасы» қызметінің бағыттары және ерекшеліктері**
- 2. Әдістемелік қызметі мен білім үрдісінің құрылымы**
- 3. Туристер стансасының оқыту кеңістігі мен нәтижелігі**
 - 3.1. Спорттық туризм**
 - 3.2. Өлкетану**
 - 3.3. Экскурсия**
 - 3.4. Экология**
- 4. Қосымша білім беру педагогтарының жұмыс тәжірибесін жалпылау**
- 5. Әлеуметтік серіктестік**
- 6. Жетістік - баста назарда**
- 7. «Біз сұлұмыз балдаймыз – Достықты біз таңдаймыз!»**
- 8. Байланыс үшін мәліметтер**

«Қалалық жас туристер стансасы» МКҚК

Қазақстандық Ұлттық
ЮНЕСКО клубтарының
Федерациясы

ҚАЛАЛЫҚ ЖАС ТУРИСТЕР СТАНСАСЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ БАҒЫТТАРЫ ЖӘНЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

ҚАЛАЛЫҚ ЖАС ТУРИСТЕР СТАНСАСЫНЫҢ ТӨЛҚҰЖАТЫ

Мекеменің атауы	Ақтөбе қаласы Қалалық жас туристер стансасы
Мекен-жайы	090000 Қазақстан Республикасы, Ақтөбе облысы, Ақтөбе қаласы Батыс – 2 ауданы, 24 Г
Телефоны	90-79-19 Факс: 90-80-32
Электрондық пошта	
Web-сайт	Zhastur-aktobe
Банк деректері:	БИН 990240001821 БИК HSBKZZKX р/с KZ876010121000182438 (спец)
Директор	Бекбергенова Алёна Исламовна
Директордың оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасары	Ногаева Бахитжан Какимжановна
Әдістемелік бөлім меңгерушісі	Мамбетниязова Жемисгуль Карагуловна
Әдіскер	Утарбаева Айнур Бергалиевна
Спорттық-туристік бөлімінің әдіскері	Шуренбаев Нурбек Орынбасарович
Барлық үйірмелер	20 үйірме 52 топ
2021-2022 оқу жылы бойынша қамтылған оқушылар саны	720

НОРМАТИВТІК-ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚҰЖАТТАРМЕН ҚАМСЫЗДАНДЫРЫЛУЫ

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы (19-бап);
2. «Қазақстан Республикасында баланың құқықтары туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 8 тамыздағы № 345 Заңы (19-бап);
3. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы (№ 1, 4, 5, 6, 11, 14, 23, 28, 37, 51, 52, 63, 65-баптар);
4. Балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдары түрлері қызметінің үлгілік қағидалары
5. Әдістемелік-нұсқаулық хаттар-2019
6. «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы №148-ІІ Заңы;
 - а. «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың профилактикасы мен балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдегі № 591 (12-бап) Заңы;
 - б. «Азаматтық қызметшілерге, мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен ұсталатын ұйымдардың қызметкерлеріне, қазыналық кәсіпорындардың қызметкерлеріне еңбекақы төлеу жүйесі туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 29 желтоқсаннан №1400 қаулысы (6-бап);
7. «Мемлекеттік білім беру ұйымдары қызметкерлерінің үлгі штаттарын және педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген адамдар лауазымдарының тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 30 қаңтардағы №77 қаулысы (Барлық білім беру ұйымдарына ортақ жекелеген лауазымдар бойынша білім беру ұйымдары қызметкерлерінің үлгі штаттары тараудың 29-бабы);
 - а. «Тиісті үлгідегі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларын, оның ішінде балаларға арналған қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 17 мамырдағы №499 қаулысы;
 - б. «Балаларға қосымша білім беру бойынша қосымша білім беру ұйымдарына құжаттар қабылдау және оқуға қабылдау» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 31 тамыздағы № 1119 қаулысы;
 - с. «Балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдары түрлері қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 14 маусымдағы № 228 бұйрығы, сондай-ақ ҚР басқа да нормативтік және құқықтық актілері;
 - д. «Қазақстан Республикасында балалар мен жастардың ғылыми техникалық шығармашылығы жүйесін дамыту жөніндегі 2015-2018 жылдарға арналған тұжырымдамалық тәсілдері ҚР БЖҒМ 10.02.2015 ж. № 60 бұйрығы;
 - е. «Педагогика кадрларының біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру және жүргізу қағидаларын бекіту туралы» ҚР БЖҒМ 28.01.2016 ж. № 95 бұйрығы;

f. «Мектепке дейінгі, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарында жұмыс істейтін педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғаларды, және білім және ғылым саласындағы басқа да азаматтық қызметшілерді аттестаттаудан өткізу қағидалары мен шарттарын бекіту туралы» ҚР БЖҒМ 27.01.2016 г. № 83 бұйрығы;

g. Педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғалардың лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы» ҚР БЖҒМ 13.07.2009 ж. № 338 бұйрығы.

«Қалалық жас туристер стансасы» МКҚК-ның қосымша білім беру және тәрбиеленушілердің қабылдау ережесі

«Қалалық жас туристер стансасының» МКҚК-ның (әрі қарай ҚЖТС) қосымша білім беру және тәрбиеленушілердің қабылдау ережесі (әрі қарай Ереже) ҚР БЖҒМ-нің 2013 жылғы 14 маусымында бекітілген «Балаларға арналған қосымша білім беруді ұйымдастырудың Типтік ережелерін бекіту туралы» № 228 бұйрығы, ҚЖТС Жарғысына сай бекітілді.

1. ҚЖТС-ның негізгі қызметі – білім саласында оқушылардың білім бағдарламасын игеруге, жеке тұлғаның шығармашылық және рухани дамуына, адамгершілік негіздерін және салауатты өмір салтын қалыптастыруға, оқушылардың техникалық шығармашылыққа, жаңашылдыққа және зерттеу жұмыстарына қызығушылығын арттыра отырып өндірістік-шаруашылық әрекеттерін жасау.

2. ҚЖТС-нда білім беру, тәрбие үдерісіне қатысушылар балалар, педагогтар және ата-аналар (заңды қамқоршылары) болып табылады.

3. Оқу жылы басталар алдында қыркүйек айының бірінен бастап он төртінше дейін білім беру ұйымдарында, ҚЖТС сайты арқылы, БАҚ арқылы насихаттау жұмыстары жүргізіледі. ҚЖТСның мекен-жайы, ақпарат алу жолдары хабарланады. Оқу жылы 15 қыркүйектен басталады.

4. Балаларды қабылдау кезде балалар және ата-аналар (заңды қамқоршылары) ҚЖТС Жарғысымен, басқа да білім беру үдерісін реттейтін құжаттармен таныстырылады.

5. Балалар және ата-аналар (заңды қамқоршылары) насихаттау парақтарында көрсетілген телефон арқылы немесе ҚЖТСна келіп кезекші педагогтардан үйірмелер туралы барлық ақпаратты, қажетті кеңестерді ала алады.

6. Қатысатын үйірмені балалар ерікті түрде өздері таңдайды.

7. Үйірмелерге 10-17 жастағы балалар қабылданады.

8. Сабақтар қосымша білімнің білім беру бағдарламасына сәйкес топпен. Бірінші оқу жылында әрбір топтағы балалар саны 15-ке дейін, екінші және келесі жылдары 8-ден 12-ге дейін.

9. Үйірмеге жазылу үшін қажетті құжаттар: ата-ананың (заңды қамқоршыларының) өтініші, No027 формадағы медициналық анықтама (жергілікті емханадан алынады), баланың тууы туралы куәлігінің көшірмесі.

Осы құжаттар толық тапсырылғанда бала үйірмеге қабылданған болып есептеледі.

10. Үйірмелер тәрбиеленушілердің жас ерекшеліктерін, бос уақытын, педагогтардың жүктемесін ескеріле отырып жасақталады.

11. Қосымша білім берумен қамту үшін және білім беру ұйымдарының қажеттіліктеріне қарай үйірмелер жекелеген білім беру ұйымдарында ұйымдастырылады. Бұл жағдайда білім беру ұйымы мен ҚЖТС арасында екіжақты келісімшарт жасалынады.

12. Сабақ кестесін құруда оқушылардың күн тәртібі, ата-аналардың тілектері, үйірме өткізілетін орындардың санитарлық-гигиеналық жағдайлары, педагогтардың жұмыс режимі ескеріледі.

13. Ата-аналар (занды қамқоршылар) оқу-тәрбие жұмысына қатысуға, баланың үйірмеге тұрақты қатысуын қадағалауға міндетті.

15. Туындаған сұрақтар ҚЖТС әкімшілігімен келісе отырып шешіледі.

ҚАЛАЛЫҚ ЖАС ТУРИСТЕР СТАНСАСЫ ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ

Қалалық жас туристер стансасы 1971 жылдың қараша айында құрылды. 800 шаршы м көлеміндегі ғимаратында орналасқан балалардың экскурсиялық-туристік базасы (сол кездегі атауы), туристер стансасы болар алдында № 5 мектепке дейінгі балалар үйі болған және ХІХ ғасырдың аяғында салынып Жанқожа батыр, 62 көшесінде орналасқан. 2005 жылға дейін туристер стансасы облыстық балалар экскурсиялық-туристік базасы болып саналды, ал 2005 жылдан бастап Ақтөбе қаласының білім бөлімінің жанындағы «Қалалық жас туристер стансасы» мемлекеттік қомуналдық қазыналық кәсіпорны статусын алды. «Қалалық жас туристер стансасы» МКҚК Батыс – 2 ауданы, 24 Г үй мекен-жайындағы ғимаратта орналасқан. Жалпы ауданы 607,4 шаршы м, үш оқу кабинеті және бір әкімшілік кабинеттен тұрады. Қалған үйірмелер өтеусіз пайдалану шартымен және қызметтестік шартпен қала мектептерінде жұмыс жасайды.

Ақтөбе қаласының жас туристер стансасы балалар және жасөспірімдер туризміне арналған бірден бір білім беру орталығы. Қалалық жас туристер стансасы 2019 жылы Қазақстандық Ұлттық ЮНЕСКО Клубтарының Федерациясына мүше болып, «Қазақстандық ЮНЕСКО клубының мүшесі» мәртебесіне ие болды. Бұл клубтың негізгі бағыттарына мәдени іс-шараларды өткізу, салауатты өмір салтын қалыптастыру, мәдени мұраны қорғау, дәстүрлі өнерді сақтау және тағы басқа республикалық деңгейдегі мәдени-көпшілік, экологиялық іс-шараларды ұйымдастыру жатады. Осы тұрғыда қалалық жас туристер стансасы жоспарға сәйкес қалалық, облыстық, республикалық деңгейде туристік-өлкетану-экология бағытында іс-шаралар ұйымдастырып келеді.

Стансаның миссиясы: Қалалық жас туристер стансасы қала және облысымыздың балалар және жасөспірімдер туризмі, өлкетану және экология бағытын дамыту мен насихаттау жұмыстарын жүргізетін жалғыз мектептен тыс

білім беру мекемесі болып, балаларға бос уақытын тиімді және пайдалы қолдануына, салауатты өмір салтына, туған өлкесінің тарихы мен мәдениетіне, біздің облысымызда мекендейтін халықтардың салт-дәстүрлеріне қызығушылық, сүйіспеншілік сезімдерін тәрбиелеуге мүмкіншілік береді. Стансаның оқу-тәрбие процесі үш бағытта атқарылады: спорттық-туристік, туристік-өлкетану, туристік -экологиялық бағыттары бойынша. Жылда қаланың 700 астам балалары қалалық жас туристер стансасының білім беру қызметін тегін алады. Сонымен қатар, туристер стансаның негізгі міндеттерінің бірі, жасөспірімдерді, жастарды және ересек адамдарды туристік-өлкетану қызметі арқылы спортқа баулу болып табылады.

Стансаның жетістіктері:

Музейде өткізілген түрлі шараларға қолдау білдіріп, атсалысқаны үшін Кеңес Одағының Батыры Ә.Молдағұлованың мемориалды музейінің атынан алғыс хат, 2018ж.

«Арайлы Ақтөбе – туған өлкем!» облыстық ғылыми-тәжірибелік конференциясының өз деңгейінде өтуіне қосқан үлесі үшін Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті атынан алғыс хат, 2019ж.

Білім саласының дамуы мен өркендету жолындағы қызметі үшін Облыс әкімінің орынбасары атынан алғыс хат, 2019 жыл.

«Менің Отаным – Қазақстан» туристік-экспедициялық жасақтары слётінің облыстық кезеңінде төрешілік еткені үшін «Ақтөбе-Дарын» өңірлік ғылыми-тәжірибелік қосымша білім беру орталығы атынан алғыс хат, 2018 жыл.

Мұғалімдер күніне орай «Ақтөбе облысы және Ақтөбе қаласы білім беру қызметкерлерінің жергілікті кәсіподағы» қоғамдық бірлестігінің атынан Құрмет грамотасы, 2019 жыл.

Алғыс айту күніне орай Ақтөбе қаласының білім бөлімі атынан Алғыс хат, 2019 жыл.

Жас геологтардың олимпиадасын ұйымдастыруға жәрдемдескені үшін Қазақстан Республикасы индустрия және жер қойнауын пайдалану комитеті атынан Алғыс хат, 2019 ж.

«Степной аккорд» авторлық әндердің VII Халықаралақ фестивалінен Алғыс хат, 2019 ж.

Кеңес Одағының Батыры Ә.Модалұлованың мемориалды музейі атынан Алғыс хат, 2020 ж.

Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейі атынан Алғыс хат, 2020 ж.

«Zhubanov University – 2021» «Кәсіптік практиканың үздік базасы - Creating the future» конкурсының жеңімпазы, III дәрежелі диплом, 2021 ж.

«Самғау» Республикалық ғылыми-әдістемелік орталығы атынан Алғыс хат, 2021 ж.

«Халықаралық тәрбиешілер мен зияткерлік балалар ғылымдар академиясы» қоғамдық қоры атынан алғыс хат, 2022 ж.

Адамның мәдениетін қалыптастыруының бір шарты – баланы кішкентай кезінен өз өлкесін сүйе білуіне, өз халқының салт-дәстүрлерін, тарихын қадірлей білуіне, салауатты өмір салтына қызығушылыққа тәрбиелеу. Жасөспірімдер үшін бұл бағыттарда Ақтөбе қаласының қалалық жас туристер стансасы қызмет

атқарады. ҚЖТС мемлекеттік қосымша білім беретін мекеме, бұл мекемеде 10 жастан 18 жасқа дейін балалар өз көңіліне сай іс таба алады. Осы қойылған проблеманы толық іске асыру үшін қалалық жас туристер стансасының ұжымы келесі бағыттар бойынша жұмыс істейді:

- тәрбие беру - үйірме қызметін ұйымдастыру;
- қаланың жалпы білім беретін мектептері және басқа оқу мекемелерімен бірігіп жұмыс атқару;
- халықаралық, республикалық, облыстық, қалалық жарыстар мен шараларға қатысу;
- Ақтөбе қаласы және Ақтөбе облысы бойынша мәдени-танымдық экскурсияларды ұйымдастырып жүргізу.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: «Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» атты бағдарламалық мақаласында Қазақстанның басқа да орта, техникалық, кәсіби және жоғары оқу орындарында «Өлкетану» пәнін дербес міндетті оқу курстары сияқты тең қатарлы өткізуді ұсынды, сондықтан оны орындау мақсатында туризм және өлкетану оқу орны болғандықтан, сонымен қатар Елбасының «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» мақаласын жүзеге асыру мақсатында Қалалық жас туристер стансасы (ҚЖТС), Ақтөбе қаласы және облысында балалар-жасөспірімдер туризмі, өлкетану және экология сұрақтары бойынша үлкен жұмыс атқарып келеді. Білім және тәрбие беру барысында ҚЖТС үш негізгі бағыттары бойынша қызметін атқарып, тәрбиенің барлық түрін көздейді:

- патриоттық, ақыл-ой, еңбек, эстетикалық, дене тәрбиесі, экологиялық тәрбие беру;
- оқушылардың ой-өрісін мейлінше арттыру;
- танымдық белсенділіктерін дамыту;
- оқушылардың денесін шынықтыру;
- бос уақыттарын тиімді өткізуге көмектесу;
- оқушылардың еркін және адамгершілік, ұжымшылдық қасиеттерін тәрбиелеу;
- өмір және еңбек қызметіне дербес ынталарын жетілдіру.

Стансада оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін балалардың туристік-өлкетану жұмысына қатысуы арқылы олардың бос уақытын тиімді ұйымдастыруын қамтамасыз ететін, мұражай пәндерін сипаттау және зерттеу, экспозицияларды құру, экскурсияларды және туристік – экологиялық – өлкетану шараларын өткізу, ондағы қатысушылар тек зерттеу қызметінің азын ғана біліп қоймай: олар виртуалды турларда компьютерлік бағдарламаларды құруды, зерттеу тақырыптарын таңдау және құрастыруды, тақырыптың талдауын өндіру, шығу көздерін жинап және іздеумен айналысып қана қоймай сонымен қатар салауатты өмір салтының негізін алуға жағдайлар жасалған.

Туризм, өлкетану және экология бағытында оқушыларға практикалық білім беру мектеп базасында, сондай-ақ Қалалық жас туристер стансасында жүзеге асырылады. № 8, 60 және Назарбаев зияткерлік мектебі базасында оқушылар шыңға өрмелеу сабақтарын және туристік көпсайыстар негізін жалғастырады.

«Qalalyq jas turister stansasy» MNOK

unesco

Қазақстандық Ұлттық
ЮНЕСКО клубтарының
Федерациясы

Қалалық жас туристер стансасы 2019 жылы Қазақстандық Ұлттық ЮНЕСКО Клубтарының Федерациясына мүше болып, «Қазақстандық ЮНЕСКО клубының мүшесі» мәртебесіне ие болды

Стансаның мақсаты мен міндеттері

Педагогикалық тақырып

- Ақтөбе қаласының балалар мен жасөспірімдері арасында педагогтардың кәсіби шеберлігінің өсуі арқылы балалар және жасөспірімдер туризмінің, өлкетану мен экология белсенділігін арттыру, үйірмешілердің танымдық қызығушылығын, салауатты өмір салтына деген талпынысын қалыптастыру.

▶ **Мақсаттары:**

- оқу – тәрбие беру қызметін атқару;
- қаланың жалпы білім беретін мектептерімен және басқа оқу мекемелерімен, ұйымдармен бірігіп, жұмыс атқару;
- Халықаралық, республикалық, облыстық жарыстар мен шараларға қатысу;
- Ақтөбе қаласы және Ақтөбе облысы бойынша мәдени – танымдық экскурсияларды, жорықтарды, экспедицияларды ұйымдастырып жүргізу;
- туристік - экология - өлкетану бағытында бұқаралық іс – шараларды ұйымдастыру, өткізу.
- дарынды, талантты баланың шығармашылыққа қажеттілігін қанағаттандыру;
- оқушылардың бос уақытын тиімді ұйымдастыру;
- кәсіби бағдар беру.

Мектеп базаларында және стансада туристік – экологиялық – өлкетану қызметін ұйымдастыру, бұқаралық балалар – жасөспірімдер туризмін дамыту;

Туған өлкені тәжірибелік тануы, қоршаған ортамен, тарихи және мәдени ескерткіштерімен танысуы арқылы мектеп оқушыларына патриоттық тәрбие беру;

Туристік – өлкетану қызметі шартында жеке тұлғаның үйлесімді кешенді тәрбиеленуі;

Табиғатпен етене араласу, еркіндік және адамгершілік тәрбиесі арқылы өскелең ұрпақты салауатты өмір салтына баулу;

Оқушылардың белсенді демалысын ұйымдастыру, экологиялық мәдениетін құрамдастыру. экскурсиялық қызметін белсендіру.

Әдістемелік қызметі мен білім үрдісінің құрылымы

- Қосымша білім берудің мақсаттылығы. Мұнда педагогтың үйірме сабақтары тақырыптың мақсат-міндеттерін айқын қарастыруы көзделеді.
- Қосымша білім берудің мазмұны. Жас ұрпақты ғылымның жетістіктерін меңгеруді, білімдерін дамытуды міндеттейді.
- Қосымша білім берудің формалары мен тәсілдері. Білім беру мазмұнын қандай амал-тәсілдермен, нақтылы практикалық жолдармен меңгеруді баяндайды.
- Қосымша білім берудің нәтижесін талдау және бағалау. Педагогтің және тәрбиеленушінің білім алу әрекетінің құрылымын бірлесе отыра сараптама жұмыстарын жүргізуі, оқушылардың оқу әрекетінің сапасына көзқарасын білдіріп, бағалап және білім деңгейін тексеріп отыруы. Тәрбиеленушілердің өзін-өзі қадағалап, тексеріп отыруы.

Тәрбиеленушілердің қосымша білім беру мазмұнын меңгеруі белгілі бір дидактикалық кезеңдерден тұрады:

1. Тәрбиеленушілерге берілетін білім мақсаты мен қажетін түсіндіру және оларды әрекетке бағыттайтын мотивтерді туғызу. Осыған орай оқу-тәрбие міндеттерін анықтау.
2. Тәрбиеленушілерге жаңа білімді баяндау және оны қабылдауға басшылық жасау.
3. Тәрбиеленушілердің білімді қабылдауы және оның санасында жаңа білімнің қорытылып, ғылыми ұғымдар мен тұжырымдардың қалыптасуына басшылық ету.
4. Берілген білімді үлгілеуде қолдануға басшылық ету.
5. Білімді практикада қолдануға басшылық ету.
6. Тәрбиеленушілердің білім мен дағдысының сапасы және деңгейін есепке алу, тексеру және бағалау.

Туристер стансасы – бұл балалар мен жасөспірімдер туризмі және өлкені көркейту саласындағы қызметкерлерге консультациялық-әдістемелік көмек көрсету, практик мамандарға арналған семинар-практикумдар, вебинарлар, коучингтер өткізу арқылы тәжірибесін еңсеру ошағы.

Ақтөбе қалалық жас туристер стансасында өткізілетін қалалық, облыстық және республикалық іс-шаралар жоспары

№	Іс-шара тақырыбы
1	«Саяхат - 2021» облыстық жарысы
2	«Спорттық туризм – оқушыларды физикалық тәрбиелеудегі маңызды құрал» шебер класс
3	Тұңғыш Президент күніне орай «Туған өлкеге саяхат» облыстық танымдық байқауы
4	«Табиғат – тіршіліктің тірегі» республикалық танымдық байқау
5	ҚР Тәуелсіздік күніне орай «Гүлдене бер, Қазақстан!» облыстық байқау
6	ҚР Тәуелсіздік күніне орай жасанды шынға өрмелеуден облыстық жарыс
7	«Туристік-өлкетану қызметін дамытудағы жаңа әдіс-тәсілдердің тиімділігі» облыстық семинар
8	Халықаралық әйелдер күніне орай «Туризм арулары» қалалық жарысы

9	«Арайлы Ақтөбе – туған өлкем!» облыстық ғылыми-тәжірибелік конференциясы
10	Ұлыстың ұлы күніне орай жасанды шырға өрмелеуден облыстық жарыс
11	«Балалық шақтың ғажайып әлемі» қалалық отбасы байқауы
12	«Азимут-2022» спорттық бағдарлаудан облыстық жарыс
13	«Ескерткіш – ел мұрасы» республикалық онлайн байқауы
14	Отан қорғаушылар және Ұлы Жеңіс күніне орай «Менің Отаным – Қазақстан!» республикалық туристік-өлкетану слетінің облыстық кезеңі

«ГҮЛДЕНЕ БЕР, ҚАЗАҚСТАН» ҚАЛАЛЫҚ ӨЛКЕТАНУ ОЛИМПИАДАСЫ

«Qalalyq jas tyrister stansasy» МКҚК

«Qalalyq jas tyrister stansasy» МКҚК

ЮНЕСКО КЛУБЫ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
АКТӨБЕ АҚАЛАСЫ

Қазақстандық Ұлттық
ЮНЕСКО клубтарының
Федерациясы

«Туған өлкемнің тәуелсіздік жылдарындағы жетістіктері» номинациясы

ҚР Тәуелсіздік күніне арналған
«Гүлдене бер, Қазақстан!»
республикалық онлайн
байқауы

«Табиғат – тіршіліктің тірегі»
республикалық видеороликтер
онлайн байқауы

Видеороликтер байқауының жеңімпаздары

«Qalalyq Jas Tyrtister stansasy» MҚКК

«ТУҒАН ӨЛКЕГЕ САЯХАТ»

ҚАЛАЛЫҚ БАЙҚАУ

«Qalalyq Jas Tyrtister stansasy» MҚКК

«ТУҒАН ӨЛКЕГЕ САЯХАТ»

ҚАЛАЛЫҚ БАЙҚАУ

*ҚЖСТ-ның дәстүрлі түрде ұйымдастыратын
«Туристік – өлкетану қызметі – білім мен тәрбиенің басты құралы»
облыстық семинары ұйымдастырудамыз*

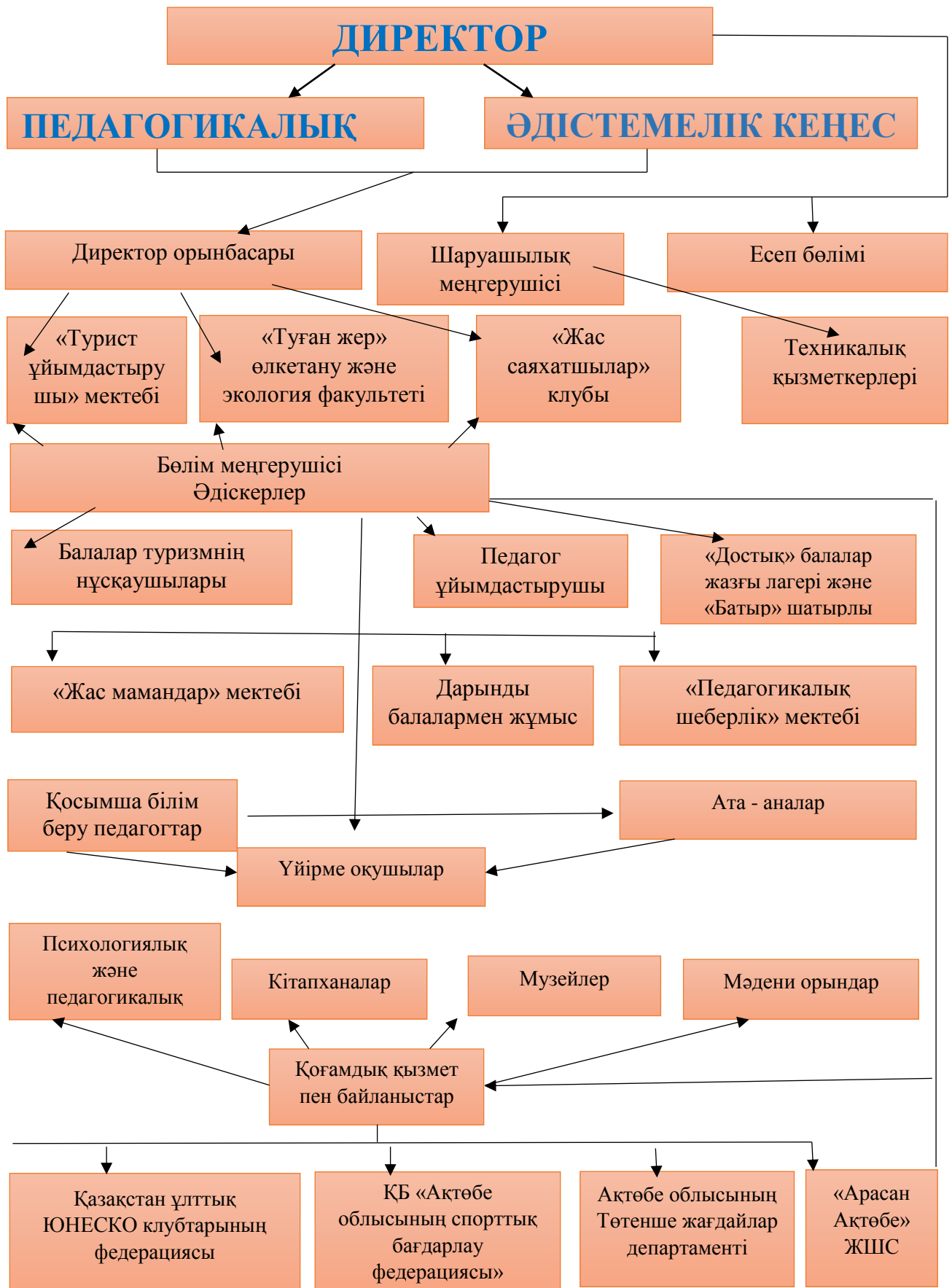
«Qalalyu jas tyrister stansasy» МКҚК

«Qalalyu jas tyrister stansasy» МКҚК

СТАНСАНЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫ

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ
ҰЙЫМЫ – ОҚУШЫЛАРДЫҢ
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ
САУАТТЫЛЫҒЫН
ДАМУДЫҢ ТИІМДІ
ОРТАСЫ

Функционалдық сауаттылық дегеніміз -
жеке тұлғаның білім, ақыл және дағды
негізінде әлеуметтік қарым-қатынас
жүйесінде дұрыс қалыптастыратын,
мәдени ортада барынша жылдам
бейімделу қабілеті ретінде анықталады.

50 жылдық тарихы бар қалалық жас туристер стансасы 1971 жылдың қараша айынан бастап қызметін атқарып жатыр. 2005 жылға дейін туристер стансасы облыстық балалар экскурсиялық – туристік базасы болып саналды, ал 2005 жылдан бастап Ақтөбе қаласының білім бөлімінің жанындағы «Қалалық жас туристер стансасы» мемлекеттік қомуналдық қазыналық кәсіпорны статусын алды. Қазіргі таңда қала және облысымыздың балалар және жасөспірімдер туризмінің, өлкетану және экология бағытын дамыту мен насихаттау жұмыстарын жүргізетін жалғыз мектептен тыс білім беру мекемесі болып, балаларға бос уақытын тиімді және пайдалы қолдануына, салауатты өмір салтына, туған өлкесінің тарихымен мәдениетіне, біздің облысымызда мекендейтін халықтардың салт-дәстүрлеріне қызығушылық, сүйіспеншілік сезімдерін тәрбиелеуге мүмкіншілік береді.

Қалалық жас туристер стансасының педагогикалық ұжымы алдындағы мәселе: **«Ақтөбе қаласының балалар мен жасөспірімдері арасында педагогтардың кәсіби шеберлігінің өсуі арқылы балалар және жасөспірімдер туризмінің, өлкетану мен экология белсенділігін арттыру, үйірмешілердің танымдық қызығушылығын, салауатты өмір салтына деген талпынысын қалыптастыру».**

Осы проблеманы толық іске асыру үшін қалалық жас туристер стансасының ұжымы келесі бағыттар бойынша жұмыс істейді:

- оқу-тәрбие беру қызметін атқару;
- қаланың жалпы білім беретін мектептерімен және басқа оқу мекемелерімен, ұйымдармен бірігіп, жұмыс атқару;
- Халықаралық, республикалық, облыстық жарыстар мен шараларға қатысу;
- Ақтөбе қаласы және Ақтөбе облысы бойынша мәдени-танымдық экскурсияларды, жорықтарды, экспедицияларды ұйымдастырып жүргізу;
- Туристік - экология - өлкетану бағытында бұқаралық іс-шараларды ұйымдастыру, өткізу.

Стансада оқу жылында 52 оқу тобында 720 оқушы қамтылып, барлық үйірме ақысыз жүргізіледі.

Станса жалпы білім беретін мектептермен, басқада білім беру

мекемелерімен бірлесе біріңғай үздіксіз білім беру жүйесін құра отырып:

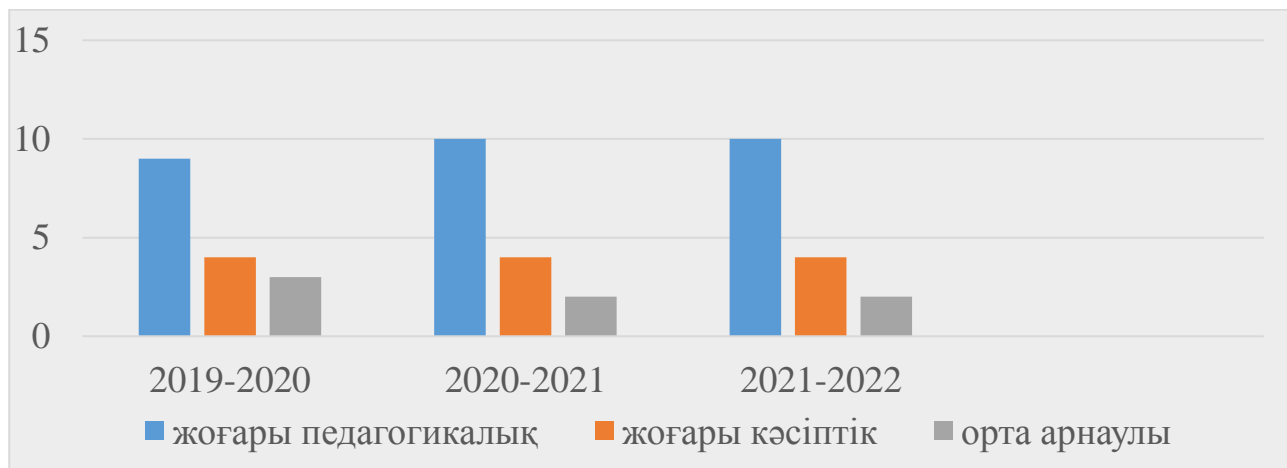
- балалар мен жасөспірімдерді шығармашылық белсенділікке, өз бетінше білімін жетілдіруге ынталандыратын;
- білім мазмұнын белсенді және іскерлікпен меңгеруге үйрететін;
- балаға өзіндік өмірлік тәжірибесін талдап қорытып, оның қалыптасқан құндылық жүйелерімен ара қатынасын ажырата білуге

үйрететін;

- өз ісіне баға беруге, сөйтіп өз мінез-құлқын қалыптастыруға үйрететін білім берудің барлық түрлеріндегі мазмұн сабақтастығын сақтайтын мекеме ретінде бейімделу іс-бағыттары бойынша атқарылатын жұмыстардың жүйелі, үздіксіз жүргізілуін басшылыққа алады.

Стансада оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін балалардың туристік-өлкетану жұмысқа қатысуы арқылы олардың бос уақытын толтыруды қамтамасыз ететін, мұражай пәндерін сипаттау және зерттеу, экспозицияларды құру, экскурсияларды және туристік – экологиялық – өлкетану шараларын өткізу, ондағы қатысушылар тек зерттеу қызметін ғана біліп қоймай: олар виртуалы турларда компьютерлік бағдарламаларды құруды, зерттеу тақырыптарын таңдау және құрастыруды, тақырыптың талдауын өндіру, шығу көздерін жинап және іздеумен айналысуы жоспарланған.

Қосымша білім беру педагогтерінің жоғары педагогикалық, жоғары кәсіптік және арнаулы орта білімі бар педагогтер саны

Оқу жылы	Барлық педагог саны	Жоғары педагогикалық білімі бар педагогтер	Жоғары кәсіптік білімі бар педагогтер саны	Орта арнаулы білімі бар педагогтер саны
2019-2020	16	9	4	3
2020-2021	16	10	4	2
2021-2022	16	10	4	2

Білім беру педагогтерінің жалпы санынан «педагог-зерттеуші», «педагог-сарапшы» біліктілік санаты бар педагогтердің үлесі

Педагогтардың жалпы саны	Санаты	Педагогтар саны	пайызы
16	Педагог-зерттеуші	3	18,25 %
	Педагог-сарапшы	3	18,25 %

Туристер стансасының оқыту кеңістігі мен нәтижелігі

ҚЖТСның оқу-білім беру жұмыстары

Стансаның білім беру процесі үш бағытқа бөлінген, әр бағытта үйірме жұмыстарының бағдарламалары бар. Барлық бағдарламалар бейімделген бағдарламалары деп табылады:

1. «Турист – ұйымдастырушы» мектебі:

- өлкетану және экскурсиялық жұмыстары бойынша біржылдық «Жас экскурсовод», «School экскурсовода», «Виртуалды экскурсия» үйірмелері;

2. «Туған жер» өлкетану және экология факультеті:

- музей ісі бойынша «Мұрагер» біржылдық үйірмесі;

- әдеби өлкетану бойынша «Әдеби өлкетану» және «Литературное краеведение» үйірмелері;

- тарихи өлкетану бойынша «Туған өлке» екіжылдық үйірмесі;

- экология бойынша «Экоәлем», «Жас эколог» біржылдық үйірмелері;

- геология саласы бойынша біржылдық «Жас геолог өлкетанушы» үйірмесі;

- туған жерінің қолданбалы өнері бойынша «Қолөнер және туризм» үйірмесі;

- өлкетану және туризм бағыттары бойынша «Турист өлкетанушы» үйірмесі;

- өлкетану және география бағыттары бойынша «Географ өлкетанушы» үйірмесі;

3. «Жас саяхатшылар» клубы:

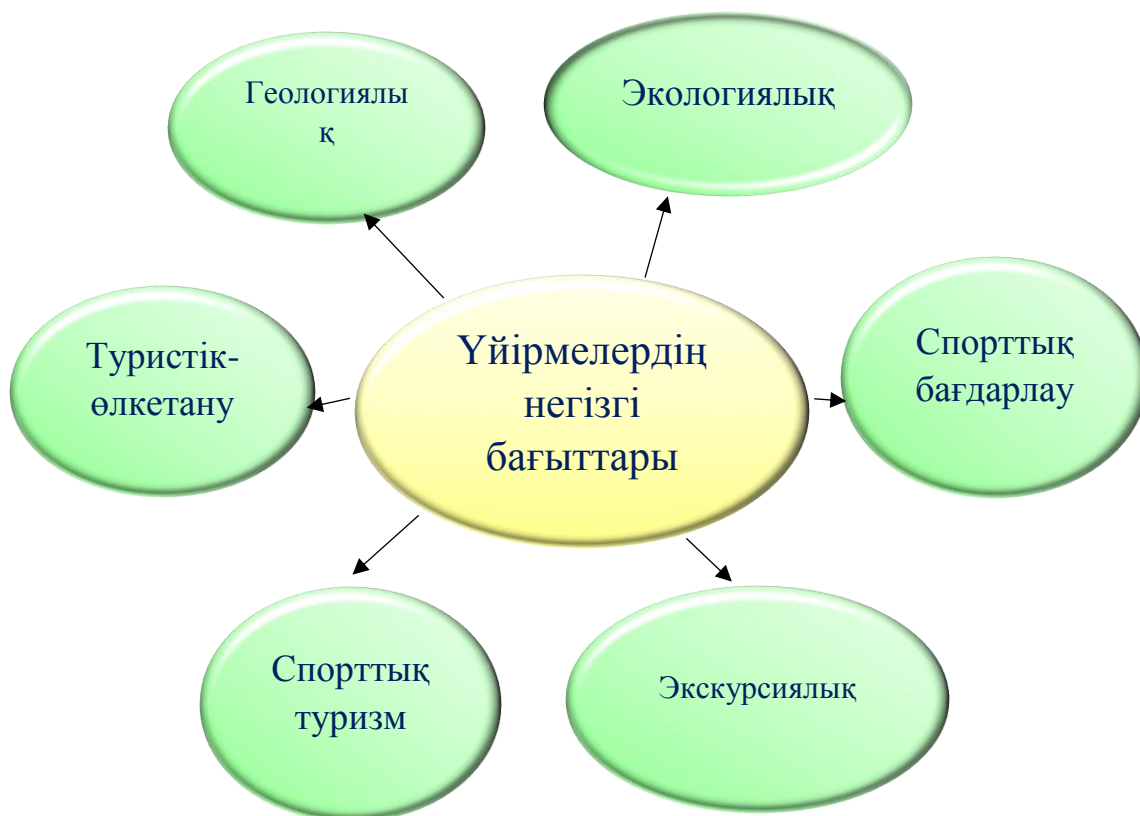
- спорттық бағдарлау бойынша «Спорттық бағдарлау» біржылдық үйірмесі;

- туризм және тау туризм негіздері бойынша «Шыңға өрмелеу» екіжылдық үйірмесі;

- туризм негіздері бойынша «Жаяу туризм», «Спорттық туризм» екіжылдық үйірмелері.

Барлық үйірмелердің бағдарламалары республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығының тарих, география, өлкетану, туризм, экология бөлімдерінің бағдарламалары және әдістемелік нұсқаулар негізінде құрылып, Ақтөбе қаласының білім бөлімі сараптама кеңесінің бұйрығымен бекітіледі. Бірінші оқу жылы - 144 сағат, екінші оқу жылы – 216 сағат, үшінші оқу жылы - 216 сағат.

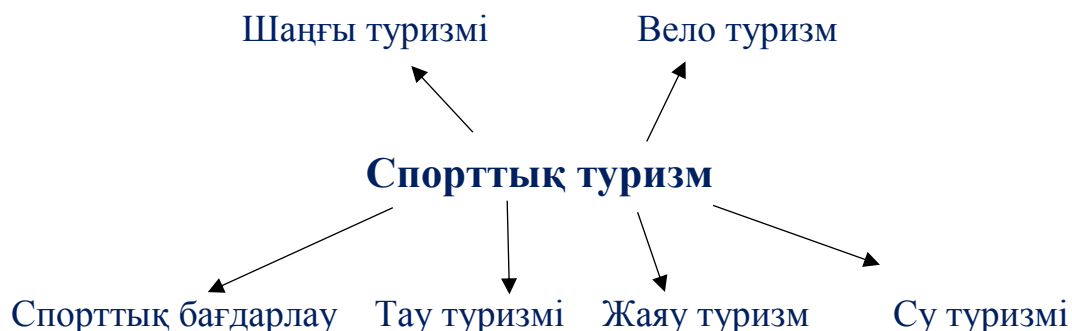
Қосымша білім беру бағдарламаларының негізінде технологиялық карталар, экскурсиялық маршруттар және музей ісі мен өлкетану, экскурсия, экспедиция, жорықтарды қала, облыс аумағы бойынша және аумақтан тыс өткізу мен ұйымдастыру сұрақтары бойынша айтарлықтай жұмыстар жүргізіледі.

«ДЕНІ САУДЫҢ – ЖАНЫ САУ»

Қалалық жас туристер стансасының қамтитын ауқымды бағыттарының бірі – спорттық-туристік бағыт. Спорттық туризм көптеген демалыс түрлерінің бірі болып есептеледі. Спорттық туризм түрлері туристер ортасында танымал болып келеді.

Спорттық туризм бағытындағы үйірмелерге қатысатын оқушылар техника қауіпсіздігімен танысады, жорық жұмыстары, алғашқы дәрігерге дейінгі көмек, жорық кезіндегі кедергілерден өту техникасын меңгереді. Өз өлкелері туралы білімдерін жетілдіріп, қоршаған ортаға деген сүйіспеншіліктерін арттырып, жас туристер шыңдалып, еңбек дағдыларын, біліктілікті меңгереді және туризм туралы білімдерін жетілдіріп, жорықтың жеңіл дәрежелерін орындайды.

Қалалық жас туристер стансасының спорттық-туристік бағытында өткізетін іс-шаралары

№	іс-шара атауы	деңгейі
1	Отбасы күніне арналған – «Әкем анам және мен – біз туристік отбасы» атты спорттық-туристік жарысы	мектепішілік
2	Оқушылар арасындағы «Алтын күз» жарысы	қалалық
3	Білім қызметкерлері арасындағы спорттық туризм техникасынан жарыс	қалалық
4	Мектеп каникулы кезінде оқушылар арасында өткен «Жүзден жүйрік» жарысы	мектепішілік
5	Мектеп каникулы кезінде оқушылар арасында ұйымдастырылатын жорықтар	үйірмеаралық
6	Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күніне орай жасанды шыңға өрмелеуден жарыс	облыстық
7	«Спорттық туризм – оқушыларды физикалық тәрбиелеудегі маңызды құрал» дене шынықтыру пән мұғалімдеріне семинар практикум	облыстық
8	Үйірме білім алушылары арасында жаяу туризм техникасын жетілдіру мақсатында өткізілетін «Туризм қырандары» атты жарыс	мектепішілік
9	Үйірме білім алушылары арасында шаңғы техникасын шыңдау мақсатындағы қысқы бағдарлаудан жарыс	үйірмеаралық
10	Үйірме білім алушылары арасында тау туризмін жетілдіру барысында өтетін «Алтын Жумар» жарысы	үйірмеаралық
11	Үйірме білім алушылары арасында тау туризмін жетілдіру барысында өтетін «Тау барысы» жарысы	үйірмеаралық
12	Халықаралық әйелдер күніне арналған «Туризм арулары» жарысы	қалалық
13	Ұлыстың Ұлы күніне орай жасанды шыңға өрмелеуден жарыс	облыстық
14	«Менің Отаным - Қазақстан» туристік-өлкетану экспедициялық жасақтарының слеті	облыстық

Халықаралық туризм күні, Ақтөбе қаласының 150 жылдық мерейтойы және Қазақстан Ұлттық ЮНЕСКО Клубтары Федерациясының 10 жылдығына орай спорттық туризм техникасы бойынша «Алтын күз - 2019» жарысы

«Qainlyq jas tyrister slonasy» IUTKQ

«Ақтөбе өлкесінің туристер стансасы» МАҚК

«Менің Отаным - Қазақстан» туристік өлкетану слетінің облыстық кезеңі

Ақтөбе облысының білім басқармасы, «Ақтөбе-Дарын» өңірлік ғылыми-тәжірибелік қосымша білім беру орталығы және Қалалық жас туристер стансасының ұйымдастыруымен Республикалық «Менің Отаным - Қазақстан» туристік өлкетану слетінің облыстық кезеңі Россовхоз елді мекеніндегі «Достық» лагерінде өткізілді. Ақтөбе облысының балалар мен жасөспірімдер туризмін, барлық халықтар мен ұлттар балаларының арасындағы мәдени байланыс және достық қарым-қатынасты дамыту, оқушыларды азаматтық және патриоттық сезімге тәрбиелеу, туристік - өлкетану қызметін жүзеге асыру арқылы салауатты өмір салтын насихаттау мақсатында ұйымдастырылды. Слётке Мәртөк, Қобда, Хромтау ауданынан және қала мектептерінен 184 оқушы қатысып бақ сынасты. Слёттің бағдарламасы бойынша бірінші күні «Сөнбес жұлдыздар» (белгілі қоғам қайраткерлерінің, жазушылардың, ғалымдардың, еңбек ардагерлерінің өмір жолы) тақырыбында іздеу зерттеу жобасын қорғап, «Ұзын» қашықтығы бойынша спорттық бағдарлаудан жарыс, «Техникалық» қашықтықта команда жасанды жол кедергілерінен өтіп және кешкі уақытта алдын ала берілген үй тапсырмалары Қазақстан халықтарының достығы фестивалі

«Ақтөбе өлкесінің туристер стансасы» МАҚК

ТУРИСТЕР ӨМІРІНЕН ҚЫЗЫҚТЫ СӘТТЕР

«Аталық іс істестер стансасы» МҚКК

Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күніне
және Ұлттық ЮНЕСКО Клубтары
Федерациясының 10 жылдығына орай жасанды
шыңға өрмелеуден облыстық жарысы

«Келісілді»
Қалалық жас туристер
стандасының директоры
А. Бекбергенова
« 12 » 12 2021 ж.

«Бекітімін»
«Ақтөбе - Дарын»
ӨГТҚББД директоры
Н. Бекбағанбетов
« 12 » 12 2021 ж.

Тағыбергенов Меркебайдың 85 жылдығына және Қалалық жас туристер
стандасының 50 жылдығына орай спорттық туризм техникасы
бойынша «Саяхат - 2021» облыстық жарысының
Ережесі

1. Жалпы ереже

Мақсаты - міндеті:

- Ақтөбе облысының балалар мен жасөспірімдер туризмін дамыту;
- Салауатты өмір салтын насихаттау;
- Техникалық шеберліктерін арттыру;
- Командалар арасында мықтыларды анықтау.

2. Ұйымдастырушылар

«Ақтөбе - Дарын» өңірлік ғылыми-тәжірибелік қосымша білім беру
орталығы және «Қалалық жас туристер стандасы» МКҚК.

3. Өткізу уақыты мен шарты

Жарыс 2021 жылы қараша айының 4 күні № 22 орта мектебінде өтеді.
Мекен – жайы: Шернияз көшесі 29.

Жарысқа қатысушылардың тізімдері мен сұраныстары **02.11.2021** дейін
жіберілуі тиіс. Тел: 90-79-19, /факс: 90-80-32, e-mail Yuntur@mail.ru
қабылданады. Қосымша сұрақтар және жарыс кезеңдері бойынша аталған
номер бойынша хабарласуға болады:

педагог ұйымдастырушы Н. Нурмағанбет (8705 838 83 89).

Жарыс «А» және «Б» тобы болып бөлінеді, (таңдау бойынша).

4. Қатысушылар

Жарысқа Ақтөбе облысы және қаласының мектептері, қосымша білім
беру мекемелері, клубтар, спорт мектептері, арнаулы орта білім беру
мекемесінің білім алушылары қатыса алады.

Топ құрамы: 7 қатысушы (4 ер + 1 қыз, 1 қосалқы, 1 жетекші).

1. Қатысушылардың жас ерекшеліктері **2005 – 2010** жылғы білім
алушылар.

Топ жетекшісі жарыс кезінде қатысушылардың жарысқа бару және қайту,
жарыс өту кезінде өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігіне толығымен
жауапты.

Топ жетекшісі ұйымдастыру комитетіне келесі құжаттарды тапсыруы
қажет:

1) жарысқа қатысу туралы мекеме басшысының бұйрығының көшірмесі;

өкілдердің жарысқа жіберуші ұйымдарының есебін.

Қабылдау шарты

- Команда өкілдерінде төмендегі құжаттар міндетті түрде болуы тиіс:
- атаулы сұраныс (дәрігер және ұйым басшысының мөрмен бекітілген)
 - жастарын растайтын құжаттар (жеке куәлік көшірмесі). (Қатысушылардың құжаттары толық болмағанда жарысқа қабылданбайды)
- Қатысушылар мен жетекшілердің бірдей киімдері, бетперделері, екінші аяқ киімдері, штандарттары міндетті түрде болуы тиіс.

Қатысуға сұраныстар:

Жарысқа қатысуға алдын - ала сұраныстар **04.04.2022** күнінен кеш берілмеуі тиіс.

Топтың аты _____

Р/с	Аты-жөні	Туған күні, айы, жылы	Мектебі, классы	Дәрігер рұқсаты, мөрі

Топ жетекшісінің аты-жөні, телефоны
Директордың қолы және мөрі

Алдын-ала сұраныстар қалалық жас туристер стандасының Yuntur@mail.ru
электронды мекен-жайы бойынша қабылданады.

Анықтамалар:

Бас төреші: Шүренбаев Нурбек Орынбасарович (8 778 2334545)

Осы ереже жарысқа шақыру болып табылады!

«Келісілді»
«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӨРБИЕШЛЕР
МЕН ЗИЯТКЕРЛІК БАЛАЛАР
ҒЫЛЫМДАР АКАДЕМИЯСЫ»
қоғамдық қорының директоры
Н. Нурмағанбетов
« 05 » 05 2022 ж.

«Келісілді»
Ақтөбе қаласының
білім бөлімінің
басшысы
М. Қосымбаева
« 05 » 05 2022 ж.

«Бекітілді»
«Қалалық жас туристер
стандасы» МКҚК
директоры
А. Бекбергенова
« 05 » 05 2022 ж.

Ақтөбе облысының 90 жылдық мерейтойына орай жасанды шыңға
өрмелеуден облыстық жарысының
ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты мен міндеті

- Балалар мен жасөспірімдер арасында салауатты өмір салтын насихаттау;
- Ақтөбе облысында шыңға өрмелеуді дамыту;
- Тәжірибе алмасу және техникаларын арттыру.

Өткізу орны мен мерзімі

Жарыс 2022 жылы 5 сәуірде, Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік
мемлекеттік университетінде (Ө. Молдағұлова даңғылы 34) өтеді.

Жарыс башылығы

Жарыстың ұйымдастырылуы және өткізілуі «ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ТӨРБИЕШЛЕР МЕН ЗИЯТКЕРЛІК БАЛАЛАР ҒЫЛЫМДАР АКАДЕМИЯСЫ»
қоғамдық қоры, Ақтөбе қаласының білім бөлімі және «Қалалық жас туристер
стандасы» МКҚК башылығымен жүзеге асырылады.

Жарысқа қатысушылар және өткізілу шарты

Жарысқа қатысушылар жылдамдыққа жарысады. Жарыс жас ерекшелігіне
және ер балалар мен қыздар арасында бөлініп өткізіледі.
А тобы (2005 - 2006), В тобы (2007 - 2008) С тобы (2009 - 2010).

Жарыстың бағдарламасы

9:00 – 10:00	Қатысушылардың келуі және мандаттық комиссия.
10:00 – 10:15	Жарыстың салтанатты ашылуы.
10:30	Дистанция бойынша жарыс.
18:00	Жарыстың салтанатты жабылуы, марапаттау.

Марапаттау

Жеңімпаздар «ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӨРБИЕШЛЕР МЕН ЗИЯТКЕРЛІК БАЛАЛАР
ҒЫЛЫМДАР АКАДЕМИЯСЫ» қоғамдық қоры, Ақтөбе қаласының білім бөлімі
және Қалалық жас туристер стандасының мадақтамаларымен, медальдарымен
марапатталады.

2) сұраныс: Қосымша 1.

Қосымша 1.

№	Аты-жөні	Мектебі, классы	Туған жылы, айы, күні	Дәрігер мөрі

Топ жетекшісінің аты-жөні, Whats App номері, мекеменің электронды
поштасы.

3) Топ жетекшісінің Вакцинация паспорты.

Барлық құжаттар көрсетілген e-mail Yuntur@mail.ru бойынша
қабылданады.

5. Жарыстың бағдарламасы

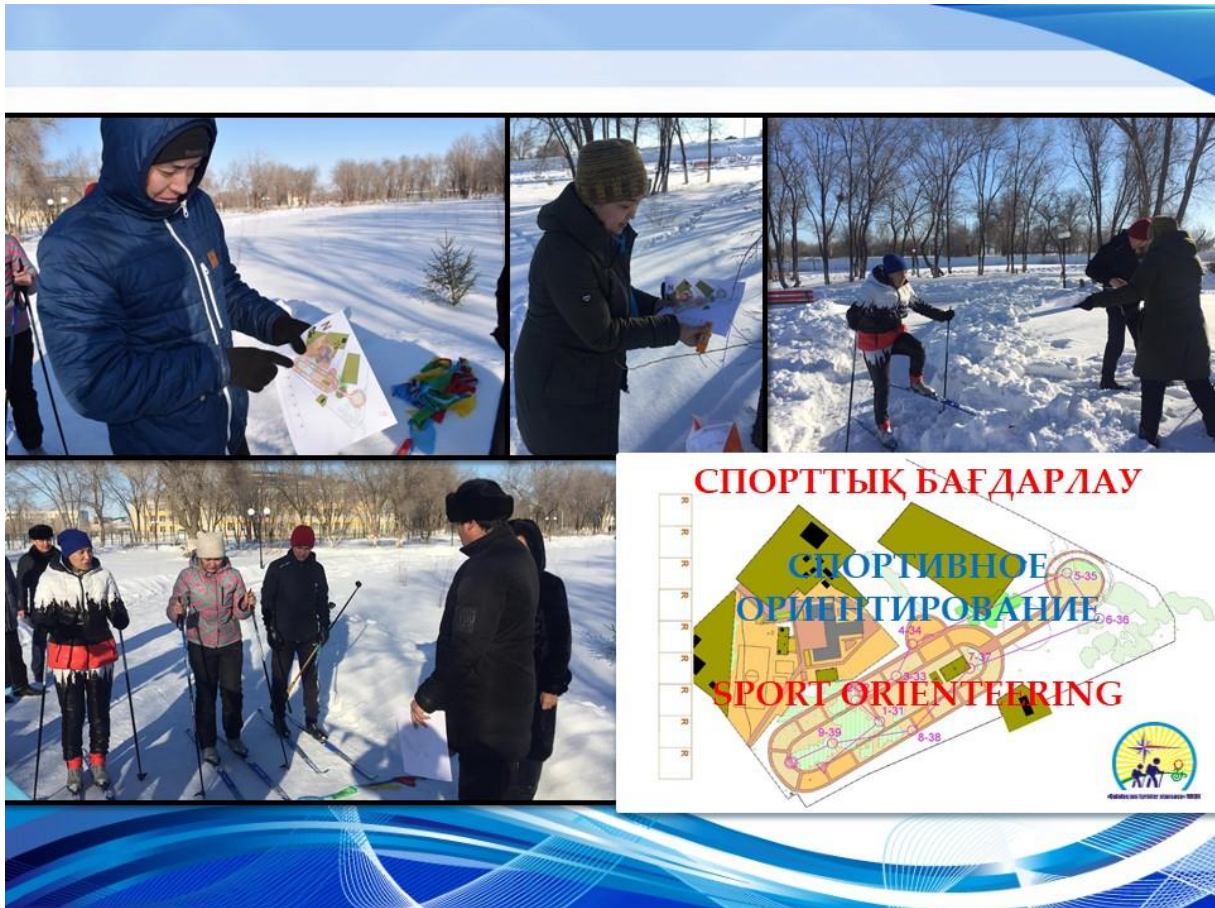
08.30 - 09.45 – мандаттық комиссия жұмысы. Қатысушылардың келуі,
қабылдау;
10.00 – 10.15 – Жарыстың салтанатты ашылуы;
10.30 – Жарыстың басталуы;
16.30 – Жарыстың аяқталуы;
17.00 – Жарыстың жабылу салтанаты, марапаттау.

6. Қатысушылар марапаттау

«Ақтөбе - Дарын» өңірлік ғылыми-тәжірибелік қосымша білім беру
орталығы және Қалалық жас туристер стандасының I, II, III дәрежелі
дипломдарымен, кубоктарымен мақтау қағаздарымен марапатталады.

Осы ереже жарысқа шақыру болып табылады!

Оқушыларға арналған спорттық бағдарлау - туристер стансасының қызметінде белсенді бағыт болып табылады. Балалар бағдарлауы ересектер бағдарлауындай тек ғана физикалық жағынан емес, сонымен қатар ақыл-ой қасиетін де шынықтырады. Ақтөбе облысының спорттық бағдарлау бойынша облыстық Федерациясымен бірлесе отырып, саябақтардағы, жабық залдардағы, спорттық бағдарлаудың әр түрлі деңгейдегі жарыстар ұйымдастырылып өткізіледі. Туристер стансасының оқушылары спорттық бағдарлау бойынша жарысқа бірнеше рет қатысып, жүлделі орындарға ие болды.

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналаған спорттық бағдарлаудан қалалық чемпионатының ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты мен міндеттері

- жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру;
- спорттық бағдарлау спортын дамыту;
- Ақтөбе қаласында үздік спортшыларды анықтау;

Өткізілу орны мен мерзімі

Жарыс 2021 жылдың 13-15 қазан аралығында Ақтөбе қаласының тұңғыш президентінің саябағында, №8 ОМ жанындағы «Достық» саябағында өткізіледі.

Жарыс басшылығы

Жарыстың өткізілуі және жалпы басшылығы «Ақтөбе қаласының дене тәрбиесі және спорт бөлімі» ММ, «Ақтөбе облысының спорттық бағдарлау федерациясы» ҚБ басшылығымен жүзеге асырылады.

Жарысқа қатысушылар және өткізілу шарты

Чемпионат – жеке түрде ерлер мен қыздар арасында өткізіледі. Қатысушылар санына шектеу жоқ. Қатысушылар жасы: MW 14,16,18, (21E)
Жарыс барысында қатысушылар спорт карта арқылы жылдамдыққа бақылау нүктелерін табады.

Жарыстың өткізілу шарттары және бағдарламасы

13 ҚАЗАН	
11:00-12:30	Мандаттық комиссия жұмысы, қатысушыларды нөмірлеу
12:30-12:45	Өкілдермен бас төрешілер коллегиясының жиналысы
13:01	«SPRINT» қашықтығының басталуы
14 ҚАЗАН	
12:00	«MIDDLE» қашықтығының басталуы
17:00	Өкілдермен бас төрешілер коллегиясының жиналысы
15 ҚАЗАН	
12:00	«LONG» қашықтығының басталуы
17:00	Жарыстың жабылу салтанаты, жеңімпаздарды марапаттау

Қаржы шығындары

Іс сапар бойынша шығындар (жол ақысы, тамақтану, орналасу) қатысушылардың және жаттықтырушылардың жарысқа жіберген іс сапар ұйымдарының есебінен. Жарыстың төрешілерін, дәрігерлердің қызметін, жеңімпаздарды марапаттау «Ақтөбе қаласының дене тәрбиесі және спорт бөлімі» ММ қаржыландырады.

Құжаттар

Команда өкілдеріне төмендегі құжаттар міндетті түрде мандат комиссиясына тапсыруы тиіс;

- атаулы сұраныс (дәрігер және ұйым басшысы бекіткен, спортшылардың, жетекшілердің аты – жөні, туған жылы(толық) қолы, мөрі, және дәрігердің мөрі)
- жастарын растайтын құжаттар (жеке куәлік көшірмесі)

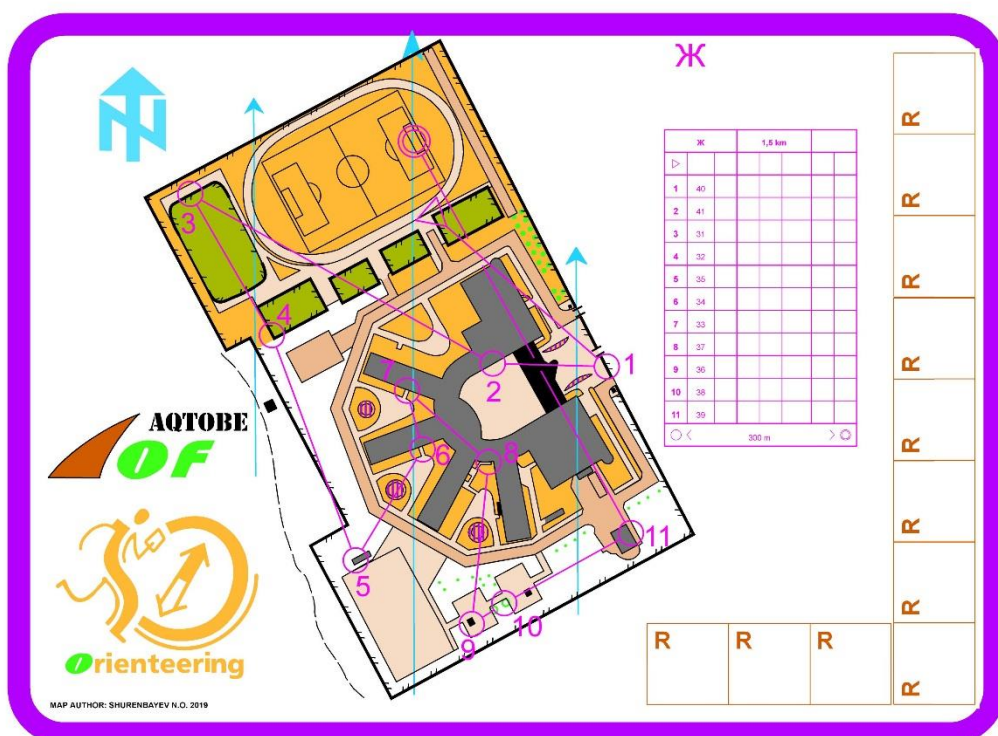
(Қатысушылардың құжаттары толық болмағанда жарысқа қабылданбайды)

1. Марапаттау

Жеңімпаздар медальдармен және мадақтамалармен марапатталады.
Алдын ала сұраныстарда оқушылардың **АТЫ- ЖӨНІ, ТУҒАН ЖЫЛЫ КӨРСЕТІЛІП 2021 ЖЫЛДЫҢ 12 ҚАЗАНЫНА ДЕЙІН КЕШ БЕРІЛМЕУІ КЕРЕК.** E-mail nurbek_skalolaz@mail.ru

Анықтамалар: Бас төреші: Шуренбаев Нурбек Орынбасарович 8 778 233 45 45

Әлемдегі стандарт бойынша «Акат» приложениясы арқылы сызылған, Ақтөбе қаласының Назарбаев Зияткерлік Мектеп алаңының бағдарлау картасы

**Тараз қаласында өткізілген XI ЖАЗҒЫ ҚАЗАҚСТАН ОҚУШЫЛАР
ГИМНАЗИЯДАСЫ АЯСЫНДА СПОРТТЫҚ БАҒДАРЛАУДАН ЖАРЫСҚА
ҚАТЫСУ**

**Қарағанды қаласында өткізілген ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЧЕМПИОНАТЫНА ҚАТЫСУ**

Әр мезгілдегі дәстүрлі жорықтар

Қалалық жас туристер стансасы түрлі бағыттарда жорықтар ұйымдастырады. Жорықтың адам денсаулығына тигізер пайдасы өте көп, физикалық тұрғыда дамиды немесе қалпына келеді, тыныс алу жүйесі, қан айналу жүйесі жақсарады, қан тамырлары тазарады, зат алмасу процесі дұрысталады және т.б. адам денсаулығына қосар үлесі өте көп. Экспедициялар мен жорықтар адамға тек физикалық тұрғыдан пайдасын тигізіп ғана қоймай, рухани сауаттылығына да қосар үлесі өте зор.

Жорықтар мен экспедициялар мақсаты: туған өлкесін тану, зерттеу, экологиялық білімін арттыру, спорттық-туристік дағдысын қалыптастыру, санат көтеру, патриоттық тәрбие беру.

Елбасымыз Н.Назарбаевтың «Ұлы Даланың Жеті Қыры» атты мақаласында Қазақстан тарихын зерттеуге және Қазақстанның мәдени мұрасын насихаттауға бағытталған алты ірі жобаны жариялады. Бұл «Рухани жаңғыру» бағдарламасының жалғасы. Өз өлкелері туралы ғылыми-ізденіс жұмыстарын зерттеуге ынтасы артады. Жорықтар, саяхаттар барысында балалар табиғатпен қоян-қолтық араласуға, олардың бойында құнды жеке сапалар: көпшілдікке, қарым-қатынасқа, беріктілік пен шешімділікке және табиғатқа, досқа көмекке келу мүмкіндіктерін қалыптастырады.

Жас туристер дала жағдайында шатырларда тұрады, алғашқы медициналық көмек, туристік дағдыларды үйренеді, әсіресе мінез-құлқы қиын балалар ашылып өздерін басқа қырларынан көрсетіп, шыңдалады. Жорықтарда жас туристер «Қазақстан саяхатшысы» нормативін орындайды. Сондықтан мектеп оқушыларының өлкетанушылық қызығушылықтарын қалыптастырып, спорттық-туристік-өлкетану қызметіне белсенді түрде тартудың маңызы өте зор.

Спорттық-туристік бағыттағы жорықтар мен экспедициялар

№	бағыты	орындалу түрі
1	Ақтөбе қаласы-Қобыланды батыр кесенесі	экспедиция
2	№ 60 ЖББОМ-Ақжар-1	жаяу жорық
3	Ақтөбе қаласы - Бестамақ ауылы - Есет батыр кесенесі	кешенді экспедиция
4	Ақтөбе қаласы - Сазды су қоймасы	жаяу жорық
5	Кірпішті ауданы - Өрлеу ауылы	шаңғы жорығы
6	Батыс 2-Сазды су қоймасы	жаяу жорық
7	Шығармашылық Академиясы - «Достық» лагері	жаяу жорық
8	Шығармашылық Академиясы - «Достық» лагері	кешенді жорық
9	Ақтөбе қаласы - Қарғалы ауданы	кешенді жорық
10	№ 60 ЖББОМ-Ақжар 1	жаяу жорық
11	Д. Қонаевы көшесі - Кірпішті көпірі	жаяу жорық
12	«Ардағым» қожалығы - Қарғалы су қоймасы	жаяу жорық
13	№ 8 ОМ - Өрлеу ауылы	жаяу жорық
14	Ақжар-1 - Елек өзені	жаяу жорық
15	Нұр Сити – Ақжар-1	жаяу жорық
16	Д. Қонаев көшесі - Кірпішті көпірі	жаяу жорық

Есет батыр кесенесіне экспедиция

Қалалық жас туристер стансасы жыл сайын дәстүрлі түрде үйірме білім алушыларымен «Туған жер» бағдарламасы аясында «Есет Көкіұлының – мәңгі өшпес рухы» атты өлкетану экспедициясын ұйымдастырады. *Экспедицияның мақсаты:* туған жердің тарихымен танысу, діни туризмді дамыту, ата-бабалар әруағына тағзым ету. Экспедиция барысында оқушыларға күнделіктер беріледі, сол күнделікті үйірме білім алушылары экспедиция кезінде болған қызықты сәттермен толтырып отырады. Кесененің басына келгеннен бастап зерттеу жұмыстары жүргізіледі.

Достық лагеріне жаяу жорық

Жорық барысында Елек және Қарғалы өзендері бойынша зерттеу жұмыстары жүргізіледі. Топ мүшелері күнделік толтырады. Жорық барысында туристер жол кедергілерінен өтеді. Жорыққа сұраныстар бойынша қаланың білім алу орындарынан оқушылар мен жастары үлкен қызығушылықпен қатысады. Жорыққа қатысушылар керек мәліметтерін жинап, бардтық әндерді орындап, көтеріңкі көңіл-күймен оралады.

Қарғалы ауданына және «Алтын дала» жорықтары

Жылма-жыл дәстүрлі түрде қалалық жас туристер стансасының турист-нұсқаушыларымен өткізілетін жорық, экспедициясының бір түрі - Қарғалы ауданына жаяу және кешенді жорықтар. Жорықтың басты мақсаты: туристік бағытты көрсетілген мерзімде өтіп, «Қазақстан саяхатшысы» төсбелгісіне ие болу. Жорық бағыты: «Ардағым балық өсіру қожалығы – Қарғалы су қоймасы – Ардағым кемпингі – Ардағым балық өсіру қожалығы». Бағыттың жалпы ұзақтығы, 17 шақырымды құрайды. Сонымен қатар Дүниежүзілік туризм күніне арналып «Алтын дала» жорығы да ұйымдастырылып өткізіледі. Мақсаты: жас жеткіншектер арасында салауатты өмір салтын насихаттау, белсенді туризм түрін дамыту, бос уақытын тиімді пайдалану. Бұл жорықтың бағыты жылма-жыл өзгертіліп, өлкеміздің әр аймағына бағытталады. Жорық барысында топ мүшелері табиғи жол кедергілерінен өтіп, қауіпсіздік ережесін сақтай отыра қиын аймақтардан жүріп, далалық жағдайда тамақтанады, бағдарлау элементтерімен жұмыс жасайды, бивуак жұмыстарымен айналысады. Бір сөзбен айтқанда бұл жорықтар мен экспедициялар балаларды қиын және төтенше жағдайларда шешім тауып, өзін өзі алып шығуға үйретеді.

Жорықтағы бағыт парағының ҮЛГІСІ

ГОРОДСКАЯ СТАНЦИЯ ЮНЫХ ТУРИСТОВ

МАРШРУТНЫЙ ЛИСТ №___

Руководитель группы:
педагог организатор Н. Нурмаганбет

Маршрутный лист по походу выдан группе туристов -

_____ (полное наименование организации, проводящей путешествие)

в составе _____ человек, совершающей с «_____» _____
по «_____» _____ 2022 год _____ туристское путешествие
(вид туризма)

_____ по маршруту:
(географический район)

Руководитель группы _____

Заместитель руководителя _____

Директор городской
станции юных туристов _____

М.П. «_____» _____ 20__ год

Список группы

№ п/п	ФИО учащегося	год рождения	обязанности в группе
1.			
2.			

ПЛАН ПУТЕШЕСТВИЯ

дни пути	дата	участки маршрута	расстояние (км)	способ передвижения	отметки о прохождении маршрута
1					

Руководители туристского путешествия

В каждой туристской группе должен быть руководитель и заместитель руководителя (второй руководитель).

Руководителями и заместителями руководителей туристских путешествий могут быть учителя, воспитатели, старшие пионервожатые, работники внешкольных учреждений, детских секторов профсоюзных клубов, домов и дворцов культуры, учащиеся старших курсов педагогических училищ, студенты вузов, инструктора-кружководы, занимающиеся с детьми в ЖЭКах и других учреждениях, достигшие восемнадцатилетнего возраста.

Обязанности руководителя туристского путешествия

1. Организовать группу участников путешествия в соответствии с Инструкцией и ознакомить учащихся с её содержанием; строго соблюдать правила предупреждения несчастных случаев, при несчастных случаях принять все необходимые меры по оказанию доврачебной помощи, в кратчайший срок обратиться в ближайшее медицинское учреждение, сообщить о случившемся организации, проводящей путешествие, в местную контрольно-спасательную службу и маршрутно-квалификационную комиссию, рассмотревшую материалы на данный маршрут;

2. Придерживаться утвержденного маршрута и плана путешествия, не допускать отклонения от них без уважительных причин, в случае необходимости использовать запасной вариант маршрута;

3. Перед прохождением трудных и опасных мест (бродов, переправ, стремени, порогов, лесных завалов и т. д.) тщательно проверять их проходимость, строго соблюдать правила безопасности;

4. Из ранее определенных пунктов в установленные контрольные сроки уведомлять школу, учреждение, проводящее путешествие, МКК и КСС о ходе путешествия и состоянии здоровья участников;

5. В случае необходимости изменения сроков путешествия после отъезда туристской группы с места жительства, согласовать эти сроки с местной контрольно-спасательной службой зарегистрировавшей эту группу, и с организацией, проводящей путешествие;

6. Составить финансовый отчет, предварительно проконсультировавшись в бухгалтерии;

7. Предоставить отчет в МКК в сроки и по форме, установленной при утверждении маршрута.

Права и обязанности участников путешествия

Участник туристского путешествия имеет право:

- Участвовать в подготовке путешествия и разработке его плана;
- При возвращении из путешествия обсуждать во время разбора его итоги;
- Пользоваться туристским снаряжением организации, проводящей путешествие.

Участник туристского путешествия обязан:

- Немедленно оказать помощь товарищам своей группы, а также всем другим людям, терпящим бедствие в районе путешествия;
- Уважать местные традиции и обычаи;
- Бережно относиться к природе, к памятникам истории и культуры;
- Соблюдать дисциплину, выполнять все указания руководителя группы и его заместителя, не допускать самовольных отлучек;
- Принимать активное участие в подготовке отчета о совершенном путешествии.

Техника безопасности

Группа _____

№	ФИО учащегося	подпись получившего инструктаж	краткое содержание инструктажа	подпись проводившего инструктаж
1				

*«Туған елім – гүл елім, қасиетіңді білемін,
Өзіңе деп жүремің – лүпілдеген жүрегім!»*

«Qalalyq jas tyrister stansasy» МҚОК

Туристік – өлкетану бағытындағы үйірмелер

Өлкетану географиясы
Географ өлкетанушы
Турист өлкетанушы
Қолөнер және туризм
Туған өлке
Жас экскурсовод
Виртуалды экскурсия
School экскурсовода
Әдеби өлкетану
Литературное краеведение
Жас геолог

Бұл үйірмелердегі жұмыс бағыттары бойынша оқушылар туған өлкесінің тарихы, мәдениеті, әдеп-ғұрыптары, дәстүрлері, мәдени мұралары, өлкеміздің жергілікті ақын-жазушылары, белгілі тұлғалары туралы білім алады. Туған өлкесінің географиялық ерекшеліктерін бақылап, суреттейді, танымдық және ғылыми зерттеу дағдысын меңгереді. Білім алушылар Отанға, туған жерге деген сүйіспеншілікке, патриоттылыққа тәрбиеленіп, шығармашылық әлеуетін арттырады, мектепте алған білімдерін тереңдетіп, практика жүзінде қолдануға, түсініктер мен ұғымдарды дұрыс пайдалана білуге үйренеді. Сонымен қатар шеберлік, іскерлік, икемділік, зерттеушілік, танымдық қабілеттері мен шығармашылық белсенділіктері дамиды. Туристік жорықтар, саяхаттар, экскурсиялар кезінде туған өлкесінің өткен және қазіргі өмірімен танысады.

Білім, ғылым
және мәдениет
жөніндегі Біріккен
Ұлттар Ұйымы

Қазақстандық
ЮНЕСКО
клубтарының
Федерациясы

18 сәуір - Халықаралық ескерткіштер мен тарихи орындар күніне орай «Ескерткіш – ел мұрасы» республикалық онлайн байқауының ЕРЕЖЕСІ

Байқаудың мақсаты:

- өз өлкесіне деген сүйіспеншіліктерін, патриоттық сезімдерін арттыру;
- туған жерінің тарихын, мәдениетін танып-білуге, белгілі қайраткерлерін құрметтеп, ізденуге баулу;
- көркемдік шығармашылығын дамыту, жаңа идеяларды іздеудегі белсенділіктерін ояту, эстетикалық талғамын, қабілеттері мен дағдыларын қалыптастыру.

Байқауды өткізу мерзімі және тәртібі

- 5-11 класс аралығындағы мектеп оқушыларына және қосымша білім беру ұйымдарының білім алушыларына арналған *республикалық онлайн байқауы* өткізіледі.
- Байқауды Ұлттық ЮНЕСКО Клубтары Федерациясының қолдауымен Ақтөбе қаласының Қалалық жас туристер стансасы ұйымдастырады.
- Әр білім беру ұйымынан бір жұмыс қабылданады. Қатысу тегін.

Байқаудың өткізілу шарты

- «Туған өлке – тұнған тарих» номинациясы.
- Әрбір қатысушы өз өлкесіндегі мәдени, тарихи, сәулет ескерткіштерінің тарихы туралы (мағлұмат беру, өлең оқу, т.б) бейнеролик дайындап қорғау қажет.
- Жеңімпаздар Қазақстандық Ұлттық ЮНЕСКО Клубтары Федерациясы және Ақтөбе қаласының Қалалық жас туристер стансасы атынан I, II, III, дәрежелі дипломдармен және мадақтамалармен марапатталады.

Бейнероликке қойылатын талаптар

- Бейнероликтің YouTube арнасына орналастырылған сілтемесін 22 сәуірге дейін **87053981787** номеріне жіберу керек.
- Бейнеролик ұзақтығы 2-3 минут.
- Бейнероликте қатысушының облысы, ауданы, мектебі, оқушының аты-жөні толық жазылуы тиіс.
- Бейнероликті бағалау критерийлері:
 - тақырыптың толық ашылуы;
 - бейнеролик дыбысы мен бейнесінің сапасы;
 - қорғау шеберлігі;
 - сапалы рәсімделуі.

Өтініштерді қабылдау

Байқауға қатысу өтініштері мен жұмыстар **2022 жылдың 22 сәуіріне** дейін қабылданады. Қатысушылар осы ереженің соңындағы өтініш формасын толтырып yuntur@mail.ru электронды поштасына жіберу керек.

Өтініштің формасы

№	Оқушының аты- жөні,	Облыс, қала, аудан Мектебі, класы	Жұмыстың тақырыбы	Жетекшінің аты-жөні, телефоны, электронды поштасы

Еліміздің ескерткіштері мен тарихи орындары – туған өлкеміздің тарихы мен мәдениеті. Дәстүрлі түрде оқу жылымызды Қазақстандық ЮНЕСКО Клубтары Федерациясы аясында өткізілетін «Жылды жақсылықпен бастайық!» қайырымдылық акциясымен бастап, станса педагогтары үйірме оқушыларымен бірге қаламыздың ескерткіштеріне қамқорлық көрсетеді.

Ақтөбе облысының Ырғыз ауданында 1,1 млн.жыл бұрын үлкен метеориттің құлауына байланысты пайда болған Жаманшын метеориттік кратері орналасқан. Бұл керемет жер туристер стансасының бірден бір экспедициялық бағыттарына жатады. Педагогтар, үйірме оқушылар - зерттеушілер И. М. Губкин атындағы мұнай және газ Ресей мемлекеттік университетінің профессоры, геолого-минералогиялық ғылымдарының докторы Павел Васильевич Флоренскийдің бастауымен болған кратерді зерттеу бойынша Халықаралық және Ресейлік комиссиясының құрамына бірнеше рет кірді.

Ырғыз ауданы. Жаманшын кратеріндегі Халықаралық ғылыми-зерттеу экспедициясы кезінде

САЯХАТ – БІЛІМГЕ БАСТАР ЖОЛ

Экскурсиялық қызмет-оқушыларға танымдық тәрбие берудің ықпалды жолы. Ол туған жерге деген сүйіспеншілік сезімдерін арттырып, ел мен жер байлығын, тарихын, мәдени мұраларын оқып-үйреніп, патриоттық қасиеттерін қалыптастыруға ықпал етеді.

Экскурсиялар мен жорықтар арқылы оқушылар өз өлкесінің тарихымен, танымал тұлғаларымен танысып, туған жеріне деген құрметтері арта түседі. Түрлі саяхаттар арқылы жас ұрпақты туған еліміздің тәуелсіздігі үшін күрескен қайсар батырларымыз, қазақ халқының бірлігін аңсаған ата-бабалармыздың туған жеріне деген сүйіспеншіліктерінен тәрбие алатындай етіп баулу көзделген.

Ақтөбе қаласының жас туристер стансасы жыл сайын 18 сәуір – Халықаралық тарихи ескерткіштерді қорғау күні үйірме оқушыларымен «Батырлар есімі - мәңгілік есте» айдарымен өлкеміздегі ескерткіштердің тарихымен танысып, жиындар өткізеді.

Біздің облысымызда тек осы аймақтың ғана тұрғындарын емес, өзге де алыс, жақын елдердің жұртшылығын қызықтыратындай танымдық, тарихи, археологиялық, көрікті табиғи орындар мен ескерткіштер де аз емес.

Ақтөбе өмірдің қай саласы бойынша да жаңару, жаңғыру үстіндегі экономикалық қуаты орасан мол аймақ. Ақтөбе облысының ішкі туризмін дамыту мақсатында біздің мекемеміздің де үлесі зор.

Кең байтақ даламыздың әрбір тасы, биік жоталары мен қыр-белестері, өзен-көлдері, табиғи-сәулет ескерткіштері тарихтың терең қойнауына қарай жетелейді. Облыстағы ерекше қорғалынатын объектілердің қатарындағы географиялық жағынан тиімді орналасқан, айтарлықтай туристік әлеуетке ие Жаманшың метеорит кратері, Айдарлыаша геологиялық қимасы, Ырғыз-Торғай резерваты, «Мәдени мұра» республикалық бағдарламасына енгізілген 14-15 ғасырлар ескерткіші Абат-Байтақ кесенесі қызығушылық тудырады. Ақтөбе қаласының көрікті жерлері бойынша «Ару қала – Ақтөбе», «Ақтөбе - үшінші мыңжылдықтың қаласы», «Түнгі қала» шолу экскурсиясы; «Батырлар – ел қорғаны», «Ескерткіш – ел тарихы», «Ынтымақ пен бірлік – рухани келісімнің белгісі» атты тақырыптық экскурсиялар; «Мамандықтар әлеміне саяхат» жоғары және арнаулы орта оқу орындарына кәсіби-бағдарлау экскурсиясы, «Өндіріс саласы орналасқан мекен» өндірістік экскурсияларын ұйымдастырып келеді.

Ал Ақтөбе облысының киелі және таңғажайып жерлері бойынша «Қобда - батырлар мекені» тарихи-танымдық экскурсиялары: «Әлия – ғасыр аруы», Қарақыпшақ Қобыланды батыр кесенесі, «Ұлы даланың інжу – маржаны – Абат -Байтақ, «Қызыл там», «Бекқұл баба» кесенелеріне, Алға ауданындағы «Ту ұстап, тарлан мінген - Есет батыр» кесенесіне, «Исатай Тайманов» мемориалдық кешеніне, Әйтеке би ауданындағы «Хан моласы» кесенесіне, «Ойсыл қара» қорымына, Қарғалы сарқырамасына, Хромтау ауданындағы Айдарлыаша геологиялық қимасына экскурсиялық маршруттары ұйымдастырылып келеді.

Қойнауы сырға толы мекен - Ақтөбе!

Қалалық жас туристер стансасы Ақтөбе қаласы және облысы бойынша танымдық, тарихи, табиғи, және өндірістік орындарға экскурсиялар мен туристік жорықтар ұйымдастырады

Қалалық экскурсиялар:

«Ару қала - Ақтөбе» шолу экскурсиясы
 «Ақтөбе – үшінші мыңжылдықтың қаласы» танымдық шолу экскурсиясы
 «Түнгі қала - Ақтөбе» шолу экскурсиясы.

Тақырыптық экскурсиялар:

«Батырлар – ел қорғаны»
 «Ескерткіш – ел тарихы»
 «Ынтымақ пен бірлік – рухани келісімнің белгісі»

Кәсіби - бағдарлау экскурсиясы:

«Мамандықтар әлеміне саяхат»
 Жоғары және арнаулы орта оқу орындарына экскурсия

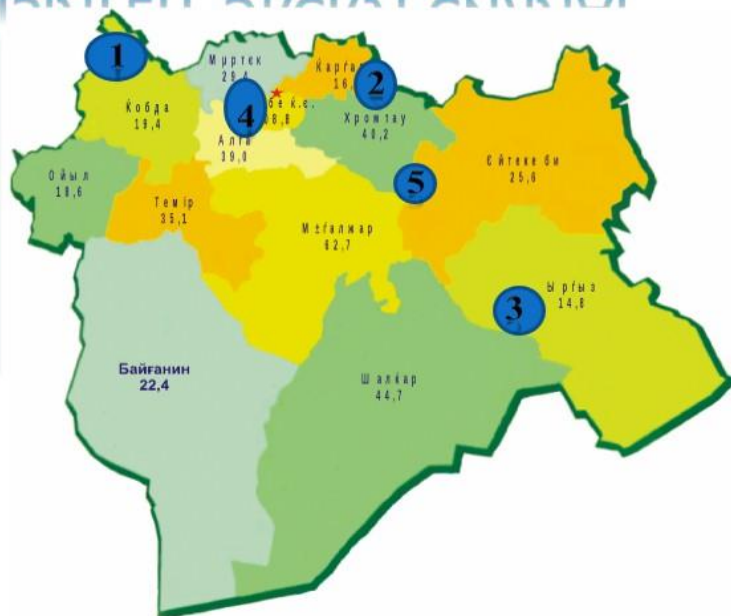
Өндірістік экскурсиялар:

«Өндіріс саласы орналасқан мекен»
 Қалалық мұражайларға жаяу экскурсиялар

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ АУДАНАРЫ БОЙЫНША ӨТКІЗІЛГЕН ЭКСКУРСИЯЛАР

- ҚОБДА АУДАНЫ (1)
- ҚАРҒАЛЫ АУДАНЫ (2)
- ЫРҒЫЗ АУДАНЫ(3)
- МӘРТӨК АУДАНЫ (4)
- ХРОМТАУ АУДАНЫ(5)

«Qalalyq jas tyrister stansasy» МКҚК

Үйірме оқушыларының өлкеміздің киелі жерлеріне экскурсиясы кезіндегі сәттері

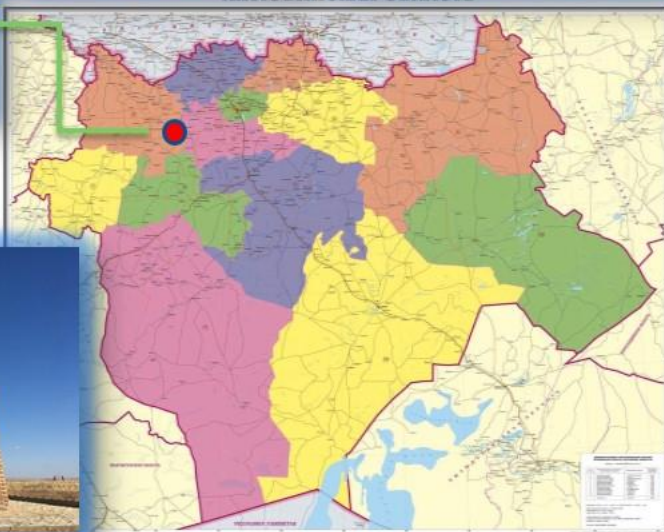
ҚОБЫЛАНДЫ БАТЫР АТЫНДАҒЫ МЕМОРИАЛДЫҚ КЕШЕНГЕ ШОЛУ ЭКСКУРСИЯСЫ

Абат-Байтақ кесенесіне тақырыптық экскурсия

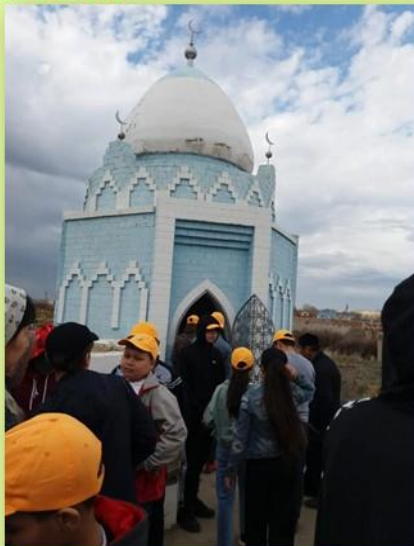
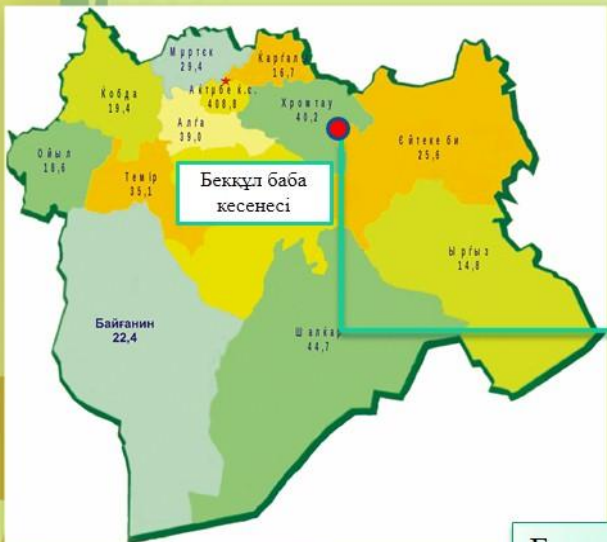
АКТЮБИНСКАЯ ОБЛАСТЬ

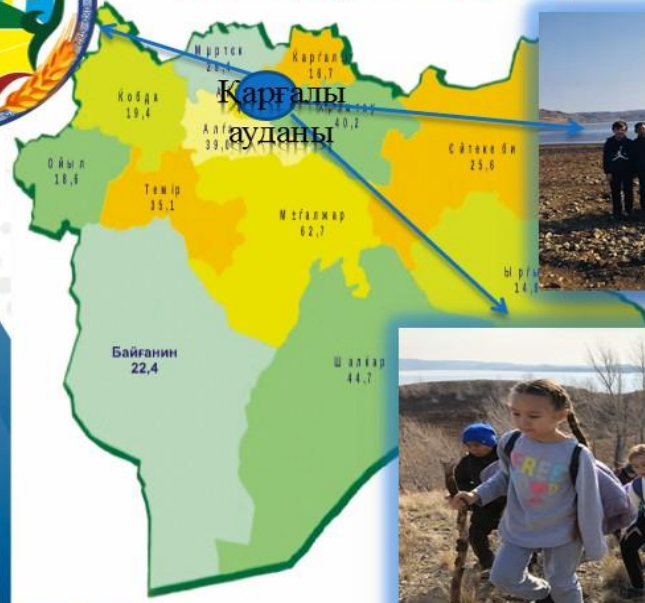
**ӘЛИЯ
МОЛДАҒҰЛОВА
АТЫНДАҒЫ
ПАТРИОТТЫҚ
ТӘРБИЕ БЕРУ
ОРТАЛЫҒЫ**

Бекқұл баба кесенесіне шолу экскурсиясы

Бекқұл баба – тек би емес, көріпкелдігі, алдағыны сезіп отыратын ерекше қасиеті бар, жаратылысы бөлек болып, көзінің тірісінде әулие атанған тұлға.

“Екінші Швейцария аталған Қарғалы ауданы” тақырыптық экскурсия

“ТАРИХЫ ТЕРЕҢ, ТАБИҒАТЫ КӨРКЕМ-МӘРТӨК ӨЛКЕМ!” ТАҚЫРЫПТЫҚ ЭКСКУРСИЯ МАРШРУТЫ

Мәртөк аудандық тарихи өлке танау музейі

Т.Молдабай ескерткіші

«Бұлақ суы»

Қайың тоғайы

Бұғы қожалығы

«Зәру» санаторийі

**“ТАРИХЫ ТЕРЕҢ , ТАБИҒАТЫ КӨРКЕМ-МЭРТӨК ӨЛКЕМ!”
ТАҚЫРЫПТЫҚ ЭКСКУРСИЯ**

“Мұғалжар кереметтері”

«Мұғалжар кереметтері» туристік маршруты (үлгісі)

Маршрут бағыты:

- Көтібар батыр кесенесі
- Бүркіт мүсіні
- «Орқаш» табиғи қорығы
- Айрық ауылы
- Айрық тауы
- Төлеубұлақ үңгірлері (петроглифтері)
- Көк Мешіт

Көтібар батыр кесенесі. Көтібар Бәсенұлы — Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалысқа белсене қатысқан, қол бастаған батырлардың бірі. Кейінгі ұрпақтары да оның күресін жалғастырған. Мысалы, баласы Есет Көтібарұлы 1848-1858 жылдар аралығында Ресей отаршылдығына қарсы көтерілістің басшысы болды. Көтібар батыр кесенесі 2000 жылы Әділғали Баяндиннің жобасы бойынша салынған. Кесене Ақкемер ауылдық округі

аумағында, Ақкемер ауылынан 13 шақырым қашықтықта орналасқан. Маңғыстаудан әкелінген ұлутастан салынған. Биіктігі — 12 метр. Кесене жанындағы құлпытасқа Көтібар батырмен қарулас болған тұлғалардың есімдері жазылған.

Бүркіт мүсіні. Ақтөбе облысы Мұғалжар ауданы Құдайберген Жұбанов ауылдық округінің мектебін бітірген түлектер туған ауылына алып бүркіт ескерткішін сыйлаған. Ауыл халқы да көмектесіп, нысанды туризмді дамытудың бір көзіне айналдыруды мақсат етіп отыр. Бүркіт мүсінінің биіктігі - 3 метр, тұғырымен ескерткіш 4 метр болды. Ал қанатын жайған құстың ені 7 метрге жетеді. Ескерткіштің жалпы салмағы - 5 тонна

«Орқаш» табиғи қорығы. Ақтөбе облысының Мұғалжар ауданының жерінде Ор, Жем, Темір өзендерінің су айрықтарында орналасқан. Мұнда ірі-ірі Сабындыкөл, Ащыкөл, Шіліктікөл, Қамыстыкөл деген көлдер бар. Бұл жерде көде, желкен шөптері кездеседі. Орқаш құмды шатқалында қайың мен көктерек егілген орманды алқап (орман саяжайы) бар. Орманды алқапта сирек кездесетін қайың, көктерек, қарағаш, тал және шалғындық алуан шөптер бар. Орман алқабы жақсы күйінде сақталған. Орманның негізін қайың, көктерек, қарағаш, терек, итмұрын құрап тұр. Орманның шөп жамылғысы әртүрлі шөптерге бай. Бұл жерде кәдімгі мыңжылдық, алтыжапырақты шегіршін, сары маралоты, баршынгүл, тағы басқалар бар. Облысымызда сирек кездесетін өкпешіл, усасыр және Қызыл кітапқа енгізілген, Қазақстанда өте сирек кездесетін, батпақты, дымқыл құмды жерде өсетін, шыбын-шіркей жейтін дөңгелек жапырақты шықшөп өседі.

Жерге ұя салатын жыртқыш құстардың 9 түрі кездеседі: кара лашын, кәдімгі көксары, ақсары, дала бүркіті, батпақ құладыны, шалғындық құладыны, қаракұс және кәдімгі бөктергі. Тырна тұқымдастың 3 түрі (ақбас тырна, безгелдек және джек); Дыбыстағыш құстың 4 түрі (жылқышы, қызғыш, қарала шалшықшы және шәушүрілдек); Бұлдырықтың екі түрі (қарабауыр бұлдырық, қолаңтөс); Үкінің 2 түрі (үй байғызы және үкі); Қарға тұқымдастың екі түрі (көкқарға және сарыбоздақ); Тентекқұстың бір түрі (кәдімгі тентекқұс); Торғайлардың кем дегенде жиырма түрі бар.

Айрық (бұрынғы Маяк) — Мұғалжар ауданындағы ауыл. Мұғалжар тауының жиегінде, Әулие өзенінің жағасында, Айрық тауына жақын орналасқан.

Айрық — Мұғалжар ауданындағы екібасты тау. Мұғалжар тауынан гөрі аласалау (643 м). Алғаш рет бұл тау туралы «Книге Большому чертежу» (1627 ж.) кітабында Ұрық атауымен жазылған. Орал тауының оңтүстік бөлігі — Мұғалжар тауы ғана кіреді. Тау Қазақстандағы Жаманқаланың тұсынан басталып, солтүстіктен оңтүстікке қарай созыла оранласқан, ұзындығы — 450 км, ені 30 км, орташа биіктігі 450-500 м. Ең биік нүктелері — Үлкен Боқтыбай (657 м), Айрық (633 м). Тау Орал тауының жалғасы болып табылады.

Төлеубұлақ үңгірлері. Төлеубұлақ үңгіріндегі петроглифтер Қазақстан-Ресей бірлескен халықаралық экспедициясының 2000 жылы Мұғалажар ауданы аумағындағы тас дәуірінің қоныстарын зерттеу кезінде анықталып, ғылыми айналымға енгізілді. Аталған халықаралық экспедицияның жетекшісі Ресей

ғылым академиясының академигі, т.ғ.д., археолог А.П.Деревянко профессорлар В.Т.Петрин мен Ж.К.Таймағамбетов және т.б. археолог ғалымдар болды. Сонымен қатар мұнда 2006 жылы Ә.Марғұлан атындағы археология институтының маманы, археолог, т.ғ.к. З.Самашев одан әрі зерттеу жұмыстарын жүргізді. Төлеубұлақ үңгірінде бұдан 10 мың жыл шамасы бұрын үңгірде тас дәуірінің адамдары мекендеген. Үңгірдің еденіне тереңдігі 5 см, диаметрі 15-25 см көлемінде суреттер ойылып салынған. Бұл жердегі шағын үңгірлердегі петроглифтерден тұяққа немесе саңырауқұлаққа ұқсас пішіндер, антропоморфтар, сонымен қатар терең ойып жасалған сызықтар кездеседі. Жоғарыда аталған символдардың ең алғашқылары мезолит, тіпті палеолит кезеңінде, неолит кезеңінен әрі уақытта пайда болған деген пікір ұстанады ғалымдар. Бұл кешен Қазақстандағы тас дәуірінен қалған ең көне археологиялық ескерткіш болып табылады. Алайда бірқатар зерттеушілердің пікірінше, бұл шұңқыр тәріздес символдар жер бетінде жүздеген мың жыл бұрын пайда болған ең көне символдар болуы мүмкін деген болжам бар. Осыдан 250-300 жыл шамасы бұрын Солтүстік Арал маңынан Мұғалжар тауына қоныс аударып, мекен еткен Кіші жүздің Шекті тайпасы Жақайым руынан шыққан Төлеу деген кісінің атымен Төлеубұлақ атанған.

Көк мешіт. Ор ауылы маңындағы мешіт кешені ел аузында «Көк мешіт» атанып кеткен. Бұл — мешіт, медресе, ғибадат үйі, сондай-ақ тұрғын үй мен имамның үйінен тұратын кешен. Ор өзенінің жағалауындағы тегіс, кең алаңға салынған.

Мешіт — бір қабатты, ұзынша ғимарат. Ғибадат залының өлшемдері — 8,20 x 15,30 метр. Жалпы, ғимараттан он терезе мен алты есік ойықтары анықталған. Кезінде мешіттің ішкі қабырғалары көк бояумен сырланған, оның «Көк мешіт» атанып кетуінің бір себебі осында болса керек. Көнекөз қариялардан жеткен естеліктер бойынша, мешіттің сырт жағында шам ілетін тұғырлар болып, кешкілік маңайды жап-жарық қып тұратын болған. Мешіт ХХ ғасырдың басында салынған. Алғашқы имамы — Тобажан Сейітжанұлы. Оны халық «Сары ишан» атаған. Кейін орнын баласы Сәлмен басқан. Сәлмен ишан Сталин заманында қуғын-сүргінге ұшыраған.

Медресе мешіттен солтүстікке қарай жүргенде, 40-50 метр қашықтықта орналасқан. Бұл ғимараттың өлшемдері — 6,55 x 16,40 метр. Бірінен кіріп, келесісіне өтетін екі бөлмесі бар.

Кеңес заманында бұл жерде бастапқыда қосымша құрылыстар салынып, мал ұсталған. Жоғары жақтың нұсқауы бойынша жұлып алынған айшығын жергілікті жұрт түн ішінде жасырын түрде әкетіп, Тобажан ишанның зиратына тыққан деседі. Кейіннен мешіт қаңырап тұрған. Айналасындағы басқа ғимараттар құлағанмен, мешіттің ғимараты бүгінге дейін аман жетті.

Туған елге деген махаббат табиғатқа деген сүйіспеншіліктен басталады.

Туристтік-экология бағыты үйірмелері

Жас эколог-
турист
Экоәлем

Туристтік-экологиялық бағыттың мақсаты: өскелең ұрпақтың бойында экологиялық көзқарасын, санасын, табиғатқа үлкен парасаттылық, жауапкершілік, қарым-қатынасын дамыту; табиғатты қорғау мәселелері туралы ғылыми теориялық және тәжірибелік біліммен қаруландыру; қоршаған ортаның жағдайына жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу, экологиялық мәдениет және салауатты өмір салты дағдыларын қалыптастыру;

Табиғат – ана адамзатты осыншама байлықпен қамтамасыз етіп, өсіріп-өрбітіп отырғанда, адамзат та өз тарапынан оған қамқор болуы парыз. Көл-көсір табиғат байлығын үстемелеп молайтып, ұқыптап пайдалану, көзінің қарашығындай сақтау, жанашырлықпен қорғау әр адамның міндеті.

Экологиялық білім беру саласында ҚР «Ата заңы» 2050 стратегиясында және Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Жасыл ел» атты бағдарламасына сүйене отырып, шығармашылық және жаратылыстанымдық іскерлікті, ғылыми көзқарасты, ізгілік пен экологиялық мәдениетті дамытуды, еңбексүйгіштік пен табиғатқа қамқорлық жасауға дағдыландыруды қамтамасыз етеді.

Экология бағытындағы үйірмелер жұмысының мақсаты – оқушыларға туған өлкенің табиғаты, өсімдіктері, жануарлары, ерекші қорғалатын аумақтары туралы білім беру болып табылады. Білім алушылар өлкеміздің өсімдіктері мен жануарларын оқып тану барысында оларды қорғау қажеттігін түсінеді, экологиялық мәдениеті мен ой-өрісі дамиды, табиғатқа деген жауапкершілік қалыптасады, әсемдікті бағалауды үйренеді.

Қазақстандық
ЮНЕСКО
клубтарының
Федерациясы

**Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына орай
«ТАБИҒАТ – ТІРШІЛІКТІҢ ТІРЕГІ»
республикалық видеороликтер онлайн байқауының ережесі**

Мақсаты мен міндеті:

- білім алушыларға экологиялық, эстетикалық тәрбие беру;
- саналы іс-әрекетті насихаттау және табиғатты тиімді пайдалану дағдыларын дамыту;
- қоршаған ортаға қамқорлық көрсетуді үйрету, жан-жақты дүниетанымын қалыптастыру.
- балалардың жеке басының үйлесімді экологиялық дамуына ықпал етіп, экологиялық мәдениетке тәрбиелеу.

Байқауды өткізу мерзімі және шарттары

Ұйымдастырушы: Ақтөбе қаласының «Қалалық жас туристер стансасы» МКҚК – ЮНЕСКО Клубы Қазақстандық Ұлттық ЮНЕСКО Клубтары Федерациясының қолдауымен.

Байқау жұмыстары және өтініш **2021 жылдың 27 қазанына** дейін қабылданады. Байқауға жалпы орта және қосымша білім беру ұйымдарының 5-10 класс оқушылары қатыса алады. Қатысушылар сұранысты (*Қосымша-1*) толтырып, ұйымдастырушылардың yuntur@mail.ru электронды поштасына жіберу қажет. Қатысу тегін.

Байқаудың өткізілу тәртібі:

1. «Қалдық заттарды табысқа айналдырайық» лайфхак номинациясы.

Қолданылмайтын қалдық заттардан әр түрлі шығармашылық туындылар жасау. Оқушының бұйымды жасау барысында ауызша түсіндірмесі жасалған 3 минуттық видеосы қабылданады (жеке, 1 оқушы). Видеоны YouTube каналына орналастырып, сілтемесін 87053981787 Whatsapp номеріне жіберу қажет.

Бағалау критерийлері:

- бейнеролик дыбысы мен бейнесінің сапасы, көркемделуі;
- мазмұнының тақырыпқа сәйкестігі;
- белгіленген талаптарды сақтау;
- ерекшелігі.

2. «Мені қоршаған әлем» номинациясы. Туған өлкесіндегі қоршаған ортаның

экологиялық мәселелері туралы үгіт-насихат қойылымы барысында түсірілген 3 минуттық видео қабылданады (топтық, 3-5 оқушы) Видеоны YouTube каналына орналастырып, сілтемесін 87013843133 Whatsapp номеріне жіберу қажет.

Бағалау критерийлері:

- бейнеролик дыбысы мен бейнесінің сапасы, көркемделуі;
- мазмұнының тақырыпқа сәйкестігі;
- қорғау шеберлігі;
- өзектілігі.

Марапаттау

Жеңімпаздар Қазақстандық Ұлттық ЮНЕСКО Клубтары Федерациясының атынан I, II, III дәрежелі дипломдарымен және мақтау қағаздарымен марапатталады.

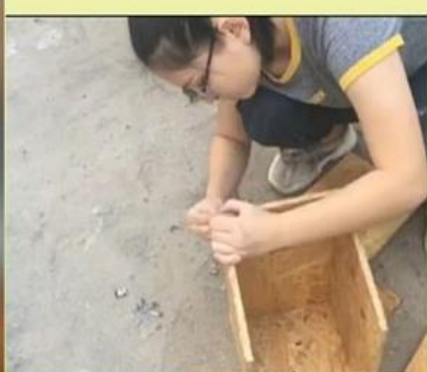
*Сұраныс
(үлгі)*

Қосымша 1

№	Оқушының аты-жөні, топтың аты	Облысы, қала, ауданы, мектебі, класы	Жұмыстың тақырыбы	Жетекшінің аты-жөні, ұялы телефоны. Білім беру ұйымының e-mail поштасы

Видеороликтер байқауының жеңімпаздары

Қосымша білім беру педагогтарының жұмыс тәжірибесін жалпылау

Үйірме оқушылардың оқытылуы Ақтөбе қаласы білім бөлімінің сараптама кеңесінің бұйрығымен бекітілген үйірмелердің білім беру бағдарламалары бойынша өткізіледі. Бағдарламалар педагогтардың жұмыс тәжірибесін және қосымша материалдарды қолдана отырып құрылды. Стансаның туристік – экологиялық-өлкетану жұмыс бағыты бағдарламаларының жіктелуі бойынша бейімделген бағдарламалар болып саналады. Педагогтар, ұжымның білім беру қызмет ерекшелігін, бала топтарының құрылуын, жұмыс қызметінің орындалу тәртібін, оқыту және тәрбие беру жеке нәтижелігінің тұрақсыздығын ескере отырып, үйірме жұмысының бағдарламаларына өзгертулер және түзетулер енгізеді.

«АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНЫҢ БІЛІМ БӨЛІМІ» ММ
«ӘДІСТЕМЕЛІК КАБИНЕТ» КММ
«ҚАЛАЛЫҚ ЖАС ТУРИСТЕР СТАНСАСЫ» МКҚК

**«Спорттық бағдарлау»
үйірмесінің бағдарламасы**

Ақтөбе - 2021 жыл

Түсінік хат

Қазіргі таңда спорттық - туристік білімді қалыптастыру үшін нақты, сарамандық көзделген іс- әрекет негізінде, әрбір адам өзін табиғаттың бір бөлшегі ретінде сезініп, оны қорғауға және сақтау мәселелеріне барлық көңіл бөлінген. Осындай мәселені шешу үшін балаларға қосымша білім беру потенциалы зор роль атқарады. Балалар мен жасөспірімдерге арналған спорттық бағдарлау қосымша білім беру бағдарламасы бойынша білім алатын және сабақ барысында түрлі тапсырмаларды орындайтын (табиғат аясына саяхат арқылы спортпен шұғылдану) мектеп оқушылары биология, экология туралы, табиғат және табиғат құбылыстары туралы терең білім дағдыларын игереді. Сабақ процесінде жеткіншектердің сезімі, танымы, зерттеу дағдылары өсіп дамиды.

Өзектілігі: «Спорттық бағдарлау»

бағдарламасы үйірме білім алушыларының адам мен табиғаттың арасындағы жаңа қарым-қатынас типті қалыптастыру негізінде құрылған және балалардың экологиялық және спорттық танымын жоғары деңгейде қалыптастыру.

Бағдарламаны жүзеге асыру мерзімі: қосымша білім беру бағдарламасы – 1 жыл, оқу сағат саны: 144 сағат, 6-11 сынып оқушыларына арналған. Үйірме жұмысы аптасына 4 сағатқа құрастырылған.

Бағдарламаның білімділік мақсаты: Спорттық бағдарлау білімдерін кеңейту және тереңдету, оқушыларды белсенді білім алу дағдысына тарту, оқу-танымдық іскерліктері мен дағдыларын дамыту, ой-өрісін кеңейту.

1. Спорттық бағдарлауды бұқаралық спорт ретінде насихаттау .
2. Әркімнің өз денсаулығына, қоршаған ортаға жауапты болуы.
3. Әр жеке адамның және жалпы үлкен спорттық белестерді бағындыру мүмкіндігі екендігін және оның ресурстарын тиімді пайдалану дағдыларын үйрену.
4. Оқушылардың іс-әрекеттері экологияны жете түсінуге және проблемаларды шешуге көзделгені болуына көмектесу.

Бағдарламаның тәрбиелік мақсаты:

- қиын сәттерде дұрыс шешім қабылдауға;
- қоршаған табиғи ортасына тигізетін әсерін азайтып, қалдықтың аз пайда болуын үйрену;
- туған өлке табиғатына деген қызығушылықтарын арттыру;
- елімізбен қаламыздың экологиялық ахуалымен танысады, салауатты өмір салтына қалыптасады.

Бағдарламаның дамытушылық мақсаты: Оқушының жеке басының тұлғалық қалыптастыру кезеңі – өмірде өз орнын іздеумен, мамандық таңдауға талпынысымен ерекшеленеді. Оқушы арманы мол, қиялы қанатты мектеп оқушыларының әлеуметтік жағдай туралы толғанысы кең шағы және адамгершілік, азаматтық, әсемдік, табиғатты қорғау, оны молайту туралы танымын тереңдету, патриоттық сезім арта түседі. Бастысы әр оқушы және ол өзі қоршаған ортаға әсер ететін жағдайларды зиянын төмендетуге үлесін қосады. Спорт арқылы өз туған өлкесін әлемге таныту жолдарын үйрету.

Бағдарлама бойынша жүргізілген сабақтардың нәтижесінде мектеп оқушылары жер бетіндегі Жеткіншектер экскурсия және жаттығу кезінде табиғатты бақылау, ажыратып үйренеді. Жарыстар, танымдық бағдарламалар, викториналар өткізу барысында оқушылардың шығармашылық қабілеттері дамиды.

Бағдарламаның негізгі міндеттері:

- Оқыту негізі спорттық – туристік білім беру;
- оқушылардың алған білімін жеңіл қабылдауы;
- жаттығу және жарыс кезінде өзін дұрыс ұстауды үйрену;
- қоршаған ортанын біртұтастығын танып білу;
- өлкетану бағытында білім алу.

Бағдарламаның ерекшелігі: Өткізілетін сабақтардың барысында балалармен жұмыс жүргізудің әр түрлі әдіс-тәсілдері пайдаланылады: тын жаттығулар үлгілерін үйрету, әңгімелесу, тестік жарыстарға қатысу т.б. Қызықты әдістер кеңінен пайдаланылады: кроссвордтар, жұмбақтар, биологиялық және шартты белгілер үйрету тақырыптар бойынша ойындар. Сабақтар мен жаттығу кезінде оқушының туған өлке табиғатына деген қызығушылық, табиғат дүниесін аялау, құрметтеу, оны көркейту және баптап күту сияқты сезімдері қалыптасады..

Оқыту бағдарламасын жүзеге асыруда балалар жасы 11-17 жас аралығы, бұл аралықта оқушының белсенді іс - әрекеті оқушының ой жүйесінің, көңіл көкжиегінің кеңеюіне әсер етеді. Үлкен жетістіктерді өз қолымен жасай алатынына көзі жетіп, өзіне деген сенімі артады. Олар өзі жаттығулар мен жарыстар арқылы биік белестерді бағындыратындығына құштарлығын арттырудың бір жолы болып табылады.

Бағдарламаны іске асыру шарттары

Аталған бағдарламаны орындаумен қатар нәтижелі жұмыс атқару үшін төмендегідей материалдық-техникалық жағынан қамтамасыз ету қажет:

- сабақ жүргізетін оқу кабинеті және іс-шараларды өткізуге арналған залдар, тренажорлар,стадион;
- дорба;
- төсек-қап, каримат, төсеніш;
- шанду, күрке, фонарик, планшет;
- шатыр, қазан, күрек, тағанка, балта, ара;
- әр түрлі ұзындықтағы арқандар және бау;
- компас, фотоаппарат, болкнот, қарындаш, қалам;
- 1:1000000 және одан ірі көлемдегі туған өлкенің карталар жинағы;
- шаңғы.шаңғы роллерлері, үтік, мазь ,арнаулы станоктар.

Күтілетін нәтижелер:

Білім алушылардың практикалық қызметінің нәтижесі жасөспірімдер мен жастардың экологиялық тәрбие деңгейімен, салауатты өмір салтымен, туристік- спорттық шыңдалуымен, туристік тактикалық - техникалық шеберлігімен және күнделікті өмірдегі экологиялық салауатты жүріс-тұрыстарымен анықталады. Оқу жылы соңында үйірмеші еркін бағдарлауға, еркін шаңғыда тұру әдістерін меңгеруі керек.

Жарыстар, жаттығулар, викториналар өткізу барысында оқушылардың шығармашылық қабілеттері дамиды. Сонымен қатар оқушыларды:

- саяхат жоспарын құру және жол бағыты жұмысын жүргізуге;
- байқағандарын белгілеп, жазып отыруға;

- қарапайым тәжірибелер жасап, жиналған материалдарды оқып, коллекция жинақтауға;
- ауа райын бақылауға және болжам жасауға;
- таныс емес жерлерді картаның, компастың көмегімен жергілікті заттардың сан алуан ерекшеліктерін, бағытын белгілеуге;
- шатыр құруға, алау жағуға, тамақ дайындауға, қарапайым туристік құралдарды әзірлеуге;
- қалалық, облыстық және республикалық жарыстарға қатыстыруға үйрету.

**«Спорттық бағдарлау» үйірмесінің бірінші оқу жылының
оқу -тақырыптық жоспары**

№ р/с	Тақырыптар атауы	сағат саны		
		барлығы	теория	практика
1	Кіріспе сабақ. Техника қауіпсіздігі жөніндегі нұсқаулар.	2	2	
2	Бағдарлау спорттың бір түрі ретінде.	6	6	
3	Спорттық бағдарлау тарихы.	8	8	
4	Спорттық бағдарлау жарысының ережесі және спорттық бағдарлау педагогикасы.	12	6	6
5	Бағдарлау техникасы.			
	Картамен жұмыс істеу техникасын меңгеру.	10	6	4
	Компаспен жұмыс істеу техникасы.	10	2	8
	Бағдарлау техникасының элементтері.	10		10
	Шаңғымен жүру техникасы.	24	4	20
6	Бағдарлаудағы спорттық жаттығу жүйесі.			
	Жалпы физикалық дайындық.	10		10
	Тактикалық дайындық.	10	6	4
	Психологиялық дайындық.	8	4	4
	Моральді - ерікті дайындық.	8	2	6
7	Бағдарлаудағы қауіпсіздікпен қамтамасыз ету.	8	4	4
8	Алғашқы медициналық көмек.	6	2	4
9	Бағдарлау бойынша әртүрлі жарыстар мен жаттығулар.	12		12
	Барлығы:	144	48	96

**«Спорттық бағдарлау» үйірмесінің бірінші оқу жылына
күнтізбелік - тақырыптық жоспары**

№ р/с	тақырыптар атауы	сағат саны	теор ия	практ ика
I	Кіріспе сабақ. Техника қауіпсіздігі жөніндегі нұсқаулар.	2	2	
1	Үйірме мүшелерін жылдық жоспармен таныстыру.		2	
II	Бағдарлау спорттың бір түрі ретінде қалыптасуы.	6	6	
1	Кіріспе. Бағдарлау спорт ретінде қалыптасу кезені.		2	

2	Бағдарлау білімін қалыптастырудағы танымжорықтың маңызы. Бағдарлау мен спорттық бағдарлау айырмашылығы.		2	
3	Жорық кезіндегі өмір қауіпсіздігі.		2	
III	Спорттық бағдарлау тарихы.	8	4	4
1	Бағдарлау дегеніміз не? Бағдарлудың даму тарихы.		2	
2	Қарғалы өзені бойына саяхатқа шығу және өзен жағасын тазалау, экологиялық акция жүргізу.			2
3	Өрлеу ауылының картасын түсіруге алғышарт жасау			2
4	Қолда бар әдебиеттік және картографиялық материалдармен танысу. Туған өлкені бақылап көру, физикалық-географиялық сипаттау.		2	
IV	Спорттық бағдарлау жарысының ережесі және спорттық бағдарлау педагогикасы.	12	6	6
1	Спорттық бағдарлау жарысының ережелерімен танысу		2	
2	Бағдарлау қысқы ойындарға кірістірілген спорт.		2	
3	Бақылау уақыты. Бақылау пункті. Бақылау карточкасы. Жарыс дистанциясы. Техникалық ақпараттар.		2	
4	Бағдарлаудың адам өміріндегі маңызы.			2
5	Маркировкаланған трассада бағдарлау.			2
6	Спорттық бағдарлаудан үйірмешілер арасында практикалық жарыс			2
V	Бағдарлау техникасы.	54	12	42
1	Картамен жұмыс істеу техникасын меңгеру.			
1.1	Карта түсінігі. Спорттық карта.		2	
1.2	Масштаб.		2	
1.3	Спорттық картаның шартты белгілері.		2	
1.4	Қарғалы ауданындағы биік нүктелер мен танысу.			2
1.5	Шартты белгілерді анықтауға арналған жаттығулар.			2
2.	Компаспен жұмыс істеу техникасы.			
2.1	Қазақстандағы үздік бағдарлаушылары туралы мағлұмат жыйнақтау.		2	
2.2	Компастың құрылысы, оны пайдалану. Азимут және оны анықтау. Жергілікті белгілер және күн бойынша көк жиекті анықтау.			2
2.3	Компаспен жұмыс: азимутты анықтау – уақытты тура және кері белгілеу.			2
2.4	Картадағы қашықтықты және бағытты өлшеу.			2
2.5	Қашықты көзбен өлшеу.			2
3.	Бағдарлау техникасының элементтері.			
3.1	Картаны бағдарлау.			2
3.2	Жергілікті жердегі желілер, сызықтар бойынша картаны бағдарлау.			2
3.3	Компас бойынша картаны бағдарлау.			2
3.4	Картаны бағдарлауға арналған жаттығулар.			2
3.5	Картаны оқу жаттығулары.			2
4.	Шаңғымен жүру техникасы.			
4.1	Мәре коридорындағы техникалық іс- әрекет.		2	
4.2	Бағдарлау пунктінде және бағдарлау ауданындағы бағдарлаушының техникалық іс- әрекеті.		2	
4.3	Берілген қашықтыққа дистанция сақтай отырып жүру.			2

4.4	Шаңғыда тұру, құлау.			2
4.5	Шаңғымен жүру техникасы.			2
4.6	Шаңғы тебу тәсілдері.			2
4.7	Шаңғымен кедергілер арқылы өту.			2
4.8	Қысқы бағдарлау ерекшеліктері.			2
4.9	Шаңғымен табиғат аясына саяхат.			4
4.1	Шаңғымен түсу, көтерілу, кедергілер арқылы өту, қысқы			4
0	бағдарлау.			
ҮІ	Бағдарлаудағы спорттық жаттығу жүйесі. Соның ішінде:	36	12	24
1	Жалпы физикалық дайындық.			
1.1	Жарыс жаттығулары.			2
1.2	Арнайы дайындық жаттығулары.			2
1.3	Жалпы дайындық жаттығулары.			2
1.4	Ойын әдістері.			2
1.5	Жаттығу жүктемелерінің компоненттері.			2
2	Тактикалық дайындық.			
2.1	Жол таңдау тактикасы.		2	
2.2	Картографиялық факторлар.		2	
2.3	Жергілікті жердің ерекшеліктері.		2	
2.4	Дистанциялар бойынша қозғалыс жылдамдығы.			2
2.5	Тактикалық жаттығулар.			2
3.	Психологиялық дайындық.			
3.1	Жарыс алдындағы бағдарлаушының жай- күйі және ретке келтіру әдістері.		2	
3.2	Бағдарлаушының дистанциядағы эмоциялық және психикалық жағдайы.		2	
3.3	Психологиялық тест.			2
3.4	Арнайы жаттығулар.			2
4	Мотивациялық- ерікті дайындық.			
4.1	Интеллектуалды дайындық.		2	
4.2	Бағдарлаушының логикалық икемділігін дамыту тәсілдері.			2
4.3	Есте сақтауды дамытуға арналған жаттығулар.			2
4.4	Спортшылармен арнайы жеке жаттығулар.			2
ҮІІ	Экологиялық құрылым, тірі ағзалар популяциясы.	8	4	4
1	Экожүйе. Экожүйе динамикасы		2	
2.	Жұлдыздарға саяхат - аспан денелерін оқып , үйрену		2	
3.	Жер асты суы және оларды зерттеу			2
4.	Тірі ағзалардың жер қабықтарына әсері			2
ҮІІІ	Алғашқы медициналық көмек.	6	2	4
1.	Туған өлке бойынша жүргізілетін жорықтарда болуы мүмкін жарақаттар, жарақаттанған жағдайларда көмек көрсету.		2	
2.	Жарақаттанған адамды тасымалдау әдістері.			2
3.	Денеді түрлі жаралар мен сынықтар болған жағдайда алғашқы көмек көрсету тәжірибелері.			2
ІХ	Бағдарлау бойынша әртүрлі жарыстар мен жаттығулар.	12		12
1.	Жабық бөлме жағдайында бағдарлау бойынша жарыстар.			4
2.	Спорттық лабиринт.			2

3.	Еске сақтау бойынша бағдарлау.			4
4.	Белгілі бір бағытқа қортынды жорық			2
	Барлығы:	144	48	96

«Спорттық бағдарлау» үйірме бағдарламасының мазмұны

Тақырып 1. Кіріспе сабақ. Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері. Үйірмешілерге берілетін разрядтар мен атақтар. Сабақтың мерзімділігі. Сабақты бастау үшін қажетті керек-жарақтар, киімдер мен аяқ киімдер. Техника қауіпсіздігі жөніндегі кіріспе нұсқаулар.

Тақырып 2. Бағдарлау спорттың бір түрі ретінде. Бағдарлау түсінігі. Бағдарлау мен спорттық бағдарлау айырмашылығы. Спорттық бағдарлаудың құрал-жабдықтары. Бағдарлау түрлері. Бағдарламаның ерекше түрі – спорттық бағдарлау. Ол өзінің тұрған жерін анықтаумен қатар, жүретін жергілікті жердегі, жылдам қозғалу түріндегі түрлі спорттық жарыстарды біріктіретін спорт түрі. Жасөспірімдерді жылдамдыққа, шымырлыққа, төзімділікке, тез шешім қабылдауға айналаны бағдарлауға үйретеді. Жарысқа бағдарлауға қатысушылардың негізгі міндеттері ірі масштабтағы картаны мен компосты пайдалана отырып бақылау пунктерден жүріп өту.

Тақырып 3. Спорттық бағдарлау тарихы.

Спорттық бағдарлау тарихы және қазіргі таңда дамуы. (8 сағат)

Бағдарлау спорт түрі пайда болуы XIX ғасырдың соңына, Швеция, Норвегия, Ұлыбритания әскери гарнизоналары арасындағы сайыстар өткізіліп жүрген кездеріне жатады. Нағыз осы заманғы бағдарлау бойынша жарыстардың туылуы 1918 жылы пайда болды. 1934 жылдары спорттық бағдарлау Швейцария, ССРО және Венгрияда кең тарады. 1946 жылы Бағдарлаушылардың Скандинавиялық Комитеті құрылып, 1949 жылдың мамырында Шведтік Бағдарлау Қауымдастығымен Сандвикенада он бір ел қатысуымен Халықаралық Конференция өткізілді. 1960 жылы Стокгольм аумағында Ашық халықаралық жарыс өткізіліп, жеті елді тартты. 1961 жылдың 21 мамырында Копенгагенадағы конгресте спорттық бағдарлаудың Халықаралық Федерациясы негізделді. Федерацияның бірінші мүшелері 10 еуропалық елдер болды.

Қазіргі таңда Қазақстанда спорттық бағдарлау ойыны қарқынды дамып келеді. Әсіресе Батыс Қазақстан Облыстық балалар жасөспірімдер туризмі және экология орталығы қарқанды жұмыс жүргізіп келеді. 2013 жылғы 1 қазаны спорттық бағдарлау бөлімі құрылды. Аз уақыт ішінде жеңіс туын бірнеше рет желбіретті.

Тақырып 4. Спорттық бағдарлау жарысының ережесі және спорттық бағдарлау педагогикасы. Жарыс ережесі. Жарыс өтетін аудан. Жарыс дистанциясы. Техникалық ақпараттар. Бақылау уақыты. Спорттық карта. Бақылау пункті. Бақылау карточкасы. Белгіленген бағыт бойынша бағдарлау. Белгіленген трассада бағдарлау. Таңдау бойынша бағдарлау. Шаңғымен спорттық бағдарлау. Түнгі бағдарлау. Спорттық бағдарлаудың оқушылар өміріндегі маңызы. Спорттық бағдарлау педагогикасы. Практикалық сабақ: Белгіленген бағыт бойынша бағдарлау. Белгіленген трассада бағдарлау. Таңдау бойынша бағдарлау.

Тақырып 5. Бағдарлау техникасы.

Картамен жұмыс істеу техникасын меңгеру. Карта түсінігі. Спорттық карта. Масштаб. Спорттық бағдарлау карталары. Спорттық картаның шартты белгілері. Өсімдік жамылғысы. Гидрография. Қолдан жасалған объектілер. Рельеф. Дистанция белгілері. Практикалық сабақ. Масштабты анықтауға арналған жаттығулар. Шартты белгілерді анықтауға арналған жаттығулар.

Компаспен жұмыс істеу техникасы. Компастың құрылысы, оны пайдалану. Азимут және оны анықтау. Жергілікті белгілер және күн бойынша көк жиекті анықтау. Туған өлкенің түрлі табиғат аймақтарындағы бағдарлау ерекшеліктері. Практикалық сабақ. Жергілікті белгілер және күн бойынша көк жиекті анықтау. Компаспен жұмыс: азимутты анықтау – уақытты тура және кері белгілеу. Картаны компас бойынша бағдарлау. Қашықты көзбен өлшеу. Туған өлкенің топографиялық картасын оқу, масштабы 1:500000 және одан аз. Картадағы қашықтықты және бағытты өлшеу. Топографиялық жаттығу жазу.

Бағдарлау техникасының элементтері. Картаны бағдарлау. Жергілікті жердегі желілер, сызықтар бойынша картаны бағдарлау. Бағдарға бағыттау бойынша картаны бағдарлау. Компас бойынша картаны бағдарлау. Картаны оқу. Бағытты анықтау және бақылау. Қашықтықты анықтау тәсілдері. Жол таңдау. Практикалық сабақ. Картаны бағдарлауға арналған жаттығулар. Картаны оқу жаттығулары. Бағытты бақылау жаттығулары. Қашықтықты анықтау тәсілдеріне арналған жаттығулар.

Шаңғымен жүру техникасы. Мәре коридорындағы техникалық іс-әрекет. Бағдарлау пунктінде және бағдарлау ауданындағы бағдарлаушының техникалық іс-әрекеті. Жүгіру техникасы. Шаңғымен жүру техникасы. Шаңғы тебу тәсілдері.

Тақырып 6. Бағдарлаудағы спорттық жаттығу жүйесі.

Жалпы физикалық дайындық. Жарыс жаттығулары. Арнайы дайындық жаттығулары. Жалпы дайындық жаттығулары. Спорттық жаттығу әдістері. Қатаң тәртіпті жаттығулар әдістері. Ойын әдістері. Жаттығу және жарыс алдындағы жүктемелер. Жаттығу және жарыс алдындағы жүктемелер көрсеткіші. Жаттығу жүктемелерінің компоненттері. Спорттық жаттығу принциптері. Төзімділік. Күш. Жылдамдық. Ептілік. Иілгіштік. Практикалық сабақ. Физикалық және техникалық жаттығулар.

Тактикалық дайындық. Тактикалық жаттығу. Жол таңдау тактикасы. Картографиялық факторлар. Жергілікті жердің ерекшеліктері. Техникалық факторлар. Физиологиялық факторлар. Дистанциялар бойынша қозғалыс жылдамдығы. Практикалық сабақ. Тактикалық жаттығулар.

Психологиялық дайындық. Жарыс алдындағы бағдарлаушының жай-күйі және ретке келтіру әдістері. Бағдарлаушының дистанциядағы эмоциялық және психикалық жағдайы. Мақсат және жігерлендіру. Практикалық сабақ. Психологиялық тест. Арнайы жаттығулар. Мотивациялық-ерікті дайындық. Интеллектуалды дайындық. Бағдарлаушының интеллектуалды икемділігін дамыту тәсілдері. Моральді-ерікті дайындық. Практикалық сабақ. Есте сақтауды дамытуға арналған жаттығулар. Арнайы жаттығулар. Түрлі белді спортшылар мен үнемі іс-тәжірибе алмасу.

Тақырып 7. Бағдарлаудағы қауіпсіздікпен қамтамасыз ету. Картадағы жүгіруге болмайтын аудандар. Жарыс ауданындағы қауіпті орындар және оларды айналып өту. Командаларды және қатысушыларды жарыс ауданындағы нашар экологиялық жағдай және су қоймаларының ішуге, суға түсуге жарамсыздығы, қауіпті зиянкестер мен жәндіктер болуы жөнінде хабардар ету. Жарыс ауданының кейбір учаскелерінен өткен кезде қауіпсіздік шараларын сақтау. Практикалық сабақ. Бағдарлаушыларға алғашқы медициналық көмек көрсетуді үйрету. Дистанцияда адасып қалғанда жол табу тәсілдері. Күнге, айға, жұлдыздарға қарап көкжиек тұстарын табу.

Тақырып 8. Алғашқы медициналық көмек. Бағдарлау спорты өте белсенді спорт түрі болғандықтан жарақаттану қауіпі өте жоғары болып тұр. Туған өлке бойынша жүргізілетін жорықтарда болуы мүмкін жарақаттар, жарақаттанған жағдайларда көмек көрсету. Жарақаттанған адамды тасымалдау ережелері. Практикалық сабақ. Денеде түрлі жаралар мен сынықтар болған жағдайда алғашқы көмек көрсету тәжірибелері. Реанимация тәсілдері. Жарақаттанған адамды қолмен, зеңбілмен тасымалдау. Киім бөлшектерінен зеңбіл құрастыру.

Тақырып 9. Бағдарлау бойынша әртүрлі жарыстар мен жаттығулар. Жабық бөлме жағдайында бағдарлау бойынша жарыстар. Карта құру. Спорт залды дайындау және дистанцияны жоспарлау. Ұзақ қашықтыққа жүгіртіп үйрету. Залдағы бағдарлау техникасы. Бағдарлау эстафеталары. Түнгі бағдарлау бойынша командалық жарыстар. «Москвалық лабиринт», «Ориент-шоу», лабиринт ойындар, картасыз бағдарлау. Практикалық сабақ. Бағдарлау бойынша ойындар: «Еске сақтау бойынша спринт», «Азимутальді маршрут», «Көрсетілген маршрут бойынша қозғалыс», «Көп күндік бағдарлау» рогейн. Сонымен қатар оқу жылының соңында белгілі бір бағытқа қортынды жорық.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Бардин К.В. Азбука туризма. Пособие для руководителей туристских походов в школе. - М.: «Просвещение», 1973 г.
2. Ылымы- әдістемелік журнал «Соқпақ- топинка» 2006- 2017 ж.ж.
3. Жездыбаев Т.К. Школьный туризм и краеведение РК. – Алматы, 2001 ж.
4. Куликов В.М., Константинов Ю.С. Топография и ориентирование в туристском путешествии.- М., 1997 г.
5. Куликов В.М., Ротштейн Л.М. Школа туристских вожаков: Учеб.- метод. пособие- М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС», 1999 г.
6. Мазбаев О.Б. Туризм және өлкетану негіздері: Оқу құралдары /О.Б. Мазбаев, Б.Н. Атейбеков, Б.К. Асубаев.- Алматы: Каз ҰПУ, 2006 ж.
7. Маслов А.Г., Константинов Ю.С., Дрогов И.А. Полевые туристские лагеря.- М.: «Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС», 2000 г.
8. Туризм и спортивное ориентирование. Учеб. Для ин-тов и тех- мов физ. Культ./ Сост. Ганопольский В.И.- М.: Физкультура и спорт, 1987 г.
9. Караганда ОО “Экообраз”. Рабочая тетрадь хрестоматия по экологии 5-6 класс “Дом, в котором я живу”.

ТҮСІНІК ХАТ

«АКТӨБЕ ҚАЛАСЫНЫҢ БІЛІМ БӨЛІМІ» ММ
«ӘДІСТЕМЕЛІК КАБИНЕТ» КММ
«ҚАЛАЛЫҚ ЖАС ТУРИСТЕР СТАНСАСЫ» МККК

«Әдеби өлкетану» үйірмесінің бағдарламасы

Ақтөбе - 2021 жыл

«Әдеби өлкетану» үйірмесінің бағдарламасы білім алушылардың туған халқының тілі мен әдебиетіне деген танымдық қызығушылығын арттыруға, мәдени және әдеби мұралары мен өңір мақтанышына айналған тұлғалар туралы білімдерін кеңейтуге бағытталған. Үйірме жұмысы білім алушылардың шығармашылық бастамасын дамытуға, оның еркіндігін қалыптастыруға, өз бетінше ізденуге тұлғалық бағыттау болып табылады. Үйірменің негізгі мақсаты – білім алушылардың туған халқының тілі мен әдебиетіне деген танымдық қызығушылығын арттыру, мәдени және әдеби мұралары мен өңір мақтанышына айналған тұлғалар туралы білімдерін кеңейту, өскен өңіріне, туған жеріне деген сүйіспеншілікке, отансүйгіштікке тәрбиелеу болып табылады.

Міндеттері:

- жергілікті ақын-жазушылардың шығармаларын оқу арқылы эстетикалық көрнекті талғамдарын, туған жерге деген шексіз құрмет сезімін дамыту;
- ұлттық болмыстың өзегін сақтау, ұлттық сана-сезімнің көкжиегін кеңейту;
- тіліміз бен әдебиетіміз, ұлттық құндылықтарымызды білім алушылардың бойында мәңгі сақтау;
- білім алушылардың көркем шығармаларды оқуға, түсінуге өз көзқарасын негіздей отырып үйрену;
- жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын дамыту;
- адамгершілік қасиеті мен рухани дүниесін байыту

Оқытудың түрлері:

- Эссе
- Әңгіме
- Пікірталас
- Шағын шығарма

- Жорық және экскурсиялар
- Жарыстар мен викториналар

Бағдарлама екі оқу жылына есептелген. Бірінші оқу жылына 144 сағат, екінші оқу жылына 216 сағатқа есептелген. Білім алушылар 5-7 сынып оқушылары.

Оқушылардың білім сапасын бағалау түрлері:

тест жұмыстары, сұрақ-жауап, мәнжазба, қорытынды сынақ арқылы бағалау жүргізіледі.

Бағдарламаның іске асыру шарттары:

- Экскурсиялар;
- Саяхаттар;
- Жорықтар;
- Ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысу;

Қорытынды бақылау мынадай түрлері жүргізіледі:

- ашық сабақ;
- шығармашылық есеп;
- тест, бақылау жұмыстары;
- сайыстарға қатысу;

2 оқу жылын аяқтаған білім алушыларға сертификат табысталады.

Бағдарламаны іске асыру шарттары:

Аталған бағдарламаны орындаумен қатар жемісті жұмыс атқару үшін төмендегідей материалдық жағынан қамтамасыз ету қажет:

- сабақ өткізуге арналған оқу кабинеті;
- ғылыми әдістемелік өнімдер: кітаптар, журналдар, газеттер;
- сабаққа қажетті көрнекілік құралдар: слайд, плакаттар т.б.
- техникалық құрал жабдықтарды (бейне таспалар, компьютер, аудио және видеотехникалар) кеңінен пайдалану;
- арнайы құрал-жабдықтармен қамтамасыз етілуін талап ету.

Күтілетін нәтиже:

«Әдеби өлкетану» үйірмесі арқылы білім алушылардың білімі жағынан ой-өрісі кеңейеді, жан-жақты білімді, өз туған өлкесін сүйетін, ізденіс жағынан теорияны өмірмен ұштастыра алатын, үнемі өз бетімен оқитын, ойлау, есте сақтау қабілеттері дамыған, білімдері шираған, сөз саптау шеберлігі қалыптасқан, әдебиетке, өлкені тануға деген сүйіспеншілігі артқан білім алушы шығуы тиіс. Сонымен қатар, балалар өз-өздерін шығармашылық жағынан көрсетуге, өзін-өзі тануға мол мүмкіндік алады. «Әдеби өлкетану» үйірмесінің қатысушыларын қалалық, облыстық, республикалық, халықаралық конкурстарға және де түрлі іс-шараларға белсенді қатыстыру.

«Әдеби өлкетану» үйірмесінің бірінші оқу жылына арналған тақырыптық жоспары

І оқу жылы				
№	Тақырыптар	Сағат саны		
		барлығы	теориял ық	практикал ық
1	Кіріспе	2	2	
2	Туған жер тарихы	14	8	6
3	Мәнерлеп оқу – сөз шеберлігінің бастауы	14	12	2
4	Ауыз әдебиеті – сарқылмас тарих	18	12	6
5	Шежірелі өлкемнің тарландары	16	14	2
6	Тарихыңды таны – тұлғанды құрметте	18	8	10
7	Ұлттық мәдениет	22	16	6
8	Қаланың тарихи-мәдени ескерткіштері	16	4	12
9	Туған өлке соқпақтары	24	12	12
10	Ақтөбедегі тарихи-мәдени орындарға сипаттама	8	4	4
	Барлығы:	144	92	52

**«Әдеби өлкетану» үйірмесінің бірінші оқу жылына арналған
күнтізбелік-тақырыптық жоспары**

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны		
		барлығы	теория	практика
I	Кіріспе	2	2	
II	Туған жер тарихы	14	8	6
1	Ақтөбе тарихы, табиғаты географиялық орны, климаты		2	2
2	Ақтөбе облысының көрікті жерлері		2	
3	Ақтөбе көшелерінің аталу кезеңдері		2	
4	Ақтөбе қаласының қазіргі кезеңге дейінгі өзгерісі.		2	
5	Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейіне экскурсия			2
6	Ақтөбе облыстық тарихи өлкетану музейіне экскурсия			2
III	Мәнерлеп оқу – сөз шеберлігінің бастауы	14	12	2
1	Дауыс сарыны. Интонация		2	
2	Сөз мәдениеті		2	
3	Сөйлеу қарқыны, дауыс биіктігі, күші		2	
4	Көркем сөз оқушы білім алушының өзін ұстауы, тұрысы		2	2
5	Диалог		2	
6	Монолог		2	
IV	Ауыз әдебиеті – сарқылмас тарих	18	12	6
1	Халық ауыз әдебиеті үлгілері		2	
2	Батырлар жыры		2	
3	Мақал-мәтел – сөз мәйегі		2	2
4	Аңыз-әңгіме. Ертегілер		2	2
5	Жұмбақтар. Жаңылтпаштар		2	
	Билер династиясы: үш ұлы би Төле би, Әйтеке би, Қазыбек би		2	2
V	Шежірелі өлкемнің тарландары	16	14	2
1	Шешен сөздің шебері – Әйтеке би		2	
2	Әлия Молдағұлова өмірі және майдандағы ерлігі (Кеңес Одағының Батыры Ә. Молдағұлованың облыстық мемориалдық музейіне экскурсия)		2	2
3	Әбілқайыр хан ерлігі. Әбілқайыр хан даңғылы, Ә.Молдағұлова даңғылына экскурсия		2	
4	«Хан моласы» қорымы туралы түсінік		2	
5	Халық батыры – Есет Көтібарұлы		2	
6	Тама Есет батыр Көкіұлы		2	
7	Мемлекет қайраткері – Дінмұхамед Қонаев		2	
VI	Тарихыңды таны – тұлғаңды құрметте	18	8	10
1	Ағайынды Жұбановтар – ел мақтанышы. (Жұбановтар өмірі мен шығармашылығы)		2	
2	«Жұбановтар әлемі» мәдениет үйіне экскурсия			2
3	Кәсіби композитор – Ғазиза Жұбанова		2	
4	Ғ.Жұбанова атындағы Ақтөбе облыстық филармониясына экскурсия			2
5	Қоғам қайраткері – М.Оспанов.		2	

	(Марат Оспанов өмірі мен қызметі туралы)			
6	Шығанақ Берсиев – ақ тарының атасы. Шығанақ Берсиев ескерткішіне экскурсия		2	2
7	I жартыжылдық қорытынды бақылау			2
VII	Туған жер ақындары	22	16	6
1	Жыры нұрлы – Нұрпейіс. (Н.Байғанин өмірі мен шығармашылығы)		2	
2	Н.Байғанин атындағы облыстық балалар кітапханасына экскурсия			2
3	Гауһар сөзден зер сызған – Қуандық Шаңғытбаев шығармаларын талдау		2	
4	Тахауи Ахтанов тағылымы		2	2
5	Қуандық Шаңғытбаев пен Тахауи Ахтанов ескерткішіне экскурсия			2
6	Шернияз Жарылғасұлы өлеңдерінің көркемдік өрімі		2	
7	Мың жылдығын болжаған – Мөңке би		2	
8	Төлеген Айбергенов өмірі, поэзиясының көркемдік ерекшелігі		2	
9	Лирик ақын – Сағи Жиенбаев өмірі мен шығармашылығы		2	
10	Ақын, сазгер – Бәкір Тәжібаев шығармалары		2	
VIII	Қаланың тарихи-мәдени ескерткіштері	16	4	12
1	Ескерткіштер – көненің көзі, болашаққа аманат (Ескерткіштер туралы мәлімет)		2	
2	Нұрпейіс Байғанин ескерткішіне экскурсия			2
3	Абай ескерткішіне экскурсия			2
4	Жалаңтөс батыр ескерткішіне экскурсия			2
5	«Батырлар алаңы» аллеясы, Әлия Молдағұлова ескерткішіне экскурсия			2
6	«Даңқobelіскі», «Мәңгілік алау» экскурсия			2
7	1930-1950 жылдардағы репрессия құрбандарына арналған ескерткіш тарихы		2	2
IX	Туған өлке соқпақтары	24	12	12
1	«Туған өлке соқпақтары» жаяу жорығына дайындық		2	
2	«Туған өлке соқпақтары» жаяу жорығы			2
3	«Туған өлке соқпақтары» жаяу жорығының қорытындысы		2	
4	Есет батыр кесенесіне кешенді жорыққа дайындық		2	
5	Есет батыр кесенесіне кешенді жорық			2
	Есет батыр кесенесіне кешенді жорық қорытындысы			2
6	Қобда ауданы, Абат Байтақ кесенесіне жорық		2	
7	Қобда ауданы, Абат Байтақ кесенесіне жорық қорытындысы			2
9	Шаңғы жорығы			2
10	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығына дайындық		2	
11	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығы			2
12	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығының қорытындысы		2	
	Барлығы	144	92	52

«Әдеби өлкетану» бағдарламасының бірінші оқу жылының мазмұны

Кіріспе

Туған жер тарихы

Еліміздің тарихына байланысты қаланың қалануы мен дамуы. Туған өлке тарихының негізгі кезеңдері. Туған қаланың тарихи ескерткіштері. Оларды қорғау. Қаладағы белгілі көшелер бойынша шолу сипатындағы жаяу жүру экскурсиясын өткізу.

Практикалық жұмыс: Қаладағы белгілі көшелер бойынша шолу сипатындағы жаяу жүру экскурсиясы, Есет батыр кесенесіне кешенді жорық.

Мәнерлеп оқу – сөз шеберлігінің бастауы

Көркем туындыны оқудағы негізгі дауыс сарыны. Интонация. Шығарманың астарлы ойы және оның интонацияны құбылтудағы қызметі. Сөйлеу қарқыны, дауыс биіктігі, күші. Көркем сөз оқушы білім алушының өзін ұстауы, дауыс ырғағы, тұрысы.

Ауыз әдебиеті – сарқылмас тарих

Ауыз әдебиетінің көрнекті өкілдерінің өлең, толғау, дастандары мен шешендік сөздері туралы мәлімет беру. Ұрпақтан-ұрпаққа ұлттық сана-сезім мен отаншылдықты жалғастыратын, елдік пен ерлік дәстүрін ұқтыратын шығармаларын насихаттау.

Шежірелі өлкемнің тарландары

Ақтөбе өңірінен шыққан батырлар, қоғам қайраткерлерімен таныстыру

Тарихынды таны – тұлғанды құрметте.

Өлкемізден шыққан белгілі ғұламаларымыздың өмір жолына тоқталып, еңбектерін насихаттау және шығармаларының елдің рухани дамуына әсерін дәріптеу. Ұлы тұлғалардың тарихи және мәдени мұраларын оқыту және туған өлкенің табиғаты және тарихы сипатталатын поэтикалық және прозалық шығармаларын насихаттау.

Туған жер ақындары

Қаламгерлердің ұлт санасын оятудағы ізденістері мен тарихи және туған жерге байланысты жазған шығармаларына шолу. Әдеби жанрдағы ұлттық құндылықтардың дәріптелуі. Ел тарихындағы іргелі оқиғалардың, Ақтөбе жерінің, өңіріміздің тарихи уақиғаларының көркем шығармаларда бейнеленуі.

Қаланың тарихи-мәдени ескерткіштері

Әлия Молдағұлова өмірбаяны. Әлия музейіне экскурсия. Сәңкібай батырдың өмірбаяны. Саябаққа экскурсия. Әйтеке би (1644-1700) өмірбаяны (375 жылдығы). Ескерткішке экскурсия (Т. Ахтанов көшесі). Кіші жүз ханы – Әбілқайыр хан. Ескерткішке экскурсия. Бірінші жарты жылдық бойынша қорытынды тест жұмысы.

Туған өлке соқпақтары

«Туған өлке соқпақтары» жаяу жорығына дайындық, Есет батыр кесенесіне кешенді жорық, Қобда ауданы, Абат Байтақ кесенесіне жорық.

«Әдеби өлкетану» үйірмесінің екінші оқу жылының тақырыптық жоспары

№	Тақырыптар	Сағат саны		
		барлығы	теория	практика
1	Кіріспе	3	3	
2	Ақыны көп ел – рухани бай ел	39	27	12
3	Өлкемізді зерттеудегі қазақ ғалымдары мен ағартушыларының рөлі және қызметі	32	21	9
4	Батырлар рухы өшпейді.	28	21	6
5	«Туған жер түлектері, ғұмыры жарқын тұлғалар»	30	21	9
6	Туған өлкем – Ақтөбем	36	18	18
7	Туған жердің көрікті жерлері	24	21	3
8	Жорықтар	24	12	12
	Барлығы	216	144	72

«Әдеби өлке тану» үйірмесі екінші оқу жылының күнтізбелік-тақырыптық жоспары

№	Сабақтың тақырыбы	сағат саны		
		барлығы	теория	практика
I	Кіріспе	3	3	
II	Ақыны көп ел – рухани бай ел	39	27	12
1	Жергілікті ақын-жазушылар (мәлімет беру)		3	
2	Қаламгерлердің ұлт санасын оятудағы ізденістері мен тарихи және туған жерге байланысты жазған шығармаларына шолу		3	
3	Нұрлыбек Қалауов өмірі мен шығармашылығы		3	
4	Ертай Ашықбаев өмірі мен шығармашылығы		3	3
5	Нұрпейіс Байғанин өмірі мен шығармашылығы		3	
6	Қуандық Шаңғытбаев өмірі мен шығармашылығы		3	3
7	Бәкір Тәжібаев өмірі мен шығармашылығы		3	
8	Мейірхан Ақдаулетұлы өмірі мен шығармашылығы		3	
9	Бауыржан Бабажанұлы өмірі мен шығармашылығы		3	3
10	Сағи Жиенбаев кітапханасына экскурсия			3
III	Өлкемізді зерттеудегі қазақ ғалымдары мен ағартушыларының рөлі және қызметі	32	21	9
1	Өлке шежіресі туралы сыр шерту. Өлкеміздің қазіргі кезеңдегі дамуы.		3	
2	Ономастика		3	
3	Топонимика		3	
4	Антропонимика		3	
5	Туған өлкенің ауызша деректері. Тарихи аңыздар		3	3
6	Жер су атаулары: тарихы мен тағдыры		3	3
7	Ақтөбе көшелері: кеше, бүгін		3	3
IV	Батырлар рухы өшпейді	28	21	6
1	Ел есінде өнегелі өмірімен есте қалған тұлғалар		3	
2	Ерлік пен елдік ұғымы		3	
3	Сәңкібай батыр ерлігі. Сәңкібай батыр ескерткішіне экскурсия		3	3
	Халық батыры – Есет Көтібарұлы		3	
4	Қобда, Нева суларын сүйіп өскен батыр қызымыз – Ө. Молдағұлова		3	3
5	Кенес одағының батыры – Ідіріс Үргенішбаев		3	
6	Өтеміс Қалниязовтың ерлігі		3	
V	Туған жер түлектері, ғұмыры жарқын тұлғалар	30	21	9
1	Ғылым – қоғамдағы алып күш		3	
2	Жергілікті ғалымдар		3	
3	Ғылыми еңбектердегі тарихи жадтың қайта оянуы, ұлттық рухани жаңару мәселелері			
4	Тіл білімі саласындағы алғашқы профессор – Құдайберген Жұбанов, Қ.Жұбанов атындағы АӨУ-не экскурсия		3	
5	Қазақ музыкасын зерттеуші – Ахмет Жұбанов		3	
6	Ғазиза Жұбанова (Ғ.Жұбанова атындағы облыстық филормониясы)		3	

7	Сақтаған Бәйішев. Бәйішев атындағы облыстық ғылыми әмбебап кітапханасына экскурсия		3	3
8	Тахауи Ахтанов тағылымы. Т. Ахтанов атындағы драма театрына экскурсия		3	3
9	Бірінші жартыжылдық қорытынды тест тапсырмасы			3
	Шаңғы жорығы			3
VI	Туған өлкем – Ақтөбем	36	18	18
1	Топонимдер – өткен заманның куәгерлері (өлке тарихы атауларында)		3	3
2	Менің туған өлкем өлеңдер мен прозада. Ақтөбе туралы жыр шумақтар			3
3	Мәдени-тарихи дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері		3	
4	Жәдігерлер сыр шертеді (өлкетану мұражайына бару)		3	3
5	Бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары)		3	
6	Туған өлкенің аңыз-ертегілері		3	3
7	Туған өлке публицистика беттерінде			3
8	Туған өлкенің флорасы мен фаунасы		3	
9	Менің өлкемнің визит карточкасы: өлкетанудың деректер базасын әзірлеу			3
VII	Туған жердің көрікті жерлері	24	21	3
1	Ақтолағай үстірті		3	
2	Өте көркем Ащылысай (Қасқыр) сарқырамасы		3	
3	Геологиялық қима – Айдарлыаша стратотипі		3	
4	Жаманшың метеорлы кратері		3	
5	Абат-Байтақ кесенесі		3	
6	Қобыланды батыр кесенесі		3	
7	Ырғыз-Торғай қорыққоры		3	
8	Бірінші жартыжылдық қорытынды тест тапсырмасы			3
VIII	Жорықтар	24	12	12
1	Есет батыр кесенесіне кешенді жорыққа дайындық		3	
2	Есет батыр кесенесіне кешенді жорық			3
3	Қобда ауданы, Абат Байтақ кесенесіне жорық		3	
4	Қобда ауданы, Абат Байтақ кесенесіне жорық қорытындысы			3
		216	114	102

«Әдеби өлкетану» бағдарламасының екінші оқу жылының мазмұны

Кіріспе сабақ.

Ақыны көп ел – рухани бай ел

Нұрлыбек Қалауов, Ертай Ашықбаев, Мейірхан Ақдәулетов, Бауыржан Бабажанұлы, Бәкір Тәжібаев, Жырау Нұрпейіс Байғанин, Тахауи Ахтанов, Қуандық Шаңғытбаев, Сағи Жиенбаев, Тобық Жармағанбетов т.б. Жергілікті ақындар поэзиясының ұлттық сипаты, көркемдік ерекшеліктері, тіл шеберлігі, айшықты сөз өнері, идеялық мұраттары жөнінде мәлімет беру, өлеңдерін насихаттау.

Өлкемізді зерттеудегі қазақ ғалымдары мен ағартушыларының рөлі және қызметі

Өлкемізден шыққан тұлғалар және олар туралы тың деректер, мәліметтер.

Өз өлкеміздің тарихы туралы мәліметтер. Өлке шежіресі туралы сыр шерту.

Өлкеміздің тыңгерлері мен еңбек ардагерлері. Өлкедегі тың және еңбек ардагерлерімен кездесулер ұйымдастыру. Өлкенің көрікті жерлеріне саяхат жасау. Өлкеміздің қазіргі кезеңдегі дамуы.

Батырлар рухы өшпейді

Өнер өрге бастырар. Өлкемізден шыққан батырлар және өлке батырлары туралы мәлімет жинақтау. Қобда, Нева суларын сүйіп өскен батыр қызымыз – Ә.Молдағұлова. Өлкемізден шыққан батырлар бұрышын ұйымдастыру. Батырлар ескерткіштеріне экскурсия. Батырлар жыры.

Туған жер түлектері, ғұмыры жарқын тұлғалар

Ел есінде өнегелі өмірімен есте қалған тұлғалар туралы мәлімет беру, ерлік пен елдік туралы сөз қозғау, көрнекті шығармаларымен таныстыру. Қаламгерлердің ұлт санасын оятудағы ізденістері мен тарихи және туған жерге байланысты жазған шығармаларына шолу. Әдеби жанрдағы ұлттық құндылықтардың дәріптелуі.

Туған өлкем – Ақтөбе

Жергілікті жер, қалалар, өзендер, көлдер, таулар атаулар нені білдіретінін білу; бұл атаулардың пайда болу тарихын түсіндіре білу. туған өлке халқының қалыптасу тарихын білу; туған жеріндегі ұлттардың салт-дәстүрін білу және құрметпен қабылдау

Туған жердің көрікті жерлері

Ақтолағай үстірті, өте көркем Ащылысай (Қасқыр сарқырамасы, Геологиялық қима – Айдарлыаша стратотипі, Жаманшын метеорлы кратері, Абат-байтақ кесенесі.

Сабақтың тақырыбы: Туған жер – тұнған шежіре

Мақсаты:

Білімділік: оқушылардың туған елін, жерін, Отанын сүйуге, туған жеріне деген сүйіспеншілігін арттыру;

Дамытушылық: жас ұрпақтың бойында еліне, Отанына, жеріне, ұлтына деген патриоттық сезім қалыптастыру.

Тәрбиелік: Ұлттық салт – дәстүрді, еліміздің мақтаныштарының үлгі өнегелерін құрметтей білуге тәрбиелеу.

Сабақ түрі: сайыс сабақ.

Сабақ көрнекілігі: слайд материалдары, портреттер, бейнежазба

I. Ұйымдастыру бөлімі

1. Оқушылармен амандасу

2. Оқушыларды түгелдеу

3. Оқушыларды топқа бөлу (Оқушылардың алдына үш түрлі әріптер таратылады. Бірыңғай әріптер түскен оқушылар бір топ болып бөлініп отырады.)

Топтардың аты:

1. «Туған өлке»

2. «Алтын бесік»

3. «Атамекен»

Сабақтың мақсатын, барысын айту.

II. Сабақ барысы:

Мұғалім сөзі:

Кіндік қаның тамып, туып-өскен мекеніңді, табаның тиіп тұрған топырақты бәрінен артық көруге хақылысың. Туған жердің бір түйір тасы жаттың ат басындай алтынынан қымбат емес пе? Дулығалы ата-бабаларымыз кең даласын, асқар тауын, сарқырап аққан көк өзенін қорғап, мақтан еткен, бізге мұраға қалдырған. Қазіргі тарихи шақта, тәуелсіздік кеңістігінде күндей жарқырап отаншылдық рух пен туған жерге деген махаббат сәуле шашып тұруы керек. Егеулі найза қолға алып, еңку-еңку жер шалып, ел қорғаған батыр бабаларымыз бен аналарымыздың бізге қалдырған аманатындай туған елімізді қорғау, нығайту – бәрімізге парыз.

1. «Шаңырағың шайқалмасын – туған ел!»

(Қазақстанға қазақ еліне байланысты сұрақтар қойылады, сұраққа дұрыс жауап берген топқа жетон таратылады).

1 сұрақ. Қазақтың ұлттық ойындары (асық, көкпар, қазақша күрес, тоғыз құмалақ)

2 сұрақ. Мемлекеттің ең жоғарғы лауазымды тұлғасы (Президент)

3 сұрақ. Ұлттық валюта күні? (1993 жыл, 15 қараша)

4 сұрақ. Қазақстан қай құрылықта орналасқан? (Еуразия)

5 сұрақ. Қазақстан неге бай? (кенге)

6 сұрақ. Қазақстанның рухани астанасы (Түркістан)

7 сұрақ. Әнұранның сөзін жазғандар? (Ж. Нәжімеденов, Н. Назарбаев)

8 сұрақ. 1991 ж. қазанның 2-сі күні ғарышқа тұңғыш ұшқан ғарышкер?

(Т. Әубәкіров)

9 сұрақ. ҚР тұңғыш президент күні? (1 желтоқсан)

10 сұрақ. Маңғыстау облысының орталығы: (Ақтау қаласы)

11 сұрақ. Қазақстан неше мемлекетпен шектеледі? (5 мем – т. Ресей, Қырғызстан, Қытай, Өзбекстан, Түркменстан)

12 сұрақ. Маңғыстау түбегінің ең терең ойпаты қалай аталады? (Қарақия)

2. «Ұлт рухы – ұлыларымен мықты!»

(Аттары аңызға айналған, Ақтөбе өңірінен шыққан ақын-жазушылардың, жыраулардың өмірі мен шығармашылығы туралы постер қорғау. Бір топқа екі тұлға беріледі. Толық мәлімет айтқан топқа жетон таратылады).

Тұлғалар тізімі:

- Мөңке би

Қазақтың ұлы биі, туған жері Шалқар қаласы. 1675 жылы Шалқар қаласында дүниеге келген. Мөңке би өз заманында келер күнді айнытпай болжайтын сәуегей және дала даналығының көрінісі іспетті ой-тұжырымын тағылымды поэтикалық жырға айналдырған жырау ретінде танылды. Мөңке бидің философиялық толғаулары, риторикалық сұрақ-жауап, болжау, билік, кесім, шешім түріндегі мұралары өзіндік ерекшелігімен көзге түседі. Көшпелі тірліктің тіні бұзылмаған қоғамда заман аңысын аңдап, оның келешек кескін-кейпін дәл болжай білу Мөңке би шығармашылығының басты белгісі.

- Қ. Шаңғытбаев

Қазақстанның халық жазушысы, ақын. Ақтөбе облысы Әйтеке би ауданында 1925 жылы дүниеге келген. Он бес жасында үздік оқыған Қуандық Алматыға келіп, Қазақтың мемлекеттік университетінің филология факультетіне оқуға түседі. Сол 1940 жылы бірінші курстың студенті Қуандық Шаңғытбаевтың тұңғыш кітабы шығады. Ол кітап ұстазы Мәулен Балақаевпен бірге жазылған қазақ тілінің оқулығы болған. 1942 жылы 2-ші курстың студенті Қуандық Қазақтың мемлекеттік баспасына жұмысқа алынады. Тұңғыш өлеңдерін жаза бастаған болашақ ақын Мұхтар Әуезов, Бейсембай Кенжебаев, Әбу Сәрсенбаев секілді тұлғалармен танысады. 1942 жылы Қуандық «Қазақ жүрегі» атты (кейіннен «Ар») бірінші өлең жинағын баспаға тапсырады. Сол жылы редактор Қуандыққа бастығы Бейсембай ағасы Мұхтар Әуезовтың «Абай» романының қолжазбасын редакциялауға жасырын береді. Партия орталық комитетінің адамдары кітаптың шығуына қарсы болғасын, Кенжебаев пен Шаңғытбаев «Абайды» ешкімге білдірмей жарыққа шығарады, және 1942 жылдың 26 шілдесінде «Социалистік Қазақстан» газетінде бірігіп рецензия жазады.

- Ақтан Керейұлы

Қазақтың халық ақыны, жырау, жыршы. Ақтөбе облысы Байғанин ауданында 1850 жылы дүниеге келген. Шығармалары — өмір мәні туралы филос., ақыл-накылдық терме, толғаулар («Аяғына қан түссе», «Біріншіден не жаман» т.б.), тұрмыс-салт тақырыбындағы жырлар («Той бастар», «Бата»). Ақтан адамгершілік пен адалдықты («Біразырақ сөйлейін», «Замана жайында», «Тыңдасаңыз сөзімді», «Қайыспас бұлан нар едім») өз шығармаларына арқау етіп, ел мүддесі үшін күрескен батырлардың ерлігін жырлаған.

- Н. Байғанин

Халық ақыны, жырау. Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері. 20.06.1860 жылы қазіргі Ақтөбе облысы Байғанин ауданында дүниеге келген. Эпостық жырларды айтумен қатар, дайын сюжеттерді пайдалана отырып, халықтық, әлеуметтік мәселелерге арналған «Ақкенже», «Нарқыз» сияқты өз туындаларын шығарды. «Ақкенже» дастанында қазақ әйелдерінің тағдыры сол кезеңдегі нақты өмір мәнімен үндес, жан-жақты суреттеледі. «Нарқыз» - қазақ әйелдерін бостандыққа шақырған, идеясы анық, көркемдігі жоғары шығармаларының бірі. Байғанин Нұрпейістің дастан, эпостық жырларынан басқа да сатиралық өткір, қысқа өлеңдері және «Кектің дауысы», «Қазақбаймен айтыс» сияқты көлемді шығармалары бар.

- **Шернияз Жарылғасұлы**

Халық ақыны. 1817 жылы Ақтөбе облысы Ойыл ауданында дүниеге келген 1817 жылы Ақтөбе облысы Ойыл ауданында дүниеге келген. Кіші жүз қазақтарының Исатай, Махамбет бастаған ұлт-азаттық көтерілісіне (1836-37ж.ж.) қатысып, оның жалынды жыршыларының бірі болған. Шернияз жырларында көтеріліс тақырыбы басты орын алады. Сол арқылы Исатайдың батырлық бейнесін жасаған: «Па, шіркін, Исатайдай сабаз тумас», «Ақ алмас алтын сапты, қылышым-ай», «Исатай ел еркесі, ел серкесі», т.б. жырларын шығарды. Шернияздың «Ай, Қазы би, Қазы би», «Гостағанды қолға алып», «Ай жігіттер», «Сөз сөйлеймін бөлмелеп», «Көл қылып құдайым талай судай ағын», т.б. өлеңдерінде өзі өмір сүрген қоғамның әділетсіздігі, өмірдің өзгермелілігі мен оның мән-мағынасы үлкен ой елегінен өткізіле жырланады. Жалпы Шернияз поэзиясы мазмұндық сипатымен, стильдік айқындығымен, көркемдік бейнелеу нақыштарының шеберлігімен ерекшеленеді.

- **Бәкір Төлеуұлы Тәжібаев**

Ақын, драматург, әнші, сазгер. 15.05.1926 жылы Ақтөбе облысы Байғанин ауданы Ақбұлақ ауылында дүниеге келген. 1958-1974 жылдары Қазақ опера және балет театрында бөлім меңгерушісі. Алматы облысы халық шығармашылығы үйінің директоры. Қазақ театр қоғамында кеңесші-әдіскер болды. 1974 жылдан шығармашылық жұмыста. Алғашқы шығармалары 1956 жылы жарияланған. «Қара торғай» тұңғыш жинағына (1967) новеллалары енген. «Сал сері - Қыз қосан» (1956), «Ана жүрегі» (1960), «Қарагөз қарындасым» (Ж.Жұмақановпен бірге, 1962), «Ақтау әні» (1970) пьесалары республикалық, облыстық театрлар сахналарында қойылды. «Қамар сұлу» операсы либреттосының, 150-дей әннің авторы. Бірқатар әндері («Жас дәурен», «Ақбұлақ», «Әппағым-ау, әппағым», «Гүлсің-ау», т.б.) Қытай, Моңғолия, Түркия, Ауғанстан, Иран, т.б. елдерде тұратын қазақтар арасында кең тараған.

3. «Мақал – сөздің мәйегі».

(Туған жер тақырыбында мақал-мәтел айтып жарысады)

III. Сабақты бекіту.

Жетондар саналады. Ең көп жинаған топқа қол шапалақтайды.

Рефлексия әдісі.

Бүгінгі сабақта болған көңіл-күй бет-әлпеті салынған суреттерді таңдау.

(Оқушыларға смайликтер таратылады.)

IV. Үйге тапсырма:

«Туған жер» тақырыбында сурет салу

Мұғалім сөзі:

Ж. Аймауытовтың сөздерімен қорытындылау.

Туған жердің қадірін туғалы түзге шықпаған елдегі адам қайдан білсін?

Туған жердің қадірін алыс жерге ұзатқан, ұзатқанына әлде талай жыл өткен қыз білмесе, кім білсін?

Туған жердің қымбатын ғылым іздеп, шет жайлап, кітап қарап сарылып, көзінің майын тауысқан, көшенің шаңын көп жұтқан шәкірт білмесе, кім білсін?

Туған жердің артығын, жазатайым іс етіп, күштілерге күш етіп, еріксіз елден айырылған, шеттен дәмі бұйырған, жаттан сыйлау көрмеген ер білмесе кім білсін?

Сабақтың тақырыбы: Ағайынды Жұбановтар - ел мақтанышы

Мақсаты:

Білімділік: Ағайынды Жұбановтар өмірі мен шығармашылығымен танысу.

Дамытушылық: Шығармашылық белсенділігін арттыру, есте сақтау қабілетін дамыту.

Тәрбиелік: Ұлттық өнерді, еліміздің мақтаныштарының үлгі-өнегелерін құрметтей білуге тәрбиелеу.

Сабақ түрі: жаңа сабақ

Сабақ әдісі: Топтық жұмыс, жеке жұмыс

Сабақ көрнекілігі: слайд материалдары, портреттер, бейнежазба

I. Ұйымдастыру бөлімі

1. Оқушылармен амандасу

2. Оқушыларды түгелдеу

«Үй жұмысына арналған ұяшықтар» әдісі

(кеспе қағазда көрсетілген салт-дәстүрді атау)

Оқушыларды топқа бөлу (Оқушылардың алдына үш түрлі нота таратылады. Бірыңғай ноталар түскен оқушылар бір топ болып бөлініп отырады.)

Топтардың аты: «Еңбек», Талап», «Ізденіс»

II. Сабақ барысы:

Миға шабуыл

Экранда көрсетілген Ақтөбе қаласына қатысты суреттерге сипаттама бер.

Мұғалім сөзі:

Құдайберген Қуанұлы Жұбанов – тіл білімі саласындағы тұңғыш қазақ профессоры, түркітанушы, полиглот, лингвист, ғалым, ал інісі Ахмет Жұбанов қазақ халқының көрнекті музыка зерттеушісі, қазақ арасынан шыққан тұңғыш профессионалды композитор, алғашқы аспаптардың тұғырын біріктіріп Құрманғазы оркестрінің негізін қалаушысы, профессор, қазақ халқының халық әртісі, КСР ғылым академиясының академигі, өнертану ғылымдарының докторы. *Жұбанова Ғазиза - композитор, Қазақстанның және ССРО-ның халық артисі, ҚазССР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, профессор. Қазақтың қазіргі замандық музыкасының негізін қалаушы А.Жұбановтың қызы. Гнесиндер атындағы Мәскеу музыкалық училищесін, П.И.Чайковский атындағы Мәскеу мемлекеттік консерваториясын, профессор Ю. А.Шапориннің композиция класын бітірген.*

Осындай жерлес тұлғаларымызды өнеге тұта отырып, оларды есте сақтау жастардың қолында.

Қатысып отырған оқушыларға кітаптың суреті бейнеленген стикер беріледі. Сабақ соңында кітап қоры болып есептелінетін болады.

№1 тапсырма. 3 топқа Жұбановтар туралы мәлімет беріледі.

«1 қонақ, қалғаны үйде» әдісі. Әр топтан 1 оқушы шығып басқа топқа барып, түсінгенін жеткізеді.

Дескриптор:

- Мәтінді түсініп оқу
- 2. Мәтін мазмұны бойынша сұрақтар құрастыру

«Фишбоун» әдісі (постерде)

Дескриптор:

Жаңа мәліметті, идеяларды сұрақ-жауап арқылы жаза отырып, қорытынды ойларын жинақтау.

«Сұрақтар жаңбыры» әдісі

Дескриптор:

- Әр топтан 1 оқушы шығып, корреспондент ретінде сұрақ қояды.
- Толық мәлімет айтқан топқа стикер таратылады.

Сергіту әдісі. «Ақ көгершін» әні. Авторы: А.Жұбанов

№2 тапсырма. Тест (Жеке оқушымен жұмыс)

(Экранда Жұбановтар әлемі, Қ.Жұбанов атындағы АӨУ, Ғ.Жұбанова атындағы облыстық филармониясы туралы тест беріледі. Жауаптар бейнежазбада көрсетіледі.)

№3 тапсырма. «Кім тапқыр»

Музыка аспаптары жасырылады. Әр топтан бір оқушы шығып аспапты бейнелеп, өз тобына түсіндіру қажет.

III. Сабақты бекіту.

Дәптермен жұмыс. Ребус шешу «Жұбановтар» (Слайдта көрсетіледі)

IV. Үйге тапсырма:

Сөзжұмбақ дайындау

Мұғалім сөзі:

Өнертанушылар Ғазиза Ахметқызының музыкалық ойлау жүйесінің біртұтастығын, вокалды орындаудан аспапты орындауға ауысу, сезім көрнекілігін, тақырыптық материалдың ашықтығын, ұлттық бояу, ауқымдылық, эпикалық кеңдік пен музыкалық образдардың қарама-қайшылықты мінездерін біріктіре алатынын мойындаған.

А.Жұбановтың қандай шығармасын алсақта үнінің байлығымен сазының әдемілігімен мектеп оқушыларына үйренуге тартымдылығымен ерекшеленеді. Бұл кісінің шығармалары музыка мектептерінде оқушылар үнемі пайдаланады.

Ұлтымыздың данышпан жазушысы, адамзаттық гуманистік идеяны паш еткен өкілдерінің бірегейі – ұлы Мұхтар Омарханұлы Әуезов профессор Қ.Жұбановқа арнаған «Ірі оқымысты» атты мақаласында: «...Құдайберген Қуанұлы Жұбанов – туған жер, өскен еліне шынайы ой-арманымен, қалтқысыз көңілі, ақаусыз білімімен танылған адал азамат, ардақты ғалым еді...», - деген болатын.

«АКТОБЕ ҚАЛАСЫНЫҢ БІЛІМ БӨЛІМІ» ММ
«ӘДІСТЕМЕЛІК КАБИНЕТ» КММ
«КАЛАЛЫҚ ЖАС ТУРИСТЕР СТАНСАСЫ» МКҚК

«Экоәлем»
үйірмесінің бағдарламасы

Түсінік хат

Табиғат адамзаттың өмір кешуіне мүмкіндік тудырып, жер-ана елді асырап бағып, орман-тоғай елге дәулет ретінде, су, ауа райы денсаулықтың кепілі ретінде көрініс тауып отырғанын халақ даналығы дөп басып түсіндірген.

Табиғат – ана адамзатты осыншама байлықпен қамтамасыз етіп, өсіріп-өрбітіп отырғанда, адамзат та өз тарапынан оған қамқор болуы парыз. Көл-көсір табиғат байлығын үстемелеп молайтып, ұқыптап пайдалану, көзінің қарашығындай сақтау, жанашырлықпен қорғау әр адамның міндеті.

Экологиялық білім беру саласында ҚР «Ата заңы» 2050 стратегиясында және Ел басы Н.Ә.Назарбаевтың «Жасыл ел» атты бағдарламасына сүйене отырып, шығармашылық және жаратылыстанымдық іскерлікті,

ғылыми көзқарасты, ізгілік пен экологиялық мәдениетті дамытуды, еңбексүйгіштік пен табиғатқа қамқорлық жасауға дағдыландыруды қамтамасыз етеді.

«Экоәлем» үйірмесінің жұмысы бағдарламаның бір оқу жылына арналған жоспар бойынша жүргізіледі. Үйірме тәрбиеленушілері «Туған жер» бағыты бойынша экология туралы ұғым, тылсым табиғат, өлкеміздің өсімдіктер және жануарлар әлемі, ерекше қорғалатын аумақтары және туризм туралы түсінік тақырыптары бойынша мәлімет алады.

Барлығы 144 сағат. Сабақ аптасына 2 рет.

Бағдарламаның мақсаты: экологиялық білімді қалыптастыра отырып, денсаулықты қорғауға, экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жолдарын үйрете отырып, табиғат байлықтарын ұтымды пайдаланып, жанашырлықпен қарауға тәрбиелеу, табиғатқа деген жауапкершілік қатынасты қамтамасыз ету.

Міндеттері:

-табиғат пен адам қоғамның біртұтас жүйесі екендігі туралы түсінікті қалыптастыру;
-жергілікті жердегі экологиялық проблемаларды өз бетінше шешуге дағдыландыру;

-сарамандық жұмыстар, табиғатты бақылау мен теориялық білімдері негізінде оқушыларды салауатты өмір сүруге ынталандыру, экологиялық мәдениеті мен ой-өрісін дамыту;
-зерттеушілік қабілеті мен шығармашылық белсенділігін дамыту;

Ұсынылып отырған «Экоәлем» бағдарламасында туған өлкенің табиғаты, өсімдіктер, жануарлары, ерекше қорғалатын аумақтарын және туризм туралы түсінік тақырыптарын оқып үйренуге кешендік сипат берілген. Оқушылар өлкеміздің өсімдіктері мен жануарларын оқып тану барысында тірі ағзалар бірлестігінің тұтастығын және жекелеген түрлерін қорғау қажеттігін біледі. Өсімдіктердің, жануарлардың биологиялық жиынтықтағы рөлі және адам өміріндегі практикалық маңызымен танысады. «Экоәлем» қосымша білім беру бағдарламасы теориялық, практикалық сабақтар, бақылау жүргізу, микроскоппен, ғылыми әдебиеттермен жұмыс істеу, баяндамалар әзірлеу, жорықтар және саяхаттар ұйымдастыру жұмыстарын қамтиды. Бағдарлама оқушылардың табиғатты қорғау және ағзаның қоршаған ортамен байланысы туралы білімдерін қалыптастыруды қарастырады. Мектеп оқушылары табиғат, табиғат құбылыстары және оларды қорғау туралы терең білім дағдыларын игереді. Оқушыларға экологиялық білім мен тәрбие және этикалық, эстетикалық тәрбие беріледі. Сабақ процесінде жеткіншектердің сезімі, танымы, зерттеу дағдылары өсіп дамиды. Қоршаған орта өзгерістеріне орай экология жұмыстары кез-келген жеке тұлғаның зерттеушілік, танымдық қабілетін дамытып, отансүйгіштікке, әсемдікті бағалауға үйретеді. Сонымен қатар «Экоәлем» бағдарламасын табиғат аясында, саябақтарға, музейлерге, натуралистер стансасына, жылыжайға саяхаттау ерекшелігін көрсетеді. Жорықтарға, саяхаттарға, экскурсияға қатысу балалардың ой өрісін кеңейтеді.

Бағдарламаны іске асыру шарттары:

-Ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысу;
-Экологиялық акция, байқауларға қатысу;
-Ойындар;
-Пікірталас;
-Экскурсиялар;
-Саяхаттар, жорықтар;

Оқушылардың білім сапасын бағалау түрлері – тест жұмыстары, сұрақ-жауап, мәнжазба.

Күтілетін нәтиже:

-Оқушылардың қоршаған орта туралы білімдері кеңейеді;
-Ғылымға деген қызығушылығы артады;
-Зерттеушілік қабілеті дамиды;
-Экологиялық проблемаларды шешудегі жеке басының жауапкершілігі қалыптасады;
-Алған білімін күнделікті өмірде қолданады;
-Бейіндік біліктілігін дамытады;
-Шығармашылық қабілеті дамиды;

«Экоәлем» үйірмесінің оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақ тақырыбы	Сағат саны		
		барлығы	теориялық	практикалық
I	Кіріспе сабақ	2	2	-
II	Экология туралы ұғым	12	6	6
III	Тылсым табиғат	26	14	12
IV	Өсімдіктер әлемі	24	12	12
V	Жануарлар әлемі	12	4	8
VI	Су – тіршілік көзі	10	6	4
VII	Ерекше қорғалатын аумақтар	14	10	4
VIII	Туризм туралы түсінік	16	8	8
	Жорықтар	24		24
	Жылдық қорытынды	4		4
	Барлығы	144	62	82

«Экоәлем» үйірмесінің тақырыптық-күнтізбелік жоспары

№	Тақырыптар мазмұны	Сағат саны		
		барлы ғы	теория лық	прак тика лық
I	Кіріспе сабақ	2		
1	Үйірме жұмысының мақсаты мен міндеттері. Техника қауіпсіздігі жөнінде нұсқаулар. Үйірме жұмысының жылдық жоспарын талқылау.		2	
II	Экология туралы ұғым	12	6	6
1	Экология ғылымы нені зерттейді, мақсаты, міндеті.		2	
2	Экология ғылымының даму кезеңдері, зерттеу әдістері.		2	
3	Экологияның бөлімдері, негізгі бағыттары.		2	
4	Берілген территорияның әр түрлі бөліктерінің ауасының шаңдану дәрежесін зерттеу.			2
5	Қорытынды сабақ.			2
6	Денсаулық саябағына топсеруен			2
	Жорық	4		
	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығы			2
	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығын қорытындылау			2
III	Тылсым табиғат	26	14	12
1	Бізді қоршаған табиғи орта		2	
2	«Табиғат-тал бесік» эссе жазу			2
3	«Табиғатты аялайық» зияткерлік ойыны			2
	Жорық	4		
	Есет Көкіұлының өмір баянымен танысу.			2
	Есет Көкіұлы кесенесіне кешенді жорық			2
4	Ақтөбе облысының жер бедері және құрамы		2	
5	Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейіне экскурсия			2
6	Туған жердің ауа райы		2	
7	Ауа райы туралы болжам		2	
8	Метеостанцияға экскурсия			2
9	Ауаның тіршілік үшін маңызы. Ауаның құрамы.		2	
10	Ауаның ластануы, оның қоршаған ортаға, тіршілікке тигізетін әсері		2	
11	Өнеркәсіп орындарының, транспорт түрлерінің қала атмосферасына әсері		2	
12	Қорытынды сабақ			2
13	Кеңес Одағының Батыры Ә.Молдағұлованың мемориалдық музейіне экскурсия			2
IV	Өсімдіктер әлемі	24	12	12
1	Өлкеміздегі өсімдіктердің алуан түрлілігі, маңызы		2	
2	Қызыл кітапқа енген өсімдіктер		2	
3	Дәрілік өсімдіктердің маңызы, жинау әдістері		2	
	Бірінші жарты жылдық қорытынды тест	2		2
	Жорық	4		
	Шаңғы жорығына дайындық			2
	Шаңғы жорығы			2
4	Дәрілік өсімдіктердің түрлері		2	
5	Дәрілік өсімдіктен тұнба дайындау			2

6	Жылыжайға экскурсия			2
7	Бөлме өсімдіктерінің маңызы, түрлері		2	
8	Бөлме өсімдіктерінің алуан түрлілігі		2	
9	Бөлме өсімдіктерінің күтімі			2
10	Өсімдіктер туралы аңыз әңгімелер, мақалдар, жұмбақтар.			2
11	Қорытынды сабақ			2
12	Ақтөбе облыстық «Руханият» музейіне экскурсия			2
V	Жануарлар әлемі	12	4	8
1	Өлкеміздегі жануарлардың алуан түрлілігі, маңызы		2	
2	Қызыл кітапқа енген жануарлар.		2	
3	Жануарлардың суретін салу			2
4	Жануарлар туралы аңыз әңгімелер, мақалдар, жұмбақтар			2
5	Қорытынды сабақ			2
6	Қалалық жас натуралистер стансасына экскурсия			2
VI	Су – тіршілік көзі	10	6	4
1	Судың тіршілік үшін маңызы. Суды қорғау		2	
2	Ақтөбе облысының өзендері		2	
3	Елек өзенінің экологиялық жағдайы		2	
4	Су туралы қызықты деректер			2
5	Теміржол музейіне экскурсия			2
VII	Ерекше қорғалатын аумақтар	14	10	4
1	Қазақстан қорықтары		2	
2	Мәртөк табиғи қорығы		2	
3	Эбита табиғи қорығы		2	
4	Орқаш табиғи қорықшасы		2	
5	Ырғыз-Торғай резерваты		2	
6	Қорытынды сабақ.			2
	Жорық	6		
	Қобда ауданындағы «Әлия» патриоттық тәрбие беру облыстық орталығына, Абат байтақ кесенесіне кешенді жорық маршрутын құру			2
	Қобда ауданындағы «Әлия» патриоттық тәрбие беру облыстық орталығына, Абат байтақ кесенесіне кешенді жорық			2
	Қобда ауданындағы «Әлия» патриоттық тәрбие беру облыстық орталығына, Абат байтақ кесенесіне кешенді жорық қорытындысы			2
7	Облыстық көркемсурет және сәндік-қолданбалы өнер музейіне экскурсия			2
VIII	Туризм туралы түсінік	16	8	8
1	Туризм ұғымы. Туризм түрлері		2	
2	Туристік жабдықтар. Жорықты ұйымдастыру		2	
3	Алғашқы дәрігерге дейінгі көмек.			2
4	Қазақстандағы туристік өңірлерге жалпы шолу		2	
5	Ақтөбе өңірінің туристік мүмкіндіктері		2	
6	Туристік түйіндер.			2
	Жорық	6		
	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығына дайындық			2

	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығы			2
	«Туған өлке соқпақтарымен» жаяу жорығын қорытындылау			2
7	Туристік алаулар.			2
8	Қорытынды сабақ.			2
	Екінші жарты жылдық қорытынды тест	2		2
	Барлығы	144	62	82

«Экоәлем» үйірмесінің бағдарлама мазмұны

1. Кіріспе сабақ. Үйірме жұмысының мақсаты мен міндеттері. Техника қауіпсіздігі жөнінде нұсқаулар. Үйірме жұмысының жылдық жоспарын талқылау. (2 сағ.)

2. Экология туралы ұғым. Экология ғылымы нені зерттейді, мақсаты, міндеті. Экология ғылымының даму кезеңдері, зерттеу әдістері. Денсаулық саябағына топсеруен. Экологияның бөлімдері, негізгі бағыттары. Берілген территорияның әр түрлі бөліктерінің ауасының шаңдану дәрежесін зерттеу. Денсаулық саябағына экскурсия. (12 сағ.)

3. Тылсым табиғат. Бізді қоршаған табиғи орта. «Табиғат-тал бесік» эссе жазу. «Табиғатты аялайық» зияткерлік ойыны. Ақтөбе облысының жер бедері және құрамы. Ақтөбе облыстық тарих-өлкетану музейіне экскурсия. Туған жердің ауа райы. Ауа райы туралы болжам. Метеостанцияға экскурсия. Ауаның тіршілік үшін маңызы. Ауаның құрамы. Ауаның ластануы, оның қоршаған ортаға, тіршілікке тигізетін әсері. Өнеркәсіп орындарының, транспорт түрлерінің қала атмосферасына әсері. Ауа туралы қызықты деректер. Қорытынды сабақ. Кеңес Одағының Батыры Ә.Молдағұлованың мемориалдық музейіне экскурсия (26 сағ.)

4. Өсімдіктер әлемі. Өлкеміздегі өсімдіктердің алуан түрлілігі, маңызы. Қызыл кітапқа енген өсімдіктер. Кеппешөп дайындау. Дәрілік өсімдіктердің маңызы, жинау әдістері. Дәрілік өсімдіктердің түрлері. Дәрілік өсімдіктен тұнба дайындау. Жылыжайға экскурсия. Бөлме өсімдіктерінің маңызы, түрлері. Бөлме өсімдіктерінің алуан түрлілігі. Бөлме өсімдіктерінің күтімі. Бөлме өсімдіктерінің суретін салу. Өсімдіктер туралы аңыз әңгімелер, мақалдар, жұмбақтар. Қорытынды сабақ. Ақтөбе облыстық «Руханият» музейіне экскурсия (24 сағ.)

5. Жануарлар әлемі. Өлкеміздегі жануарлардың алуан түрлілігі, маңызы. Қызыл кітапқа енген жануарлар. Жануарлардың суретін салу. Жануарлар туралы аңыз әңгімелер, мақалдар, жұмбақтар. Қорытынды сабақ. Натуралистер стансасына экскурсия. (12 сағ.)

6. Су – тіршілік көзі. Судың тіршілік үшін маңызы. Суды қорғау. Ақтөбе облысының өзендері. Елек өзенінің экологиялық жағдайы. Су туралы қызықты деректер. Теміржол музейіне экскурсия. (10 сағ.)

7. Ерекше қорғалатын аумақтар. Қазақстан қорықтары. Мәртөк табиғи қорығы. Эбита табиғи қорығы. Орқаш табиғи қорықшасы. Ырғыз-Торғай резерваты. Қорытынды сабақ. Облыстық көркемсурет және сәндік-қолданбалы өнер музейіне экскурсия (14 сағ.)

8. Туризм туралы түсінік. Туризм ұғымы. Туризм түрлері. Туристік жабдықтар. Жорықты ұйымдастыру. Алғашқы дәрігерлік көмек. Қазақстандағы туристік өңірлерге жалпы шолу. Ақтөбе өңірінің туристік мүмкіндіктері. Туристік түйіндер. Туристік алаулар. Қорытынды сабақ. (16 сағ.)

Жорықтар. Оқушыларға салауатты өмір салтын насихаттау, дене шынықтыру және спорт түрлеріне белсендіру, танымдық көзқарасын арттыру мақсатында жорықтар ұйымдастырылады. (24 сағ.)

Жылдық қорытынды. (4 сағ.)

Пайдаланылған әдебиеттер

Негізгі әдебиет

1. Г.С.Оспанова, Г.Т.Бозшатаева, Экология Алматы 2002 ж.
2. Ә.Бейсенова, Ж.Шілдебаева, Экология оқу құралы Алматы 2005 ж.
3. А.А. Иващенко, Қазақстан өсімдік әлемінің асыл қазынасы. Алматы 2006ж.
4. Ақтөбе облысының жануарлар әлемі. 2009 ж.
5. Т.Т.Бейсембаева, Танымдық ойындар. 2012 ж.

Қосымша әдебиет

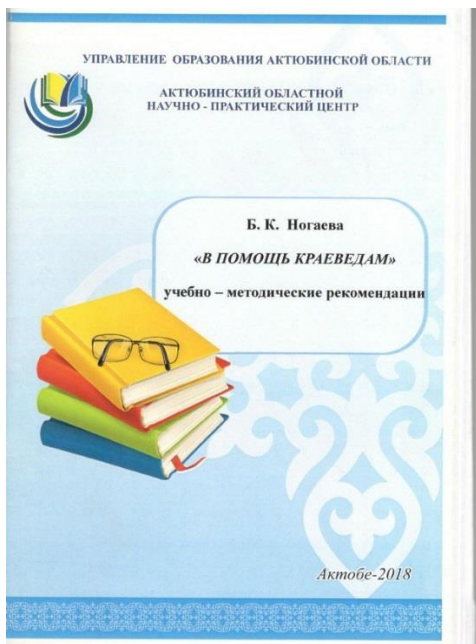
6. «Гүлстан» журналы, 2012-2013 жж.
7. «География және табиғат» журналы 2012-2018 жж.
8. С. Ысқақов, Табиғатты қорғау дәстүріміз. Алматы «Қайнар», 2003 ж.
9. Экология және табиғатты қорғау. Алматы «Мектеп», 2002 ж.

Анықтама әдебиет

10. Ақтөбе энциклопедиясы. 2001 ж.
11. Интернет материалдары.

Оқу-әдістемелік құралдар

Оқу-әдістемелік құралдар тәрбие жұмысы бойынша мектеп директор орынбасарларына, білім беру орындарындағы тарихи-өлкетану жұмыстарымен айналысатын, туристік-өлкетану бағытындағы үйірме жетекшілеріне, оқушылардың рухани-адамгершілік тәрбие беруінде және салауатты өмір салтын ұстану дағдыларына баулу үшін құрылған және ұсынылған. Сонымен қатар әдістемелік құралдар қосымша білім беру педагогтеріне оқу сабақтарының түрін жүйелендіруіне; сабақ мақсатына байланысты жіктелуіне, сабақтың құрылуын анықтауына; оқыту сабағының моделін құруына, сабақтың әр кезеңінің міндеттерін, мазмұнын және күтілетін нәтижесін анықтауына көмектеседі;

Введение

Воспитательное значение туристско-краеведческой деятельности

**Чтобы понять наследие веков,
великие произведения —
достояние всех живущих на Земле
наций и народностей, -
надо сначала суметь с честью
перешагнуть свой родной порог.
Б. Момыш-Ұлы**

Проблемы школы настолько сложны и многообразны, что порой кажутся неразрешимыми. Справиться с проблемами может только педагогический коллектив школы, который опирается на совокупность идей, взглядов, принципов, составляющих определённую концепцию, объединяющих профессионалов в коллектив

единомышленников.

Для педагога всегда принципиальную важность имели четко прописанные цели и задачи: подготовить личность, способную адаптироваться, самоопределиться и самореализоваться в социокультурной среде. Но как найти правильный и эффективный способ этого добиться? Может как раз таки обратиться к тем общечеловеческим ценностям, которые выработывались веками, на протяжении всей истории человеческих цивилизаций. Из глубины веков дошла до нас мечта человечества о свободной, всесторонне развитой, гармоничной личности, и нет оснований и сегодня отказываться от неё.

Одним из направлений воспитательной работы в школе является туристско - краеведческая деятельность. Идея изучения родного края и использования краеведческого материала в учебно-воспитательной работе не новая. Она получила педагогическое обоснование в трудах великого чешского педагога Я. А. Коменского, французского мыслителя и педагога Ж. Ж. Руссо, великого русского учёного и просветителя М. В. Ломоносова. Большой интерес к школьному краеведению проявляли основоположники научной педагогики и основ туризма Я. Д. Ушинский, А. А. Остапец - Свешников, Т. Жездибаев.

Идея не нова, но актуальна и отвечает запросам общества. Ведь туристско - краеведческая деятельность способствует профильному обучению, развивает ключевые компетенции, включает в себя проектно - исследовательскую работу.

Роль краеведческой работы в общей системе воспитания, её место в теории образования и в практике учебно-воспитательной работы современной школы позволяет рассматривать школьное краеведение как систему. В чём же воспитательное значение туристско-краеведческой деятельности?

1. Физическое воспитание.

Как и всякий вид спорта, туризм решает следующие задачи: пропаганда здорового образа жизни, укрепление здоровья, содействие правильному физическому развитию, стремление к физическому совершенству, выработка двигательных умений и навыков.

2. Нравственное воспитание.

Родина — это город, в котором родился, аул где ты вырос, школа, где ты учился - одним словом, это среда, которая способствовала твоему формированию как человека.

Если это так, ты должен знать их, они нужны тебе, как воздух и вода

М. Ауэзов

Важнейшая миссия педагога - воспитать у детей патриотизм, т.е. уважение к предкам, любовь к своему народу, привязанность к месту своего рождения. Без Родины нет Человека, Индивидуальности, Личности. Утерев Родину и национальность, человек теряет себя, своё лицо. Как известно, понятие "Родина" имеет несколько значений: это и великая страна с великой историей, это и тот уголок земли, где ты родился и рос, где находятся могилы твоих предков, где ты познал первые радости и неудачи. Тема малой Родины является очень продуктивной для патриотического воспитания. Любовь к Родине начинается с изучения ровного края, поэтому нет более сильного и верного средства для воспитания патриотизма как туристско-краеведческая деятельность.

3. Умственное воспитание.

Умственное воспитание включает в себя то обязательное, что даёт основание школьнику включиться в самостоятельную жизнь, совершенствовать себя, свой ум, свои дарования. Систематически проводимая и хорошо продуманная туристско-краеведческая работа способствует усвоению учащимися основ таких наук, как метеорология, картография, минералогия, гидрология, геология, почвоведение, археология и других наук, которые расширяют общенаучный кругозор школьников.

4. Экологическое воспитание.

Туристские походы и путешествия должны стать школой бережного отношения к природе, способствовать природоохранным взглядам в обществе. В походе юные туристы приобретают практические навыки в охране природы.

Но вместе с тем поход - это дело коллективное. Походы и экскурсии, совместная поисковая деятельность способствуют развитию чувства товарищества и дружбы между учащимися. Члены группы быстро адаптируются в меняющемся мире, у них есть возможность и потребность для самореализации.

Учащиеся, которые занимаются туризмом, как правило, не наносят вреда природе, всегда помнят, что природа очень ранима. В своей основе туризм стимулирует охрану природы в двух направлениях: во-первых, несёт защиту от отрицательных изменений, связанных с эксплуатацией земли, вод, растительности, во-вторых, путём активной общественно полезной работы, которую ведут туристы по охране и восстановлению природы.

5. Трудовое воспитание.

Труд - основа жизни человека, посредством труда человек выделился из царства животных. В настоящее время всё чаще можно услышать, что современная молодёжь ленива, развито иждивенчество. Туризм исключает такие настроения, ведь туристу необходимо иметь много навыков, чтобы поход прошёл благополучно и доставил удовольствие. Это навыки по самообслуживанию, умению готовить пищу, разбить бивак, обращаться с топором, лопатой и многое другое без чего просто не обойтись. Необходимы и специальные умения по наблюдению за природными явлениями, по сбору краеведческого материала. Кроме того, юные туристы-краеведы обычно ведут в походах общественно полезную работу. Именно этот труд на пользу людям наиболее эффективен в нравственном отношении.

6. Эстетическое воспитание.

Общение с природой способствует развитию чувств в области прекрасного, способности полноценного восприятия и правильного понимания прекрасного в искусстве и жизни. Природа - это источник красоты, доброты, познания, источник воздуха, воды, пищи. Человек часть природы, может быть поэтому, общаясь с природой, мы испытываем эмоциональное удовлетворение. Красота природы способствует творческому вдохновению, вызывает у человека положительные эмоции, воспитывает чувства. В понятие "гармоничный человек" входит представление о гармонии данной личности с его родной природой. О большом воспитывающем влиянии общения с природой в эстетическом воспитании говорит тот факт, что ребята, увлекающиеся туризмом любят песни у костра, многие играют на гитаре, пишут стихи, песни, красиво рисуют. Природа - это великая сила, влияния на души, сердца, умы!

7. Социальное воспитание.

Туристско-краеведческая деятельность помогает педагогу широко использовать личностный подход в воспитании. В условиях туристско-краеведческой работы у учащихся появляется потребность и возможность для самовоспитания и самоопределения. Именно самовоспитание делает человека хозяином обстоятельств.

Исходя из выше сказанного, можно сделать вывод, что хорошо и правильно организованная туристско-краеведческая работа в школе помогает решить многие проблемы в воспитании подрастающего поколения.

Туристско-краеведческая и экскурсионная работа в школе охватывает учащихся 1–11 классов. Данные виды деятельности могут осуществляться в рамках школьных туристских клубов, туристско – эколого - краеведческих кружков, музея истории школы (музейного тематического уголка).

Цель туристско-краеведческой и экскурсионной работы – создание условий для воспитания физически и нравственно здорового, социально адаптированного, самостоятельного гражданина своей страны.

Для достижения поставленной цели решаются следующие задачи:

- воспитать у школьников чувство патриотизма, бережного отношения к природному и культурному наследию родного края;
- приобщить учащихся к самостоятельной поисково-исследовательской деятельности;
- совершенствовать нравственное и физическое развитие детей и подростков.

Содержание туристско-краеведческой и экскурсионной работы в школе определяется программами действующих кружков, клубов.

Туристско-краеведческая и экскурсионная работа реализуется в формах: экскурсии, прогулки, походы, экспедиции, викторины, конкурсы, соревнования, туриады, эстафеты, экологические акции, краеведческие конференции, семинары. В плане работы предусматриваются занятия в помещении (теория, практика, коллективные и творческие работы); занятия на местности; тренировочные занятия на спортплощадках; выездные занятия.

В школах туристско-краеведческая и экскурсионная работа должна вестись круглый год. Необходимо, чтобы такие мероприятия, как: День памятника; День туризма; вечера туристской песни; школьный туристский слёт; «Весёлые старты» с элементами туризма; уроки мужества; встречи с ветеранами войны и труда; встречи выпускников и т.п. стали традиционными, составить график каждого класса по проведению учебных экскурсии в музеи города (а также обязательно в школьные музеи), по окрестностям города Актобе. Экскурсионно – туристический марафон «От достопримечательностей родного края к святыням Казахстана» должен стать девизом для совершения различных турпоездок. Проведение и участие в акции «В каждом образовательном учреждении – музей» должен стать толчком к созданию школьных музеев.

В организации туристско-краеведческой и экскурсионной работы неоценимую методическую и практическую помощь школе может оказать станция юных туристов нашего города.

Примерный план туристско – краеведческой деятельности в общеобразовательном учреждениях

№ п/п	Мероприятия	Сроки исполнения	Ответственный за исполнение
1	Утверждение турорганизатора в школе, ответственного за туристско – краеведческую работу в школе (приказ директора школы)	сентябрь	
2	Составление плана туристско – краеведческой работы на год. Обсуждение на педагогическом совете -подготовка и проведение школьного туристического вечера	август - сентябрь	

	- разработка тематики краеведческой работы в классах - организация встреч с бывальыми туристами - составление сводно – экскурсионного плана - проведение краеведческих викторин «Знаете ли вы свой край?» - проведение дней здоровья, туриад «Жүзден жүйірік», «Намыс дода» - проведение экологических акций - подготовка и участие в научно – исследовательской конференции «Арайлы Ақтөбе – туған өлкем!» - организация и участие в патриотических акциях, посвященных дню Победы - работа с активистами школьного музея - работа по организации и пополнению фонда музея		Зам директора по учебно — воспитат. работе Турорганизатор
3	Участие учителей в городских, областных курсах, семинарах по краеведческой работе	в теч. года	Зам директора по учебно — воспитат. работе
4	Проведение и участие в акции «В каждом образовательном учреждении – музей»	в теч. года	Турорганизатор ПДО
5	Экскурсионно – туристический марафон «От достопримечательностей родного края к святыням Казахстана»	в теч. года	Турорганизатор ПДО
6	Проведение походов выходного дня	в теч. года	Турорганизатор ПДО
7	Проведение массовых туристических, краеведческих, экологических мероприятий	в теч. года	
8	Создание экспедиционных отрядов, разработка заданий	октябрь	Турорганизатор ПДО
9	Проведение учебно – познавательной экскурсии «От родного края к достопримечательностям Казахстана»	в теч. года	Турорганизатор ПДО
10	Участие в соревнованиях по технике туризма и спортивному ориентированию	в соответ. положения	Турорганизатор ПДО
11	Организация и проведение школьного слета «Менің Отаным Қазақстан»	апрель	Турорганизатор ПДО

Краеведческая работа в школе

Краеведение — одна из самых распространенных и популярных среди педагогов и обучающихся форм внеклассной деятельности по любому учебному предмету. Сущность школьного краеведения заключается во всестороннем изучении учащимися в учебно-воспитательных целях своего края по разным источникам и главным образом на основе непосредственных наблюдений под руководством преподавателя.

Краеведение, как никакая другая дисциплина, воспитывает у школьников причастность к истории своих предков, заставляет задуматься о прошлом и настоящем через поиск, исследования, изучение традиций и обычаев родного края, познание своих корней, неразрывной связи с предшествующими поколениями, т. е. формирует те ценности, которые необходимы именно сегодня: патриотизм, духовность, национальное самосознание. Но сопричастность к прошлому и настоящему невозможно воспитать только словами или передачей знаний: нужны более тонкие и эффективные подходы и средства, способные

возбуждать, волновать, вызывать истинно высокие чувства и переживания, которые формируют эмоционально-ценностное отношение личности к действительности.

Школьное краеведение отличается от общественного тем, что оно осуществляется только учащимися и развивается в соответствии с учебными и воспитательными задачами образовательного учреждения. Одно из условий школьного краеведения — руководящее участие учителя. Исходя из программы, состава учащихся класса и местных возможностей, он определяет объекты для исследования, виды и методы работы, организует учащихся и руководит их работой. Поэтому успешные результаты школьного краеведения во многом зависят от заинтересованности самого учителя и от того, как он сумеет заинтересовать краеведческой (поисковой) деятельностью своих учеников.

Учитель должен хорошо знать свой край (область, регион), систематически его изучать и владеть знаниями краеведческой работы со школьниками. Занимаясь краеведческой работой с детьми и подростками, учитель в первую очередь повышает свой интеллектуальный уровень и более глубоко овладевает профессиональной компетенцией. Краеведение для учителя — верный путь к научно-исследовательской деятельности.

В процессе краеведческой работы учащиеся самостоятельно усваивают учебный материал и приобретают навыки, необходимые в жизни, готовятся к практической деятельности и расширяют общеобразовательные знания.

В школьном краеведении следует иметь в виду его учебную ценность. В связи с этим выделяют учебное краеведение (его содержание и характер определяются учебной программой) и внепрограммное краеведение, задачи и содержание которого строятся в соответствии с планом воспитательной работы школы. Работы, связанные с учебным краеведением, проводятся в классе и вне класса, например, на пришкольном участке, во время учебной экскурсии или в походе. Но в таком виде учебной деятельности предполагается обязательное участие обучающихся всего класса. Во внепрограммном краеведении ребята принимают участие на добровольных началах. Это туристские походы по родному краю, школьные экспедиции, археологические раскопки, организация экспозиций школьного музея и другие виды краеведческой и поисково-исследовательской деятельности.

Организация и отношение к учебной программе этих видов школьного краеведения различны, но, тем не менее, они очень связаны.

Учебное краеведение преследует две задачи: всестороннее изучение своей местности и накопление краеведческого материала; использование этого материала в преподавании учебного предмета. Решение первой задачи открывает путь второй. Обязательное использование в преподавании приобретенных краеведческих знаний — главное назначение школьного краеведения.

1. Географическое и экологическое краеведение

В преподавании географии и экологии краеведение — одно из основных средств осуществления воспитывающего обучения. Работы, связанные с изучением родного края, помогают формированию географических и экологических понятий. Материал о природе, полезных ископаемых, особенностях рельефа родного края, хозяйственной деятельности местного населения может использоваться в качестве примеров и иллюстраций на уроках или внеклассных мероприятиях по учебному предмету.

Таким образом, географическое и экологическое краеведение необходимо рассматривать не только как деятельность учащихся, направленную на изучение родного края (области, региона, республики), но и как одно из условий, обеспечивающих преподавание географии и экологии на конкретном жизненном материале. В установлении связи изучаемого в школе материала по географии с теми знаниями и навыками, которые приобретаются в результате исследований родного края, и заключается суть краеведческого принципа в обучении.

Краеведческий принцип дает возможность строить преподавание географии согласно дидактическому правилу: «от известного к неизвестному», «от близкого к далекому». Имея представление о природе и ее закономерностях, а также о населении и хозяйстве родного края, легче усваивать географические особенности всей республики и зарубежных стран.

Конкретное проявление процессов развития географической среды в ближайших окрестностях школы и их изучение помогают формированию правильных представлений о многих предметах и явлениях, происходящих в географической оболочке Земли, в том числе и о тех, которые недоступны для непосредственного наблюдения. Родной край, его географический комплекс и отдельные слагающие компоненты служат своеобразным эталоном, к которому учитель может с успехом прибегать для разъяснений, сравнений и иллюстраций в преподавании географии (экологии, биологии), а работа учащихся по изучению края — средство для непосредственного познания географических и биологических явлений.

Главное назначение географического и экологического краеведения состоит в том, чтобы дать возможность учащимся в знакомой местности, повседневной обстановке наблюдать географическую (экологическую) действительность в соотношениях и связях ее отдельных компонентов и результаты наблюдений использовать на уроках для формирования конкретных понятий. Благодаря этому устраниются абстрактность географических понятий и механическое их усвоение.

В школьном курсе географии немало таких понятий, которые могут быть усвоены только на основе краеведческого материала. Опыт работы многих учителей показывает, что понятия о расходе воды в реке, строении долины, почве хорошо усваиваются, если их изучение самостоятельно проводится учащимися в реальной действительности.

Краеведение служит связующим звеном в интеграции многих учебных предметов. Примером такой межпредметной связи может быть работа по картированию своей местности, когда в решении географических вопросов большую помощь оказывает математика или работа по исследованию местных почв, которая может дать хорошие результаты при условии применения знаний химии и биологии. Научную ценность географические характеристики, особенно по экономической географии, будут иметь только в том случае, если они проводятся в историческом плане, отсюда и интеграция географического и исторического краеведения.

В практике многих образовательных учреждений в процессе экологического образования и воспитания сложился определенный междисциплинарный процесс организации совокупности видов деятельности обучающихся, направленный на изучение экосистем края в прошлом и настоящем, выявление местных экологических проблем во взаимосвязи с региональными, поиск и практическую реализацию доступных для школьников способов их решения. Грамотно организованное экологическое краеведение в школе или лицее становится органической частью системы экологического образования, так как позволяет в комплексе решать все основные задачи экологического образования.

Концепция школьного экологического краеведения в образовательном учреждении может опираться на следующие основные идеи:

1. Школьное экологическое краеведение как междисциплинарный педагогический процесс организации различных видов деятельности обучающихся по изучению, сохранению и улучшению окружающей среды в своей местности.
2. Системная организация экологического краеведения на основе принципов целостности, целесообразности, взаимосвязи локальных и региональных аспектов экологии, оптимальности.
3. Школьное экологическое краеведение как средство формирования экологической культуры учащихся через реализацию образовательных и комплексных организационно-деятельностных программ, построенных с учетом основных объектов, источников, сфер, этапов, видов и способов эколого-краеведческой деятельности школьников.
4. Школьное экологическое краеведение как механизм реализации регионального компонента экологического образования.

Существуют основные тенденции развития теории и практики экологического образования школьников:

— повышение роли экологического образования в решении современных экологических проблем, а также в целостном процессе формирования личности третьего тысячелетия;

- активизация международного сотрудничества в сфере экологического воспитания молодежи и образования в области окружающей природной среды;
- обеспечение органического единства обучения, внеклассной воспитательной работы, общественно-полезной деятельности учащихся по исследованию и охране окружающей среды;
- перенос «центра тяжести» эколого-образовательной работы с внеклассных мероприятий на учебный процесс;
- использование в процессе экологического образования элементов системного подхода, методов моделирования и историзма;
- усиление ценностных аспектов содержания экологического образования;
- экологизация учебного содержания предметов гуманитарного и естественнонаучного циклов;
- введение в учебные планы общеобразовательных школ специальных курсов экологического содержания;
- дифференциация и индивидуализация эколого-воспитательных воздействий на личность;
- учет в процессе формирования у школьников ответственного отношения к природе, психолого-возрастных и индивидуальных особенностей личности, а также специфики ее реального отношения к природе;
- внедрение в практику общеобразовательных школ новых форм экологического образования учащихся (межпредметные уроки, ролевые и сюжетные игры, приемы имитации и игрового моделирования, ученические конференции, походы-экспедиции по исследованию и охране природы родного края, ролевые практикумы).

2. Историческое краеведение

Историческое краеведение — одно из наиболее эффективных средств связи школы с жизнью. Оно играет большую роль в воспитании подрастающего поколения в духе патриотизма и становлении гражданской позиции. Понятия «Отчизна», «Родина» в детском возрасте, как правило, ассоциируются с конкретным поселком, деревней, городом, в котором проживают учащиеся. От того, насколько хорошо знают и любят ребята свой край, его историю, часто зависит и глубина их патриотического чувства.

Знакомство с памятниками культуры, изучение истории родного края по конкретным археологическим источникам, обычаев и традиций народов, населяющих тот или иной регион, выявление связи местных культов и обрядов с особенностями истории края содействуют воспитанию мировоззрения детей и подростков.

Положительная тенденция роста интереса к историческому краеведению в современных образовательных учреждениях в значительной мере связана с введением в соответствии с Законом РК «Об образовании» национально-регионального компонента школьного образования. Применительно к истории как к учебному предмету это означает: историческое краеведение стало его обязательной составляющей. Историческое краеведение является тем элементом исторического образования на сегодняшнем этапе, который обогащает учащихся знаниями о родном крае, воспитывает любовь к нему и способствует формированию гражданской ответственности и толерантности. Оно раскрывает учащимся связи родного города, села с великой Родиной, помогает уяснить неразрывное единство истории, почувствовать причастность к ней каждой семьи и признать своим долгом, честью стать достойным наследником лучших традиций родного края. В основе краеведческой работы лежат поиск, дерзание, глубокий интерес к прошлому.

Историческое краеведение способствует решению задач социальной адаптации выпускников школы, формированию у них готовности жить и трудиться в своем селе, районе, крае, республике, участвовать в их развитии, социально-экономическом и культурном обновлении. Это одна из актуальных социально-педагогических задач нашего времени. Важная составляющая системы исторического краеведения в школе — содержание краеведческих знаний по истории. Можно условно говорить о концентраторах этих знаний, которые можно образно представить в следующем виде:

1. Моя семья. Предполагает изучение родословной семьи, истории происхождения фамилий и имен членов семьи, ближайших и дальних родственников, основоположников семейного древа, их социального происхождения и т. д.

2. Родная школа. Изучение истории и традиций образовательного учреждения, биографий известных выпускников и учителей школы, педагогических династий, достижений учеников школы или лица.

3. Мой город: прошлое, настоящее, перспективы развития; история названия населенного пункта, известные горожане, история промышленных предприятий и культурно-просветительных центров.

4. История района (микрорайона). Историческое прошлое, история возникновения, особенности становления и развития промышленности (сельского хозяйства, животноводства и т. д.), народного творчества и прикладного искусства, образования и культуры.

5. История области, края. Историческое прошлое и настоящее, место региона в историческом развитии Казахстана, народные традиции и обычаи, национальная и духовная (религиозная) культура; становление и развитие промышленности, транспорта, сельского хозяйства, общественно-политических взглядов и течений (политических партий), органов власти; состояние экологии региона и т. д.

При этом важно, чтобы учитель и учащиеся не только видели границы концентров, но и понимали необходимость их единства, интеграции, возможность и необходимость постоянного, систематического перехода из одного круга знаний в другой, важность и целесообразность постоянной связи исторического прошлого с реалиями сегодняшнего дня. Но история любого региона, народа всегда противоречива. На различных исторических этапах многие понятия, терминология и трактовки реформируются, порой искажаются. Наличие различных точек зрения, противоречивость фактов подталкивают краеведов к поиску исторической справедливости.

Одна из составляющих системы школьного краеведения — организационные формы историко-краеведческой работы в школе. К ним можно отнести:

1. Изучение материалов краеведения на уроках основного курса истории. Речь идет об уроках истории Казахстана с включением элементов краеведения и специальных уроках по истории края (или их циклах) в рамках учебных часов по курсу истории, об интегративных учебных курсах с включением регионального компонента.

2. Специальные учебные курсы регионального компонента в обычных классах и школах (лицеях, гимназиях) с углубленным изучением предметов гуманитарного цикла.

3. Факультативные, предпрофильные и профильные (элективные) курсы в 8—11-х классах. При этом тематика и учебные цели могут быть самые разнообразные: «Родной край: страницы истории», «Наш край в XX — начале XXI в.», «Народы края: история, культура, традиции», «Наше село (город): прошлое, настоящее, будущее» и т. д.

4. Специализированные внеклассные занятия: работа краеведческих кружков, научных ученических обществ, клубов, лекториев и т. д.

5. Туристско-краеведческая (пешеходный, водный, горный, комбинированный туризм, вело- и мототуризм), поисковая, экскурсионная, исследовательская (археологическая) деятельность; работа совета школьного музея, летних профильных лагерей и поисковых отрядов.

3. Литературное краеведение

Одними из разновидностей краеведения в современной школе, лицее или гимназии являются лингвистическое и литературное (в целом филологическое) краеведение.

Литературно-краеведческие знания углубляют у школьников представления об исторических и культурных связях родного края с жизнью страны. Вековые традиции народной (региональной) культуры осмысливаются глубже именно на занятиях краеведческого типа, этому способствует усиленное чтение той литературы, которая некогда была незаметной. Процесс усвоения новых знаний благотворно сказывается на увеличении словарного запаса, обогащении языка и, в конечном счете, на повышении качества обучения и воспитания школьников.

Литературное краеведение условно можно разделить на три ветви:

- изучение народных обычаев и традиций, фольклора, устного и письменного народного творчества данного региона (края, области), их влияния на становление современной публицистики и литературного творчества;
- исследование литературного прошлого своего региона (области, района, города или села): первых печатных СМИ, художественных, публицистических и драматических произведений, поэзии, их особенностей, своеобразия литературных жанров, языка и т. д.;
- изучение биографий и малоизвестных, и популярных авторов литературных произведений региона, известных литераторов, поэтов, журналистов и публицистов родного края.

Литературное краеведение учит обобщению и систематизации литературных фактов, помогает приобретать навыки публичных выступлений. В исключительных случаях определенную роль краеведческие уроки играют и в обогащении национального достояния страны: нередко собранный учениками библиографический и литературно-краеведческий материал помогает специалистам и ученым уточнить известные факты или события.

Следует отметить и еще одну особенность занятий литературным краеведением: они учат не только наблюдать, но и активно участвовать в социально-политической жизни общества, формируют у старшеклассников активную жизненную позицию. Профессиональная компетентность, опыт, эстетический вкус преподавателя словесности и глубокая его заинтересованность в деле образования молодежи и будут диктовать особые, неповторимые формы преподавания этой дисциплины в учебном заведении.

Должностная инструкция ответственного за туристско - краеведческую работу в школе (туристского организатора)

Туристскую и краеведческую работу в школах ведут турорганизаторы, в основном учителя физкультуры, географии, биологии, истории. На туристского организатора возлагается ответственность за:

- осуществление анализа (оперативного и итогового) туристско-краеведческой деятельности школы;
- планирование туристско-краеведческой деятельности в школе;
- информационное обеспечение туристско-краеведческой деятельности;
- организацию туристско-краеведческих мероприятий, музейной работы в течение учебного года и в каникулярное время;
- организацию туристско-краеведческих кружков, клубов и других объединений учащихся;
- профильную туристско-краеведческую подготовку классных руководителей и учителей-предметников – непосредственных организаторов школьного туризма и краеведения;
- выявление, изучение, обобщение и распространение передового педагогического опыта;
- организацию системы учета и контроля туристско-краеведческой деятельности в школе, ведение туристской документации.

ИНСТРУКЦИЯ

городской станции юных туристов по организации и проведению выездных экскурсий
и практических занятий на местности с учащимися

1. Общие положения

1.1. Выездным является организованное мероприятие, проводимое за территорией образовательного учреждения, с целью посещения экскурсионных и краеведческих объектов, проведения научно-исследовательских работ, спортивных, воспитательных мероприятий, организации концертной деятельности, посещения учреждений образования, культуры, здравоохранения, для организации других культурно-досуговых, образовательных и оздоровительных форм деятельности.

1.2. Выездные мероприятия могут проводиться в течение одних суток и более как с использованием пассажирского транспорта (автобус, троллейбус, трамвай, метро, электропоезд и др.), так и пешком.

1.3. Все организованные выходы обучающихся (воспитанников) за территорию образовательного учреждения с целью посещения учреждений образования, культуры, здравоохранения и др. с использованием транспорта или пешком квалифицируются как выездные мероприятия и оформляются в соответствии с требованиями настоящей Инструкции.

1.4. Группы обучающихся (воспитанников), участвующие в любых формах выездных мероприятий, сопровождают не менее двух педагогов (специалистов) из расчета один взрослый на 10 человек детей. Не допускается проведение выездного мероприятия под руководством одного педагога (руководителя группы). При списочном составе обучающихся (воспитанников) до 10 человек сопровождение обеспечивают двое взрослых.

1.5. Списочный состав обучающихся (воспитанников) не должен превышать 30 человек. При увеличении списочного состава обучающихся (воспитанников) более 30 человек (по числу посадочных мест в заказных автобусах), увеличивается количество заместителей руководителя выездного мероприятия.

1.6. К практическим занятиям на местности относятся: экскурсии в природу, учебно-тренировочные занятия по учебным дисциплинам или программам дополнительного образования детей *без использования какого-либо транспорта.*

1.7. Каждое выездное мероприятие и практическое занятие на местности (далее – мероприятие) возглавляется руководителем и заместителем/ями/ руководителя мероприятия. Руководителем мероприятия может быть педагогический работник образовательного учреждения не моложе 18 лет, которому руководитель учреждения доверяет руководство группой обучающихся (воспитанников), прошедший в установленном порядке соответствующее обучение. Заместителем (заместителями) руководителя мероприятия являются работники образовательного учреждения. Руководитель и заместитель/и/ руководителя мероприятия выполняют обязанности, изложенные в их должностных инструкциях.

1.8. Руководитель мероприятия обеспечивает безопасность проведения мероприятия и несет ответственность за жизнь и здоровье участников, за выполнение всеми членами группы правил дорожного движения (в части, касающейся пешеходов), за соблюдение правил поведения на транспорте и в общественных местах, правил охраны природы, памятников истории и культуры, соблюдение норм санитарии и гигиены, за проведение мероприятия в соответствии с требованиями настоящей Инструкции. Руководитель выездного мероприятия составляет маршрутную карту (программу экскурсии) Заместитель/и/ руководителя мероприятия действует по указанию руководителя мероприятия и отвечает за выполнение порученной ему части работы в соответствии с приказом руководителя образовательного учреждения.

Заместитель/и/ принимает на себя руководство группой (в случае временного разделения группы - вверенной ему подгруппой) и несет всю полноту ответственности в случае отсутствия руководителя мероприятия или неспособности выполнения последним своих обязанностей. Замена руководителя мероприятия, заместителя (заместителей) руководителя мероприятия может быть проведена только по письменному приказу руководителя образовательного учреждения.

1.9. Руководитель мероприятия имеет право:

1.9.1. Лично комплектовать состав участников мероприятия.

1.9.2. Предлагать руководителю учреждения кандидатуры на исполнение обязанностей заместителя /ей/ руководителя мероприятия.

1.9.3. Исключать, по согласованию с руководителем образовательного учреждения, из состава группы участника, оказавшегося по своим морально-волевым качествам или по состоянию здоровья, не готовым к участию в мероприятии.

1.9.4. Изменять программу проведения мероприятия в сторону упрощения или прекратить проведение мероприятия, если это необходимо для обеспечения безопасности или

благополучия участников, а также исходя из педагогической целесообразности, своевременно уведомив руководителя образовательного учреждения о своих действиях.

1.9.5. Временно разделять группу для реализации программы мероприятия, выполнения различных заданий, для эвакуации отдельных участников и т.п., а также в случае аварийной ситуации.

1.10. Руководитель мероприятия обязан:

1.10.1. Собрать заявления родителей, справки медицинского допуска в установленном порядке у всех участников мероприятия /для видов деятельности в соответствии с действующим законодательством/ и для участия в многодневном мероприятии. При проведении однодневного выезда списочным составом оформить допуск у медицинского работника образовательного учреждения.

1.10.2. Своевременно уведомить руководителя образовательного учреждения о всех изменениях, требующих корректировки и дополнений к приказу.

1.10.3. Накануне мероприятия провести /под роспись/ с обучающимися (воспитанниками) инструктаж: по соблюдению правил дорожной безопасности, правил поведения на транспорте и в общественных местах, правил охраны природы, памятников истории и культуры, по соблюдению норм санитарии и гигиены.

1.10.4. Проверить наличие, состояние экипировки участников мероприятия (одежда, обувь, головной убор) и соответствие экипировки погодным условиям.

1.10.5. При возвращении в образовательное учреждение проверить по списку обучающихся (воспитанников) и передать их учителям, воспитателям или родителям в установленном порядке.

1.10.6. После окончания мероприятия в течение 15 минут доложить руководителю образовательного учреждения о результатах его проведения.

1.10.7. Незамедлительно информировать руководителя образовательного учреждения обо всех чрезвычайных ситуациях и несчастных случаях с участниками мероприятия.

1.11. Организация купания во время однодневных выездных мероприятий **не допускается**.

1.12. За нарушение настоящей Инструкции руководитель мероприятия и его заместитель/и/ несут дисциплинарную ответственность, предусмотренной действующим законодательством.

2. ОБЯЗАННОСТИ УЧРЕЖДЕНИЯ, ПРОВОДЯЩЕГО ВЫЕЗДНОЕ МЕРОПРИЯТИЕ ИЛИ ПРАКТИЧЕСКОЕ ЗАНЯТИЕ НА МЕСТНОСТИ

Руководитель образовательного *учреждения*, проводящего мероприятие, **обязан:**

2.1. Оказывать всемерное содействие руководителю мероприятия в организации, материально-техническом оснащении и проведении мероприятия.

2.2. Обеспечить проведение инструктажа с руководителем, заместителем (заместителями) руководителя мероприятия (с указанием телефонов руководителя образовательного учреждения, органа управления образованием).

2.3. Проконтролировать:

2.3.1. Наличие медицинского допуска у всех участников мероприятия;

2.3.2. Проведение с обучающимися (воспитанниками) инструктажа по соблюдению правил дорожной безопасности, правил поведения на транспорте и в общественных местах, правил охраны природы, памятников истории и культуры, соблюдению норм санитарии и гигиены.

2.3.3. Наличие у руководителя (заместителя) мероприятия средств оперативной связи (мобильный телефон и т.п.) в рабочем состоянии.

2.4. **Издать** приказ по учреждению о проведении выездного мероприятия или практического занятия на местности, в котором оговорить вид мероприятия, место (район) и сроки его проведения; утвердить состав участников с указанием контактных телефонов родителей /лиц заменяющих их/, назначить руководителя и заместителя/ей/ руководителя

мероприятия, возложив на руководителя мероприятия ответственность за жизнь и здоровье обучающихся.

В случае изменения формы проведения, места или сроков мероприятия, изменения состава участников, замены руководителя или заместителя/ей/, издать приказ по учреждению, оговаривающий эти изменения.

2.5. Выдать руководителю мероприятия копию приказа с приложениями, заверенную печатью учреждения, при необходимости - командировочные удостоверения и другие сопроводительные документы.

2.6. При использовании заказных автобусов проверить наличие лицензии на пассажирские перевозки и срок её действия. Получить ксерокопию лицензии. В договоре на предоставление автотранспортных услуг отдельным пунктом указать наличие знаков о перевозке детей, а также максимально разрешённую скорость движения (кроме «школьных» автобусов).

2.7. При организации движения обеспечить сопровождение колонны автобусов сотрудниками ГАИ.

2.8. Осуществлять контроль за выходом группы на маршрут и возвращением с выездных мероприятий и практических занятий на местности.

2.9. В случае нарушения группой контрольных сроков возвращения незамедлительно связаться с руководителем мероприятия /или его заместителями/ для выяснения места нахождения группы и оказания ей необходимой помощи.

2.10. Руководитель образовательного учреждения несет ответственность за организацию и подготовку мероприятия, а также выпуск групп на мероприятие в соответствии с требованиями настоящей Инструкции.

3. МЕРОПРИЯТИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НАЗЕМНОГО ГОРОДСКОГО ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА

3.1. До начала движения группы руководитель выездного мероприятия подробно рассказывает участникам группы маршрут следования, а также порядок действий в случае отставания от группы.

3.2. Движение группы по городу в пешем порядке осуществляется без помех другим пешеходам, при этом один - руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия находится впереди, другой - в конце группы.

3.3. Посадка в транспортное средство и выход из него, если есть возможность, осуществляется через все двери. При этом один - руководитель (заместитель) выездного мероприятия входит и выходит одним из первых, другой - входит и выходит последним.

3.4. В период движения транспорта руководитель выездного мероприятия своевременно оповещает участников группы о предстоящем выходе.

3.5. После выхода из транспортного средства руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия обязан убедиться в наличии (пересчитать) всех участников группы.

3.5.1. В случае отставания кого-либо из участников группы, руководитель и заместители руководителя выездного мероприятия действуют согласно проведенному инструктажу /п.3.1./.

4. МЕРОПРИЯТИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ПОЕЗДОВ

4.1. Передвижение группы участников выездного мероприятия на вокзале осуществляется поэтапно с остановками для сбора группы (по аналогии п.4.2. настоящей Инструкции).

4.2. До выхода на платформу руководитель выездного мероприятия подробно рассказывает участникам выездного мероприятия маршрут следования, а также порядок действий в случае отставания от группы.

4.3. Посадка в поезд осуществляется в один вагон через одну дверь. При этом один - руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия входит и выходит одним из первых, другой - входит и выходит последним.

4.4. В поездах дальнего следования руководитель и заместитель /и/ руководителя выездного мероприятия **контролируют передвижение обучающихся (воспитанников) по вагону, не допускают их выход на кратковременных остановках, особым образом контролируют своевременную посадку обучающихся (воспитанников) на длительных стоянках.**

4.5. В период движения поезда руководитель и заместитель /и/ выездного мероприятия своевременно оповещают участников группы о предстоящем выходе.

4.6. После выхода из поезда все участники группы обязаны отойти от края платформы и руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия обязан убедиться в наличии всех участников группы.

4.7. В случае отставания кого-либо из участников группы, руководитель и заместители руководителя выездного мероприятия действуют согласно проведенному инструктажу /п.4.2./.

4.8. Не допускается: нахождение участников группы в период движения поезда в тамбуре вагона и на переходных площадках, а также хождение по другим вагонам.

5. МЕРОПРИЯТИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЗАКАЗНЫХ АВТОБУСОВ

5.1. До посадки в автобус руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия обязан: проверить наличие знаков, оповещающих участников дорожного движения о перевозке детей; проговорить с водителем маршрут следования, места предполагаемых остановок, порядок открывания дверей; загрузить в автобус питьевую воду, стаканы одноразового пользования, аптечку.

5.2. До посадки в автобус руководитель и заместитель/и/ руководителя выездного мероприятия проверяют соответствие экипировки участников поездки погодным условиям (наличие головных уборов и т.д.). Руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия рассказывает участникам группы маршрут следования, напоминает правила поведения участников группы в период движения автобуса и на остановках.

5.3. Во всех случаях посадка в автобус может осуществляться через все двери. При этом один - руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия входит одним из первых, другой /другие/ - входит последним.

5.4. До начала движения автобуса руководитель выездного мероприятия обязан пересчитать всех участников, предложив им запомнить своих соседей.

5.5. Движение автобуса со всех мест стоянок начинается после уточнения численности участников мероприятия, только по команде руководителя выездного мероприятия.

5.6. На остановках выход из автобуса осуществляется только через переднюю дверь. При этом первым выходит руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия, который не допускает выход участников на проезжую часть дороги; другой - контролирует в салоне автобуса порядок выхода, не допуская толчеи.

5.7. Списочный состав участников поездки (с учетом руководителя выездного мероприятия и его заместителей) не должен превышать число посадочных мест в автобусе.

5.8. **Не допускается:** хождение участников выездного мероприятия по салону автобуса во время движения; выход на проезжую часть дороги во время санитарных стоянок; начало движения автобуса в случае отсутствия одного из участников выездного мероприятия.

6. МЕРОПРИЯТИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ КОЛОННЫ АВТОБУСОВ

6.1. Движением колонны автобусов руководит один из заместителей руководителя выездного мероприятия (далее – *руководитель колонны*) назначенный приказом

6.2. В каждом автобусе должны быть руководители выездных мероприятий, действия которых регламентируются п.5 настоящей Инструкции. Руководители выездных мероприятий подчиняются *руководителю колонны* и неукоснительно выполняют его требования и распоряжения.

6.3. Движение колонны автобусов с детьми осуществляется только в сопровождении машины ГАИ.

6.4. Движение колонны автобусов с детьми осуществляется при участии медицинских работников. При сопровождении колонны бригадой скорой помощи машина скорой помощи

замыкает колонну. О наличии медицинского работника и его месте расположения в колонне уведомляются все руководители выездных мероприятий (старшие в автобусах).

6.5. До начала движения колонны сотрудник ГАИ проводит инструктаж с водителями, на котором в обязательном порядке присутствует *руководитель колонны*, ответственный от образовательного учреждения или органа управления образованием за движение колонны с детьми.

6.6. До начала движения колонны *руководитель колонны* проводит оперативное совещание с руководителями выездных мероприятий (старшими в автобусах) о маршруте следования, плановых остановках, действиях взрослых при плановых остановках, порядке действий в случае незапланированной, экстренной потребности в остановке. На совещание приглашаются медицинский работник и представитель ГАИ. На совещании присутствуют руководители выездных мероприятий. Заместители руководителей выездных мероприятий в это время контролирует действия участников поездки.

6.7. На санитарных остановках руководитель выездного мероприятия либо его заместитель, первый вышедший из автобуса, встаёт в проеме между автобусами, не допуская выхода детей на проезжую часть автодороги.

6.8. В случае потребности в экстренной остановке, как правило, водитель автобуса со своей стороны выставляет за окно флажок, который виден сотруднику ГАИ. В случае экстренной остановки во всех автобусах, кроме автобуса, подавшего знак, **двери остаются закрытыми**. *Руководитель колонны* и медицинский работник оперативно направляются к автобусу, потребовавшему экстренную остановку. Руководитель выездного мероприятия (старший по автобусу) кратко и чётко излагает причину остановки.

Руководитель колонны принимает решение о последующих действиях в соответствии со сложившейся ситуацией.

6.9. Движение колонны во всех случаях начинается только с *разрешения руководителя колонны*, после того как все руководители выездных мероприятий /старшие в автобусах/ доложат о наличии на местах всех участников поездки.

6.10. В период движения колонны *руководитель колонны* в обязательном порядке находится в машине сопровождения ГАИ.

7. ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ ПРАКТИЧЕСКОГО ЗАНЯТИЯ НА МЕСТНОСТИ

7.1. К практическим занятиям на местности относятся: экскурсии в природу, учебно-тренировочные занятия по учебным предметам или программам дополнительного образования детей. Практические занятия проводятся без использования какого-либо транспорта.

7.2. До начала движения группы руководитель практического занятия на местности подробно рассказывает участникам маршрут следования, а также порядок действий в случае отставания от группы.

7.3. Движение группы по городу осуществляется без помех другим пешеходам, при этом один - руководитель (заместитель руководителя) практического занятия на местности находится впереди, а другой – в конце группы.

7.4. Руководитель практического занятия на местности обязан периодически контролировать наличие участников группы. В случае отставания кого-либо из участников группы руководитель практического занятия на местности действует согласно проведенному инструктажу /п.8.2./.

7.5. При использовании транспорта подготовка и проведение мероприятия осуществляется в соответствии с требованиями, предъявляемыми к выездным мероприятиям.

План – конспект
по проведению инструктажа по технике безопасности с учащимися
во время экскурсии

I. Соблюдение правила дорожного движения

1. Где разрешается двигаться пешеходам:

- тротуар;
- обочины;
- пешеходные дорожки;
- велосипедные дорожки (если это не мешает движению велосипедистов);
- идти по краю проезжей части в один ряд.

Вне населенного пункта пешеходы должны идти навстречу движению, а в населенном пункте – как навстречу, так и по ходу движения транспорта. Лица, ведущие велосипед, мопед, мотоцикл или передвигающиеся в инвалидных колясках, везущие санки, тележки, должны следовать по ходу транспортных средств.

2. Правила движения пешеходов в установленных местах:

- идти надо, придерживаясь правой стороны;
- обходить ремонтируемые участки с внешней стороны обочины;
- в местах, предназначенных для движения пешеходов, **запрещается:**
 - играть;
 - ездить на велосипедах, роликовых коньках;
 - ходить, стоять и сидеть на бордюрных камнях и ограждениях дорог;
- если какой-либо предмет упал на проезжую часть, то прежде чем его поднять, надо убедиться, что это не опасно;
- в темное время суток следует прикреплять к своей одежде световозвращающие элементы, позволяющие водителям распознавать пешеходов в свете фар.

3. Где разрешается переходить проезжую часть:

- подземные переходы;
- надземные переходы;
- пешеходные переходы, обозначенные дорожными знаками.

Если на участках дорог отсутствуют обозначенные пешеходные переходы, переходить проезжую часть разрешается у перекрестков, по линии тротуаров или линии обочин.

- На трамвайных остановках от тротуара к остановившемуся трамваю и от него со стороны дверей. После выхода из трамвая, находящегося посередине проезжей части, пешеходы должны убедиться в безопасности и только потом направиться к тротуару. Если пешеходу, вышедшему из трамвая, необходимо перейти на противоположную сторону дороги, ему следует выйти вначале на тротуар со стороны дверей трамвая, определить место, разрешенное для перехода проезжей части, и там перейти на другую сторону.

- Когда пешеходные переходы и перекрестки в пределах видимости отсутствуют, а дорога не имеет разделительной полосы и ограждений, разрешается переходить дорогу под прямым углом проезжей части, только в местах, где она хорошо просматривается в обоих направлениях, и только после того, как пешеход оценит расстояние до приближающегося транспортного средства и его скорость.

- На регулируемых перекрестках или пешеходных переходах пешеходы должны переходить проезжую часть только по разрешающим сигналам светофора или регулировщика.

4. Как безопасно переходить проезжую часть:

- Определить на пересекаемой проезжей части одностороннее или двустороннее движение.
- Посмотреть налево, и не выходя на проезжую часть, посмотреть направо и убедиться в отсутствии транспортного средства (далее ТС).
- Пешеходу не следует начинать переход, если ему придется ожидать проезда приближающихся ТС вне зоны разделительной полосы или остановки безопасности, а непосредственно на середине проезжей части.

- Переходя проезжую часть, пешеходы не должны без необходимости задерживаться или останавливаться на ней.
- Следует постоянно наблюдать за ТС и не пытаться перебежать дорогу при их приближении.
- Пересекать проезжую часть всегда следует под прямым углом, что улучшает обзорность с обеих сторон и сокращает расстояние.
- При благоприятных условиях для перехода необходимо идти спокойным шагом, придерживаясь правой стороны перехода.
- Пешеходы, не успевшие закончить переход всей проезжей части, должны пропустить ТС, ожидая возможности безопасного перехода на островке безопасности или разделительной полосе, а при их отсутствии – на линии, разделяющей транспортные потоки противоположных направлений.
- Во время перехода самым опасным участком является стоящее ТС, ограничивающее обзорность.

5. Что запрещается:

- Переходить проезжую часть дороги вне пешеходного перехода при наличии разделительной полосы.
- Переходить проезжую часть в местах, где установлены пешеходные или дорожные ограждения.
- Ходить по дорогам, обозначенным дорожным знаком «Автомагистраль».
- Выходить на проезжую часть дороги, не убедившись в личной безопасности и возможности создания опасности или препятствия для других участников дорожного движения.

При приближении к пешеходному переходу ТС с включенным проблесковым маячком пешеходы не должны выходить на проезжую часть, а находящиеся на ней обязаны немедленно вернуться на тротуар или обочину. Начинать переход можно лишь после проезда этого ТС и всех ТС сопровождаемой им колонны.

II. Соблюдение правил поведения при проведении мероприятия с использованием поездов

- При передвижении группы участников выездного мероприятия на вокзале необходимо двигаться слушаясь руководителя поэтапно с остановками для сбора группы.
- До выхода на платформу учащиеся должны знать маршрут следования от руководителя выездного мероприятия, а также порядок действий в случае отставания от группы.
- Посадка в поезд осуществляется участником в один вагон через одну дверь.
- В поездах дальнего следования **передвигаться по вагону, выход на кратковременных остановках нельзя.**
- После выхода из поезда все участники группы обязаны отойти от края платформы
- Не допускается: нахождение участников группы в период движения поезда в тамбуре вагона и на переходных площадках, а также хождение по другим вагонам.

III. Соблюдение правил поведения при проведении мероприятия с использованием заказных автобусов.

- Учащиеся должны соблюдать правила поведения в автобусе во время движения и при остановках: в автобусе не ходить, не бегать, соблюдать личную гигиену, не стоять перед дверями, слушаться руководителя.
- Должна соответствовать экипировка участников поездки погодным условиям (наличие головных уборов и т.д.).
- Во всех случаях посадка в автобус может осуществляться через все двери, поэтому участникам экскурсии нельзя торопиться, толкаться, создавать панику, всячески помогать руководителю при уточнении численности участников мероприятия.
- На остановках выход из автобуса осуществляется только через переднюю дверь, первым выходит руководитель, при выходе не толкаться, не торопиться, внимательно

смотреть на проезжую часть дороги. При этом первым выходит руководитель (заместитель руководителя) выездного мероприятия, который не допускает выход участников на проезжую часть дороги; другой - контролирует в салоне автобуса порядок выхода, не допуская толчеи.

- **Не допускается:** хождение участников выездного мероприятия по салону автобуса во время движения; выход на проезжую часть дороги во время санитарных стоянок; начало движения автобуса в случае отсутствия одного из участников выездного мероприятия.

IV. Соблюдение правил охраны природы, памятников истории и культуры

Соблюдение чистоты и тишины: не засоряйте туристские маршруты, бивачные площадки и другие места загородного отдыха. Уходя с привала, уничтожьте или возьмите с собой мусор, обрывки бумаги. Консервные банки обожгите на костре, расплющите и вместе с другими несгораемыми отбросами закопайте в укромном месте, или, еще лучше, также возьмите с собой, чтобы выкинуть в урну или другое специально отведенное место.

Ни в коем случае не бейте бутылки или другую стеклянную посуду. Помните, что брошенная бумага не гнивает два года, осколок бутылки или консервная банка могут поранить ногу и через сорок лет Правила посещения охраняемых природных территорий: намечая маршрут путешествия, следует заранее установить, не проходит ли он через охраняемые природные территории — заповедники, охраняемые урочища, национальные парки памятники природы — и какие имеются ограничения для их посещения. Передвигаться по заповедной территории можно только в строгом соответствии с предложенным в заповеднике маршрутом, неукоснительно соблюдая все установленные в нем правила поведения. Следует помнить, что заповедники — это научные учреждения, лаборатории в природе. Они не для массового туризма

Охрана памятников истории и культуры: маршруты туристских путешествий включают посещение и осмотр тех или иных памятников и памятных мест. Следует помнить, что в нашей стране в соответствии с Законом об охране и использовании памятников истории и культуры эти объекты являются общенациональным достоянием и должны служить целям развития науки, народного образования и культуры, идейно-нравственного, интернационального и эстетического воспитания.

Виды памятников истории и культуры:

памятники истории — здания, сооружения, памятные места и предметы, связанные с важнейшими историческими событиями, развитием общества и государства, революционным движением, с Великой Октябрьской социалистической революцией, гражданской и Великой Отечественной войнами, социалистическим и коммунистическим строительством, а также с развитием науки и техники, культуры и быта народов, с жизнью выдающихся политических, государственных, военных деятелей, народных героев, деятелей науки, литературы и искусства;

памятники искусства — произведения монументального, изобразительного, декоративно-прикладного и иных видов искусства;

памятники архитектуры и градостроительства — сооружения гражданской, промышленной, военной, культовой архитектуры, народного зодчества; архитектурные ансамбли и комплексы, исторические центры, кварталы, площади, улицы, остатки древней планировки и застройки городов и других населенных пунктов;

памятники археологии — городища, курганы, остатки древних поселений, укреплений, производств, каналов, дорог, древние места захоронений, каменные изваяния, наскальные изображения, старинные предметы.

О бережном отношении к памятникам: осматривая памятники истории и культуры, необходимо проявлять высокую сознательность, соблюдать чистоту, тишину и порядок. Близ памятников не следует устраивать туристский бивак, проводить шумные слеты, игры.

Немедленно должны пресекаться попытки отдельных недисциплинированных туристов оставить на памятнике свои автографы.

V. Соблюдение личной гигиены

1. для чего нужно соблюдать личную гигиену участникам экскурсии

2 сформировать ценное отношение к своему здоровью;

3. сформировать представление о том, как можно сохранить и укрепить свое здоровье, соблюдая личную гигиену;

3. различные формы гигиенических процедур.

* Помочь детям развивать в себе привычку к здоровому и творческому образу жизни;

* Выработать умение правильно делать обоснованные выводы.

Здоровье – состояние полного физического, психического и социального благополучия, а не только отсутствие болезни. Соблюдение правил личной гигиены – эффективный и доступный метод укрепления и сохранения здоровья.

Личная гигиена : закаливание; гигиена кожи; гигиена зубов и полости рта; гигиена одежды и обуви; подвижный образ жизни. В уходе нуждаются наиболее загрязняемые участки тела: руки, лицо, шея, ноги.

Под ногтями оказывается 95 % всех микробов. Для поддержания чистоты кожи ежедневно следует принимать душ. Мытье - основной вид ухода за кожей, при котором с ее поверхности удаляются пыль, микробы, пот, кожное сало, различные загрязнения.

Очень распространенная проблема - это потливость. При повышенной потливости надо особенно тщательно следить за чистотой тела, так как запах пота создает неприятное впечатление.

Поход - основа туристско-краеведческой деятельности.

Основу массового туризма составляют одно-, двух- и трехдневные походы. Поход заключается в активном передвижении по определенному маршруту - пешком, на лыжах, на велосипедах, на водных судах (байдарках, шлюпках, плотах, катамаранах). В зависимости от протяженности и сложности маршрута, количества дней, затрачиваемых на его прохождение, поход может быть степенным или категорийным

По целевым приоритетам все туристские походы можно подразделить на такие пять вариантов:

Походы спортивные (их иногда называют зачетными), главной целью которых является выполнение спортивно-туристских нормативов на значки и разряды.

Походы краеведческие (познавательные), в которых акцент делается на задачах знакомства с крупными краеведческими объектами. Но и такие походы проводятся при обязательном условии спортивного прохождения несколько укороченного маршрута.

Учебно-тренировочные походы школьников, занимающихся туризмом «профессионально». Главная их цель - изучение основ туризма, совершенствование туристских навыков, техники туризма, ориентирования.

Походы со сдвоенной целью - одновременного выполнения общественно-полезной работы (задания) и спортивно-туристского норматива.

Походы контрольные - по неизвестному заранее участникам контрольному маршруту, во время прохождения которого группа должна на деле показать свои туристские способности.

Из всех многочисленных форм еженедельного отдыха наиболее доступным и эффективным является поход выходного дня.

Юридическим основанием для проведения похода служит приказ директора образовательного учреждения о его проведении.

Важным моментом воспитательной работы в туристской группе является самоуправление. Между участниками похода распределяются обязанности и поручения с учетом подготовки, способностей и интересов каждого туриста. Это могут быть:

- ответственный за маршрут (подбор литературы, подготовка материала о районе похода, составление графика похода);

- командир группы (основной помощник руководителя);

- ответственный за снаряжение (вопросы обеспечения и охраны снаряжения туристской группы);

- ответственный за питание (подготовка перечня продуктов, распределение по рюкзакам, составление меню и т.д.);

- санитар (контроль за выполнение санитарно-гигиенических норм);
- казначей (составление сметы расходов, сбор денег (хранение денег у руководителя группы));
- фотограф (изготовление фотографий и оформление фотогазеты);
- физорг (организация спортивных мероприятий).

Могут вводиться и временные поручения: дежурный повар, костровой и др.

Самоуправление может быть эффективным при умелой его организации. Руководитель туристской группы должен быть советчиком, контролером, но, прежде всего, грамотным педагогом, способным в трудную минуту по-дружески поддержать учащегося, по-родительски позаботиться о каждом, не скупиться на поощрения и не забывать о мерах наказания.

Проведение походов и путешествий в рамках ТКД регламентируется Правилами об организации и проведения туристских спортивных походов на территории Республики Казахстан, утвержденных Постановлением коллегии Министерства туризма, физической культуры и спорта от 29 июня 1993 года и являющейся основным документом при проведении туристских мероприятий с учащимися. В ней оговариваются требования к участникам и руководителям походов и путешествий, строго регламентируются вопросы безопасности, которые являются главными при организации и проведении мероприятий с детьми.

Перечень обязательной походной документации:

- Приказ проводящей организации о совершении туристского похода, экспедиции, экскурсии (путешествия) с указанием цели, сроков, маршрута похода, фамилии и должности руководителя и заместителя руководителя, списка участников. Оформляется в 2-х экземплярах: один остается в организации, второй выдается руководителю похода.
- Смета расходов на проведение туристского похода, экспедиции, экскурсии (путешествия).
- Командировочное удостоверение.
- Журналы проведения инструктажа по технике безопасности:
журнал инструктажа руководителей;
журнал инструктажа учащихся.
- Разрешения родителей на участие их детей в туристском походе, экспедиции, экскурсии (путешествии).

Маршрутная документация:

- маршрутный лист, заверенные печатью и подписью руководителя образовательного учреждения;
- документы, подтверждающие туристскую квалификацию руководителей;
- необходимый картографический материал с нанесенной на него активной частью маршрута;
- разрешение соответствующих организаций на право посещения заповедников, заказников и других территорий с ограниченным режимом посещения.
- групповая заявка при пользовании железнодорожным транспортом.
- справки на учащихся из школы (для льготного проезда).

Чтобы поход выходного дня стал настоящим отдыхом, важно умело выбрать маршрут по интересным и живописным местам. Каждый участник должен помнить, что туристский поход – не просто прогулка. Он требует определенной выносливости и натренированности, знания техники и умения преодолевать естественные препятствия, знания правил охраны природы и техники безопасности.

Выбор маршрута путешествия.

В походах выходного дня можно пользоваться самыми различными видами передвижения: пешком или на лыжах, на велосипедах и мотоциклах, комбинировать с автопередвижением и т.д. Способ передвижения зависит от дорог по которым предстоит идти. На пути могут встречаться лесные массивы, открытые поля, берега рек, труднопроходимые кустарники. Где лучше пройти, как миновать препятствия? Все это необходимо знать заранее, ведь знание местности облегчит выбор маршрута. Кроме того нужно учитывать желание участников похода, исходить из их интересов и целей путешествия.

Когда основная цель похода ясна, можно выбрать маршрут, как правило, кольцевой или линейный. При кольцевом маршруте начало и конец находятся в одной и той же точке, а при линейном эти точки различны.

Подбирая маршрут, каждая туристская группа должна пользоваться географическими справочниками, картами и туристскими путеводителями. При составлении маршрута похода следует стремиться, чтобы трасса проходила по удобным и живописным проселочным дорогам, тропам через интересные для осмотра населенные пункты. Нельзя забывать о времени года. Если это весна или поздняя осень, когда погода не устойчивая, следует выбрать более сухие места, чтобы легче было передвигаться. В жаркое время идти лесом или лесопосадками, а для отдыха останавливаться у реки.

Любые походы целесообразно проводить по возрастающей трудности. Например, зимой на лыжах, сначала – переход по ровной местности, следующий – с длинными пологими уклонами, на которых новичков легче обучать спуску, и только позднее можно запланировать передвижение по пересеченной местности, где встречаются крутые горки, подъемы или затянута льдом речка.

Обеспечение безопасности в походе: причинами происшествий в походе, кроме неблагоприятных погодных условий, могут быть ошибки в подборе участников похода, плохое знание маршрута, слабая физическая подготовка, недостатки снаряжения, отсутствие необходимого опыта у руководителя и, наконец, самое главное – слабая дисциплина в группе.

Неправильный подбор участников: значительная разница в возрасте, физической подготовке, в опыте участия в туристских путешествиях, различные интересы, цели. Важную роль играет и схоженность группы. Если участники похода до этого не были знакомы друг с другом, то и на маршруте, особенно в сложных ситуациях, в группе может возникнуть разлад, может быть нарушена дисциплина.

Плохое знание маршрута: недостаточное изучение маршрута по отчетам предыдущих групп, недоброкачественный картографический материал, отсутствие учета климатических особенностей данного периода и запасных вариантов движения нередко ставят группу в тяжелое положение.

Например, туристы не учли, что дорога раздваивается, - по какой же из них идти дальше; в дождливое лето болотистое место стало непроходимым для пешеходов; в сухое время года, отдельные участки реки стали труднопроходимыми для туристов водников; туристы – лыжники не учли направление ветра, господствующего для данного района – при длительном движении навстречу ветру в условиях низкой температуры часть туристов обморозили лица.

Слабая физическая подготовка: при преодолении естественных препятствий, пусть даже простейших, голеностопные суставы получают большую нагрузку. Иногда (как правило, во второй половине похода) малотренированному туристу достаточна небольшая перегрузка на голеностопный сустав, как происходит вывих.

Недостаток снаряжения: перечень снаряжения, необходимого для проведения похода выходного дня, невелик. При желании его можно даже сократить. Но есть такие вещи, которые, не являясь необходимыми при обычных условиях похода, приобретают неограниченную важность при возникновении аварийных ситуаций. Это аптечка, ремонтный набор, комплект сухого запасного белья, носки, варежки, запасные спички, компас, схема маршрута и т.д. Их отсутствие может поставить группу на грань катастрофы.

Недостаток опыта у руководителя: каждое препятствие в зависимости от характера, погоды, времени суток, опыта туристов требует определенной тактики его преодоления, техники прохождения. Именно технику и тактику определяет руководитель.

Если руководитель из-за недостаточного опыта принял ошибочное решение, оно может стать причиной чрезвычайного происшествия.

Слабая дисциплина в группе – главная причина возникновения случаев аварийности и травматизма. Как правило, это обусловлено недостаточным авторитетом руководителя похода, несхоженностью группы, слабым знанием

«Инструкции по организации и проведению туристских походов, экспедиций и экскурсий с обучающимися на территории Казахстана».

Инструкция к проведению похода выходного дня

Походы могут быть спортивными, оздоровительными и познавательными. Проводятся они должны с учетом динамики работоспособности туристов. Туристский поход должен иметь цель, для решения которой вырабатывается район путешествия и разрабатывается маршрут. При разработке маршрута путешествия необходимо установить начальные и конечные точки отчета маршрута и основные пункты через которые будет проходить маршрут, составить план – график похода. К плану – графику прилагается схема маршрута, которое служит основным документом. Комплектование туристской группы лучше всего производить из ребят одного возраста, разница возраста не должна превышать 2 лет, количественный состав не должен превышать 15 человек

Самой доступной для учащихся всех возрастных групп является поход выходного дня.

При разработке маршрута походов выходного дня учитываются возраст, физическая подготовленность, интересы учащихся. Желательно возвращаться из похода выходного дня транспортом. Если это невозможно, то программу похода следует построить с учетом затраты времени на обратный путь. При этом общая протяженность маршрута похода выходного дня включает и обратный путь. В программе походов выходного дня включаются массовые мероприятия: (игры на местности, соревнования по туризму, спортивному ориентированию, приготовление еды на кострах). В снаряжение включается следующее:

- карта района похода
- компас
- аптечка
- спички
- фотоаппарат
- костровое хозяйство
- снаряжение для проведения соревнований по туризму

Одежда участников похода состоит из тренировочного костюма, головного убора, спортивной обуви, шерстяных носков.

Права на проведение похода выходного дня является маршрутный лист , к которому прилагается план – график и схема маршрута.

По возвращению из похода маршрутный лист с отметками на маршруте регистрируется, с приложением краткого отчета руководителя похода.

У нашего города есть свое лицо, свой ритм, свое настроение и на протяжении всего времени развития в формировании неповторимого облика существенную роль играют памятники. Они не только украшают города, но и служат исторической и культурной памятью, воплощая в себе многовековой опыт прошлых поколений отлитой в бронзе, граните или вырубленной на камне. Наша задача - охранять их, сохранить для потомков.

Приложение № 1

История Актобе

В сентябре 1730 года казахский правитель Абулкаир хан послал своих представителей в Уфу к императрице Анне с намерением просить ее о принятии его в российское подданство с подвластными ему родами и племенами Младшего жуза. Год спустя Анна подписала грамоту о добровольном вхождении Младшего жуза в состав Российской империи.

В конце третьего десятилетия 19 столетия российский царизм всецело занят вопросами расширения и укрепления государственных границ на юго-востоке империи. Встала задача создать опорную линию крепостей для хозяйственного и политического проникновения России на территорию Средней Азии и Казахстана. В целях ликвидации всякой государственности у нерусских народностей окраин в Казахстане упраздняется ханская власть. Вместо нее создается управление во главе с султаном, подчиняющимся двум казачьим сотням.

Все это, наряду со строительством укрепленных линий, сокращающих территорию кочевья, крайне озлобило казахскую феодальную верхушку. В 1838 - 1846 годах на территории Казахстана вспыхнуло феодально-монархическое движение во главе с султаном К. Касымовым, опирающимся на поддержку Коканда и Хивы. Для усмирения восставших организуется знаменитый хивинский поход 5 тысяч солдат под командованием оренбургского военного губернатора В.А. Перовского. Однако из-за суровой зимы 1839 - 1850 годов и неподготовленности экспедиции, хивинский поход потерпел поражение, лишь единицы смогли вернуться обратно в Оренбург. Возводя укрепления в казахской степи, России достигла к 1848 году Приаралья и побережья Сырдарьи, вплотную приблизилась к среднеазиатским ханствам. Надежным оплотом их произвола была выстроенная на Сырдарье крепость Ак-Мечеть (Форт Перовского, современный город в Казахстане Кызылорда).

2 июля 1853 года к Ак-Мечети прибывает вторая экспедиция В.А. Перовского, на этот раз основательно подготовленная и экипированная, в составе 2 167 человек. «Целью похода - писал один их участников событий, - была благородная защита угнетенных». Крепость Ак-Мечеть пала. Оренбургская пограничная линия переместилась на Сырдарье, став надежной защитой коренного населения от произвола среднеазиатских ханств.

Отмечая социальный и национальный гнет, который несла кочевникам колонизаторская политика царизма, К. Маркс и Ф. Энгельс в то время положительно оценивали проникновение в жизнь народов Средней Азии и Казахстана русской материальной и духовной культуры.

В октябре 1868 года царское правительство издает «Временное положение об управлении в степных областях». Все казахские земли по нему объявлялись государственной собственностью России. Права коренного населения края ограничивались. Казахам изгоняли с земли, лишали пастбищных угодий, водоемов. Свободолюбивые кочевники не могли примириться с таким положением. Начали вспыхивать восстания. Отряды повстанцев мешали деятельности колонизационной комиссии, которая была вынуждена вернуться в Оренбург. Стало ясно, что добровольно казахи своих земель не отдадут. Вновь была сделана ставка на военную силу. Специальным вооруженным отрядам вменялась обязанность сгонять коренных жителей с обжитых земель силой и строить укрепленные поселения. С этой целью в Тургайскую степь из Оренбурга были направлены две казачьи сотни с двумя пушками под командованием подполковника Куторожина. В полученном им предписании значилось: «...действовать беспощадно, вооруженною рукой». К весне 1868 года волнения степняков были жестоко подавлены. Тем не менее, в начале мая в междуречье рек Илек и Хобда был направлен второй отряд из Оренбурга в составе двух рот пехоты, сотни казаков и 14 артиллерийских орудий. Командовал войсками флигель-адъютант граф Борх. 14 мая 1869 года отряд прибыл в урочище «Ак-Тобе» (Белый Холм).

Взору солдат предстала бескрайняя степь, покрытая седым кровельным одеялом, испещренным ярким цветочным орнаментом. На сотни верст вокруг не было ни единого человеческого жилья. Лишь изредка на горизонте мелькали силуэты перегоняющих скот кочевников. После прибытия в урочище военного губернатора, солдаты приступили к строительству крепости. 19 мая 1869 года под грохот артиллерийских орудий было заложено военное укрепление «Ак-Тобе». Крепость возводилась на двух холмах («барбетах»). Были сооружены караульные площадки, гауптвахта, оружейное помещение. Позже солдаты построили подвалы для хранения продовольствия и боеприпасов. Для строительства домов использовался саман, подручный природный материал. К белым холмам уютно примкнуло

несколько вросших в землю колченогих мазанок с земляными полами. Со всех сторон их хлестали степные суховеи, осыпая мелким колючим песком и желтой пылью. Укрепление росло. На юго-востоке крепости первые дома образовали две улицы: Крепостную и Гарнизонную. Через несколько лет образовались Александровская (затем переименованная в улицу К. Либнехта, а ныне - улица Шернияза) и Оренбургская (бывшая Ленина, ныне Айтеки-би) улицы.

Молва о плодородных, пригородных для земледелия землях урочища и о том, что местное население им не занимается, быстро распространилась среди крестьян центральных российских губерний. С 1878 года начинают прибывать первые переселенцы-крестьяне Рязанской, Воронежской и Тамбовской губерний. Встреченные коренным населением вначале с нескрываемым недружелюбием, переселенцы быстро нашли общий язык с казахской беднотой. В 1886 году прибыли еще переселенцы из Астраханской губернии, поселившиеся в предместье, позже названном горожанами «Оторвановкой».

29 мая 1891 года военное укрепление Ак-Тобе было официально названо городом и переименовано в Актюбинск. Впоследствии он вошел в состав Тургайской области.

Происхождение названия

О происхождении названия города Актобе («Белом холме») в народе существует одна интересная легенда. В ней говорится о том, что когда-то в древности в бескрайней казахской степи жил могучий и удалой батыр (богатырь) по имени Карасай. Никому не удавалось победить его в честной схватке. Тогда враги решили хитростью заманить его в засаду и предательски убить. И убили. Долго после этого никто был не в праве предавать тело воина земле. Но простым людям все же удалось его похоронить. Над его могилой они сложили огромный белый холм. После этого многочисленные полчища захватчиков проходили через урочище Ак-Тобе, и не раз по их воле слышался здесь звон стальных сабель, свист каленых стрел и неоднократно проливалась кровь защитников, до конца противостоявших врагам. А могила доблестного витязя - немой свидетель всех былых сражений, по сей день свято хранит события давно минувших дней для далеких потомков свободолюбивых степняков.

Актобе - крупный индустриальный и культурный центр Северо-Западного Казахстана, был основан в 1869 году на месте военной крепости Актобе. Расположен город на левом берегу реки Илек (левый приток Урала) в центральной части подуральского плато, представляющего собой равнину высотой 250 - 400 метров. Климат в городе резко континентальный, среднегодовая температура воздуха - +4,6 С°. До 1999 года город официально назывался Актюбинск, а с 11 марта 1999 года носит название Актобе.

Здесь работают заводы ферросплавов, хромовых соединений, завод по производству рентгеноаппаратуры, нефтяного оборудования, предприятия сельхозмашиностроения. Развита химическая, легкая, пищевая промышленность, особенное развитие получило производство ликероводочных изделий. Также в ближайшем будущем планируется открыть газоперерабатывающий и горно-обогащительный заводы. На территории города сосредоточено большое количество месторождений газа и нефти, в Жанажольском районе города действует газотурбинная электростанция, вырабатывающая электричество.

2005 год стал для Актобе временем начала строительного подъема, администрацией города было запланировано строительство новых районов и домов. На месте старых зданий, где раньше располагались кинотеатры «Жулдыз» и «Мир» теперь высятся два крупных, великолепных по архитектуре торговых центра - украшения современного города. По утвержденному проекту планируется расширение 11-го и 12-го микрорайонов, строительство новой набережной и ряда жилых комплексов. В планах также значится создание 13-го микрорайона.

Актобе, являясь крупным образовательным центром Актюбинской области, обеспечивает получение своим гражданам образования в 6 различных высших учебных заведениях и 18 колледжах. Здесь работают 2 музея республиканского значения, теннисный центр, ипподром, два крупных торгово-развлекательных центра ТРК «Алатау» и ТРЦ «KERUEN CITY», Дворец Спорта, Центральный Стадион, где тренируется и дает матчи

знаменитая в Казахстане футбольная команда Актобе (стадион соответствует всем стандартам УЕФА). Драматический театр имени Т. Ахтанова, основанный в 1935 году станет приятным местом времяпрепровождения для людей, предпочитающих совмещать досуг со сценическим искусством. В Актобе помимо всего прочего также действует областная филармония, Детский Кукольный театр «Алакай», Актюбинский областной планетарий. Для прихожан, принадлежащих к разным религиозным течениям, в городе открыты две мечети, три православных храма и католический приход.

В Актобе в 1986 году был снят фильм «Чужая, Белая и Рябой». Фильм снимался в Актобе, где происходили описанные в повести события, и в Баку. Для воссоздания зрительной картины послевоенного города режиссёр выбирал старые сохранившиеся кибитки и землянки. Главного героя — Ивана Найденова «поселили» в такой землянке в пригородном поселке Акжар. А эпизоды с трамвайными путями снимали в Баку, так как в Актобе трамваев не было. В Актобе в 2008 году был снят и показан «Бауырым». Это кино появилось на экранах казахских кинотеатров на казахском языке, но с русскими субтитрами. Ключевая фраза фильма: «Кто-то выбирает свою дорогу, а кого-то дорога выбирает сама». Интересно, что самым взрослым участником этой постановки стал 19-летний юноша. Главные роли исполнили ребята из Актобе, Экибастуза и Астаны, где собственно и развиваются события той непростой истории, которую рассказывает нам в своей работе режиссер. Также был снят короткометражный фильм «След», призёр фестиваля Didar. В Актобе ежегодно проводится фестиваль независимой музыки «Суховой», на который приезжает множество гостей из стран СНГ.

Довольно интересна установленная в 2006 году культурная композиция, посвященная персонажам известной трилогии казахского писателя Абдижамила Нурпеисова «Кровь и пот».

Транспорт

Транспортная система Актобе представлена автобусным транспортом, такси, маршрутным такси, железнодорожным сообщением и аэропортом, имеющим сейчас статус международного. «Актобе» - название международного аэропорта в городе. Он находится на юго-западе города Актобе. Аэродром способен принимать различные типы самолетов, включая Ил-86, Боинг 727—200 и Ан-124, а также вертолёты всех типов. К территории аэродрома также примыкает и авиаремонтный завод, производящий ремонт таких самолетов, как Ан-2 и Як-18 и вертолётов Ми-2. Помимо гражданской авиации на аэродроме базируется военная авиация. Здесь летают самолеты Военного института Сил воздушной обороны Республики Казахстан имени дважды героя Т. Я. Бегельдинова. Институт был создан в 1996 году на основе бывшего Актюбинского высшего лётного училища гражданской авиации. Аэропорт Актобе с комфортабельным VIP залом, пропускной способностью до 400 пассажиров в час, взлетно-посадочной полосой, способной принимать все типы самолетов, оснащен современной автоматизированной системой управления движением по всему Западнему региону Казахстана. В 2004 году началась постепенная реконструкция аэропорта, была отремонтирована взлетно-посадочная полоса, а затем перепланировка аэровокзала.

Железные дороги, протяженностью более 1000 км, соединяют важные направления Средней Азии, Европы, Урала и Мангыстау с крупными узловыми станциями - Актобе, Кандагаш, Шалкар.

Что касается автодорог - по территории области проходит важная трансконтинентальная автодорожная магистраль Шымкент - Самара, соединяющая Европу со Средней Азией.

В настоящее время по Актюбинской области насчитывается зарегистрированных 1380 исторических и культурных памятников. Среди них археологических – 965, исторических – 96, архитектурных – 222, монументальных – 97. 850 памятников взяты под защиту государства, среди них в республиканском значении – 10, в местном – 840 памятников.

Достопримечательности города

Актюбинский областной историко-краеведческий музей. Является одним из крупных научно-исследовательских центров. Он был создан на базе школьного музея по инициативе местных краеведов в 1929 году. Большой гордостью и творческим показателем работы музея

являются его фонды. Они насчитывают около 90 тысяч экспонатов. В фондах музея хранятся ценные коллекции по минералогии, палеонтологии, ботанике, археологии, декоративно-прикладному искусству, нумизматике, редких книг, архивных документов и фотоматериалов. Огромное признание получили особо уникальные коллекции ювелирных украшений. 29 ювелирных украшений с характерными особенностями региона экспонировались в Турции, в городах Анкара и Стамбул. К сожалению, из-за аварийного состояния здания, музей выставляет свои экспонаты на базе других учреждений.

Западно - Казахстанская Региональная геологическая выставка.

Этот уникальный объект создан при геологическом музее, где хранится и изучается каменный фонд из 40 тысяч образцов земли Западного Казахстана. Выставка эта научная, здесь представлены более 2,5 тысяч образцов природных минералов и удивительных каменных творений природы региона. Выставочный зал и галерея «Соло» познакомят посетителей с творчеством художников и мастеров прикладного искусства. В память о пребывании в Казахстане и на Актюбинской земле можно приобрести потрясающие сувениры.

Образование

ВУЗы:

Актюбинский региональный университет имени К. Жубанова,
Западно-Казахстанский государственный медицинский университет имени Марата Оспанова
Военный институт Сил воздушной обороны имени дважды героя Советского Союза Т. Я. Бегельдинова
Казахско-Русский Международный Университет
Актюбинский университет имени академика Сактагана Байшева

Колледжи:

Актюбинский финансово-экономический колледж
Актюбинский медицинский колледж
Актюбинский колледж нефти и газа
Актюбинский политехнический колледж
Актюбинский кооперативный колледж
Актюбинский медицинский колледж
Колледж Казахской академии транспорта и коммуникаций им. Мухамеджана Тынышпаева
Актюбинский технический колледж
Актюбинский сельскохозяйственный колледж
Актюбинский государственный технический универсальный мультипрофильный колледж
Гуманитарный колледж имени героя Алии Молдагуловой
Актюбинский колледж связи
Актюбинский колледж транспорта коммуникаций и новых технологий
Актюбинский колледж экономики и статистики
Актюбинский строительно-монтажный колледж
Актюбинский колледж имени С.Байшева
Актюбинский музыкальный колледж им. А. Жубанова.

Город сегодня

В 2005 году в городе начался строительный подъём. Акимом были запланированы новые районы и дома. На месте старых кинотеатров «Жулдыз» и «Мир» в 2006 году были построены два новых крупных объекта: ТЦ «Айна» и БЦ «Мир». По новому проекту завершается расширение 11-го и 12-го микрорайонов, строится новая Набережная и ряд жилых комплексов. На ближайшие годы запланировано строительство транспортных развязок и нескольких подземных и надземных пешеходных переходов. Дальнейшее расширение города ведётся как с севера на юг города так и с востока на запад города. Ведётся повсеместное благоустройство. В ближайшее десятилетие планируется превратить город Актобе в город миллионник

В городе имеются

Музей: областной историко - краеведческий, мемориальный музей им. А. Молдагуловой, музей духовно-нравственного воспитания «Руханият», целью деятельности музея является поддержка мира и согласия мировых и традиционных религий, повышение культурного и духовного развития всех слоев населения; музей при Управлении железной дороги, музей искусств, научно-геологическая выставка, музеи «Жұбановтар әлемі», «Батыр аналар».

Спортивные дворцы и стадионы: им. Кобланды батыра, «Қоныс», «Жекпе жек», бассейны «Достық», «Чайка»; сеть областных и городских спортивных школ для детей и подростков. Теннисный центр. Ипподром.

В городе 78 школ, около 100 детских садов, 16 внешкольных организаций.

Комплекс «Нурдаулет», который включает в себя торговый и бизнес-центр, мечеть. На его территории расположены детские аттракционы и мини-зоопарк.

ТРЦ «KeruenCiti», «Алатау»

ТД «Астана», «Актобе» и др.

Шопинг центры

Гипермаркеты «Дина», «Анвар»

Сеть супермаркетов.

Многочисленные рестораны и кафе национальной кухни — казахской, русской, армянской, корейской, китайской, испанской, итальянской, турецкой и др. А также гостиницы, развлекательные ночные клубы и кинотеатры.

Действуют теннисный центр, ипподром, Дворец Спорта и Центральный футбольный стадион, соответствующий стандартам УЕФА.

Показывает спектакли драматический театр им. Т. Ахтанова основанный в 1935 году, действует областная филармония имени Г. Жубановой, детский кукольный театр «Алакай», Актюбинский областной Планетарий, Дом дружбы.

Имеются парки: парк «Ретро», парк «Авиатор», парк имени А. С. Пушкина, парк имени первого президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева (11 мкр. парк им. Ленина), а также множество аллей, скверов и бульваров. В 2009 году (к 140-летию города) был построен новый Водно-Зелёный бульвар Единства и Согласия с амфитеатром, монументом «Шанырақ» и двумя фонтанами, один из них со светомузыкальным эффектом. Сам бульвар соединяет самые большие в городе центральную мечеть «Нұр Ғасыр» и Свято-Никольский кафедральный собор, построенные в 2008 году.

Климат

Климат в городе резко-континентальный. Лето тёплое: пять месяцев в году средняя дневная температура превышает 20 °С; зима умеренно холодная, максимальный снежный покров наблюдается в феврале (31 см). Количество ясных, облачных и пасмурных дней в году — 174, 148 и 43 соответственно.

Значение слова памятник по словарю Ожегова «...скульптурное или архитектурное сооружение кого-нибудь или чего-нибудь».

По толковому словарю русского языка (современная версия В. Даль) «памятник – это все, что сделано для облегчения памяти, для того, чтобы помнить или поминать дело, не забыть чего-либо. Сооружение зодчества или ваяние в честь и в память события, лица. Надгробный, надгробный памятник, остатки прошлого; устроенное, созданное кем-либо или напоминающее его», одно из наиболее часто употребляемых в истории понятий.

Кого можно считать выдающимся деятелем?

Выдающимися деятелями считаются люди, проявившие себя в какой-нибудь, общественной деятельности.

Знаете ли Вы памятники деятелям, установленных в городе Актобе?

Памятник Абулкайру хану

Памятник хану младшего жуза Абулкайру перед областным акиматом установлен в 2000 году. Высота постамента – 2,8 м, ширина – 2,1 м, длина –

5,8 м. Высота памятника – 6,5 м, высота от земли до постамента – 12,3 м. Постамент изготовлен из гранита, сам памятник отлит из бронзы. Вес памятника – 11,2 тонны. Полководец изображен художником в тот период своей жизни, когда решалась судьба казахского народа, предстояла великая битва с джунгарами. Поднятая рука хана Абылхаира означает призыв к единению, к победе. Конь символизирует порыв к свободе. Памятник стал

достопримечательностью города, и в этом большая заслуга его создателей: алматинского скульптора, заслуженного деятеля искусств Республики Казахстан Ескена Сергебаева и архитекторов Б. Егимбаева и Н. Кожажулова.

Памятник Айтеке би

Установлен перед городским акиматом, автор – Женис Жубанкосов. Общая высота памятника около 8 метров. Памятник изготовлен из бронзы, а постамент - из красного гранита. Айтеке би Байбекұлы (1682-1766), главный бий Младшего жуза, один из советников хана Тауке, известный оратор, обладавший разносторонними способностями, организатор борьбы против джунгарских завоевателей. При решении в ханском совете государственных дел связанных с внешней и внутренней политикой Казахского ханства, выполнял важную роль, исполнял судебные функции. Под руководством хана Тауке с биями Толе, Казыбеком и другими способствовал воссоединению казахских

родов и племен. Один из составителей свода законов "Жеты жаргы". Идеи жизни Айтеке бия были сходны с Толе бием и Казыбек бием. Все они своей первой и изначальной целью ставили служение народу правдой и справедливостью. Все они делили вместе со своим народом горечь поражений и радость побед. Слова Айтеке бия: «Халықтың көз жасын күннің шуағы да кептіре алмайды», - «Народные слезы не высыхают и на солнце», «Өмірім - өзгенікі, өлім ғана - өзімдікі», «Жизнь моя принадлежит народу, мне принадлежит только собственная смерть» - точно передают видение мира и смысл жизни трех великих биев, ставших легендами века.

Памятник Нурпейсу Байганину

Нурпеис Байганин родился в 1860 году в Темирском уезде Уральской губернии (нынешний Байганинский район Актюбинской области). Умер там же в 1945 году. Характерным в творчестве Н. Байганина было искусство импровизации на известные сюжеты. В годы Великой Отечественной войны Нурпеис возродил жанр героического дастана о подвигах народных батыров. В 1999 году в г. Актобе был открыт памятник Н. Байганину архитектора А. А. Ажгалиева, скульптора Г. Элиабарашвили. Площадь постамента 2,5 х 2,5 м.,

четырёхугольной формы, обшит темно-синим мрамором. Высота скульптуры на постаменте 2,3 м., общая высота 3,66 м. Скульптура изваяна из цемента и асбеста, покрыта медью. Сквер с памятником Н. Байганину, мозаичным панно и фонтаном является составной частью культурного центра «Нурдаулет».

Памятник Виктору Пацаеву

Виктор Иванович Пацаев родился 19 июня 1933 года в городе Актобе - летчик - космонавт СССР, Герой Советского Союза. Создатели памятника – скульптор Ю. А. Тур и архитектор А.А. Заварзин. Памятник представляет собой архитектурно - скульптурную композицию в виде гранитного ступенчато стилобата трапецеидальной формы, в центре которого возвышается пятигранная стела из красного полированного гранита высотой 4 м. Ее венчает 2- метровый бронзовый бюст В. И. Пацаева, что придает памятнику устремленность ввысь. На стеле мемориальная доска с надписью «Летчик-космонавт СССР, Герой Советского Союза Виктор Иванович Пацаев». Памятник был открыт в 1976 году на проспекте Абулкайыр хана.

Памятник Жансен Керееву

В истории каждого народа были, есть и будут личности, которые могут и должны стать примером. Невозможно идти вперед, не зная о своих отцах и дедах, о легендарных людях, которые вышли из нашего народа. Таким человеком, посвятившим всю свою недолгую жизнь: служению Отечеству, правде, справедливости, самоотверженному труду, не гнавшимся за сию минутными лаврами и успехами, не терпевшим лжи и лести, был первый из казахов генерал-лейтенант Жансен Кереев, видный военный деятель. Ж. Кереев прожил всего 52 года, из них 32 прослужил в армии. Он

похоронен в городе Алматы на кладбище Кенсай, рядом с могилой Б. Момыш-улы.

Родина никогда не забывала своего героя. В 2000 году на привокзальной площади нашего города, на улице, носящей имя генерала, установлен памятник. Так же был открыт музей в школе № 6 г. Актобе, его именем названа школа в Шубаркудуке Темирского района Актюбинской области, где он учился и одна из улиц этого районного центра., в Президентском Центре г. Астаны открыта экспозиция об офицерском пути генерала Кереева, Агенством Хабар снят документальный фильм.

Улица и памятник Ж. Керееву — одно из популярных мест города, сейчас с этого места провожают призывников в армию.

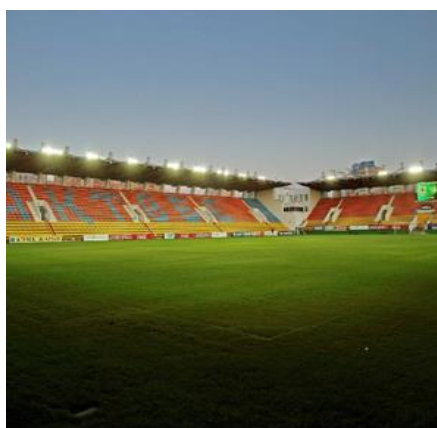
Памятник Тлеу батыру

Самый высокий в Актобе бронзовый памятник на постаменте из гранита сооружен шымкентским скульптором Абдикаримом Ахметовым, который изобразил великого полководца, участника Сайрамской битвы, отца известного казахского философа и предсказателя Монке бия батыра Тлеу Айтулы. Памятник установлен на пересечении проспекта Абилкайыр хана и улицы Тлеу батыра, открытие состоялась 1 октября 2015 года. Общая высота памятника 10 метров, высота скульптуры – 5 метров, вес – полтора тонны.

Мечеть и ТЦ «Нурдаулет»

Это довольно интересное сочетание на первый взгляд совершенно не сочетающихся вещей: здесь по соседству с торговым центром расположилась мечеть, а дополнением к ним являются боулинг и кафе быстрого питания.

Центральный стадион имени Кобланды батыр

Стадион был построен в 1975 году и является единственным в республике стадионом, который предназначен для проведения только футбольных матчей - беговых дорожек здесь нет. Стадион может вместить на своей территории до 13 500 человек. Стадион полностью соответствует международным стандартам и считается одним из лучших в Казахстане по технической оснащенности и оригинальности конструкции. У него есть четыре трибуны, названные по сторонам света. Главная трибуна - западная, на ней также расположены места для комментаторов и VIP

ложа. У стадиона есть крыша над всеми зрительскими местами, большой экран.

Памятник – знак «Пушка», посвящен воинам 101 стрелковой бригаде и 312 дивизии.

Этот памятник – знак расположен на улице Жансена Кереева. Сто первая казахская национальная стрелковая бригада – сформировалась между 5 декабря 1941 г. и 1 мая 1942 г. в г. Актюбинске. Бригада сформирована из жителей Актюбинской, Гурьевской, Западно-Казахстанской, Кызылординской областей, в ее составе было 5007 человек. Бригада приняла боевое крещение 28 ноября 1942 г. на Калининском фронте в составе 39-й армии у деревень Кувшинково и Букарево близ Оленино, в двухмесячном сражении с немецкой группировкой подо Ржевом вывела из

строя более 2500 солдат противника. В последующих битвах бригада участвовала в освобождении Витебской и Смоленской областей России, Белоруссии и Прибалтики.

Мечеть «Нұрғасыр»

Мечеть «Нурғасыр» открылся в 2008 году во время проведения V Форума межрегионального сотрудничества России и Казахстана. При открытии мечети посетили сразу 2 президента: президент РК Нурсултан Абишевич Назарбаев и президент РФ Дмитрий Анатольевич Медведев. При мечети действует музей «Руханият». Актюбинский областной музей «Руханият» Государственное учреждение был создан в 2012 году. Музей расположен на цокольном этаже мечети, общая площадь которого занимает 800 м². Основным предметом деятельности Актюбинского областного музея «Руханият» является: осуществление научно-просветительской, научно-исследовательской и

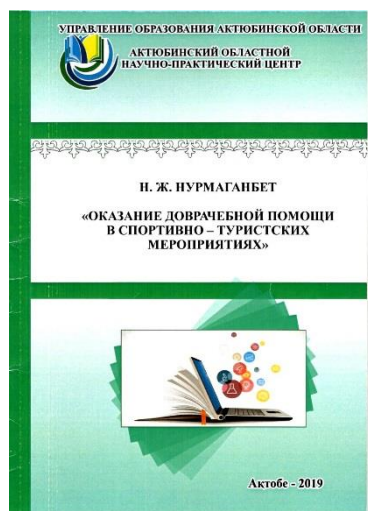
образовательной деятельности, а также выявление и комплектование музейных предметов и музейных коллекций по истории религии и их изучение и публичное представление с помощью первоисточников религии, в которые войдут культовые предметы и книги ученых – богословов. Целью деятельности музея «Руханият» является поддержка мира и согласия мировых и традиционных религий, а также повышение культурного и духовного развития всех слоев населения области. Музей является межнациональным, духовным и культурным центром. Директором музея «Руханият» является ювелир Б.Т. Атраубаев.

Свято-Никольский Храм

Свято-Никольский Храм назван в честь бывшего архиепископа Николая, который в молодости, во времена гонений на священнослужителей, отбывал ссылку в городе Шалкар. Открытие храма символично было проведено во время проведения V Форума межрегионального сотрудничества России и Казахстана и посетили его 2 президента – президент РК Нурсултан Абишевич Назарбаев и президент РФ Дмитрий Анатольевич Медведев. Интересна судьба колоколов, которые были изготовлены на знаменитом Воронежском заводе. В свое время инициатором заказа выступил Олег Липин-директор ТОО «Агис Темир».

Трагический случай увел из жизни Олега Липина, но организация, которую он возглавлял, решила выполнить его обещания и оплатила стоимость девяти колоколов. На большом колоколе весом 1260 кг отлито надпись – «сии колокола отлиты в память Олега Липина для Свято-Никольского Храма г. Актобе».

Чувство страха и чувство опасности относится к разным сферам. Первое к сфере инстинктов. Второе к сфере рассудка. Первое надо подавлять, второе развивать.

И. Л. Шевелев

Введение

Первая доврачебная помощь представляет собой комплекс срочных мер, проводимых при травмах, ранениях или внезапных заболеваниях в целях устранения угрожающих жизни явлений, предотвращения возможных осложнений, облегчения страданий и подготовки пострадавшего к транспортировке в лечебное учреждение. Безопасность людей это главное условие при проведении спортивных – туристских мероприятий. Качественная реализация спортивно – туристских мероприятий главным образом зависит от множества факторов, важными из которых являются: предварительная разработка плана проведения мероприятий, разработка маршрута,

подбор команды, физическое состояние участников, опыт и многие другие факторы влияющие на проведение спортивно – туристских мероприятий. Безопасность участников должна быть обеспечена с таким запасом прочности, чтобы свести к минимуму фактор случайного везения при выходе из сложных ситуаций. К сожалению никто не застрахован от внезапно возникнувшей непредвиденной ситуации, которая может повлиять на качество реализации плана спортивно – туристских мероприятий. Ответственность за безопасность группы в первую очередь несет опытный руководитель, но не маловажным является умение каждого члена группы оказывать первую доврачебную помощь.

Данные методические предназначены не только для людей связанных со спортивным туризмом, но и для повседневной жизни. Рекомендации не охватывают весь спектр заболеваний или состояний, которые могут возникнуть при проведении определенных спортивных – туристских мероприятий.

Цель данной методической помощи – ознакомить читателя с состояниями и заболеваниями, которые чаще всего встречаются в спортивно – туристских мероприятиях, описать их симптомы, алгоритм действий при определенной ситуации и правила оказания доврачебной помощи. Также, в данных методических рекомендациях Вы ознакомитесь с примерным составом аптечки, которую всегда следует иметь под рукой в случае проведения каких либо спортивных мероприятий и не только мероприятий связанных со спортом.

Первая помощь:

- ✓ требует незамедлительного оказания доврачебной помощи пока не прибыли квалифицированные медицинские работники;
- ✓ комплекс мероприятий направленных на восстановление или сохранение жизни и здоровья пострадавшего.

Главные правила при оказании доврачебной помощи

1. Не поддаваться панике.
2. Убедиться что ни Вам, ни пострадавшему не угрожает опасность.
3. Проведите внимательный осмотр пострадавшего.
4. Вызовите «Скорую помощь».
5. Если возможно, нужно оставить пострадавшего лежать там, где он находится. Переместить пострадавшего только в том случае, если ему угрожает дополнительная опасность. **НО!!!!** перемещать пострадавшего нужно крайне осторожно.

6. Если у пострадавшего рвота, переверните его на бок, чтобы он не задохнулся.
7. Если необходимо принять незамедлительные меры для спасения жизни (остановка кровотечения, искусственное дыхание, массаж сердца, и.т.д.) оказывайте целесообразную помощь без промедления

Состав аптечки

1. Бинт нестерильный, бинт стерильный – минимум 2, один узкий, один широкий. Узким бинтом бинтуем пальцы, широким все остальное.
2. Перекись водорода - чем больше, тем лучше - минимально 100 мл. на 1 человека.
3. Йод – достаточно 1-2 бутылочки. Обрабатывается кожа только вокруг раны.
4. Спирт медицинский.
5. Пластырь широкий – при необходимости можно будет разделить.
6. Лейкопластырь бактерицидный – чем больше, тем лучше.
7. Стерильная марлевая салфетка – применяется вместо ваты.
8. Активированный уголь – 80 – 100 таблеток. Применяется при отравлении, 1шт. на 1 кг. веса.
9. Карвалол – сердечный препарат (20 капель).

10. Эластичный бинт – 1-2 штуки.
11. Лекарство от простуды.
12. Солнцезащитный крем. Средство от давления.
13. Ингалятор при бронхиальной астме.
14. Средство от аллергии в виде таблеток, капель, спреев.
15. Для женщин – средства личной гигиены.

Алгоритм оказания доврачебной помощи в ситуациях, которые чаще всего случаются при проведении спортивно – туристских мероприятий.

Раны, кровотечение – перевязка

Опасность, которые приносят раны: сильное кровотечение, возможные ранения внутренних органов, нагноение, развитие гангрены. Остановить кровь в случае пореза, разрыва кожных покровов, легкой или тяжелой травмы очень важно, ведь большая потеря крови может привести к необратимым последствиям. Однако, чтобы правильно оказать первую помощь при кровотечении, нужно знать, что это за кровотечение, ведь только тогда можно оказать правильную первую помощь и минимизировать риски заражения, избыточной кровопотери и более серьезных последствий.

Основные виды кровотечений:

- капиллярные;
- венозные;
- артериальные;
- внутренние;

Как определить вид кровотечения:

- 1. Капиллярное:** незначительное и равномерное выделение крови из поврежденной поверхности.
- 2. Венозное:** равномерное и быстрое вытекание крови темно-красного оттенка без признаков фонтанирования; возможно формирование сгустков.
- 3. Артериальное:** пульсирующая, иногда прерывистая струя крови ярко-красного оттенка, которая вытекает с большой скоростью.
- 4. Внутреннее:** бледность кожи, холодный пот, головокружение, слабый пульс, обморок, поверхностное дыхание; отсутствие наружного кровотечения. Если кровотечение локализуется в области легких, наблюдается посинение кожи и слизистых, учащенное или затрудненное дыхание, кашель с кровью. Кровотечение в область брюшной полости может дополнительно проявляться рвотой с кровью, тахикардией, снижением давления. Гематомы возникают в случае кровоизлияния в крупные мышцы.

Что нужно предпринять:

1. Капиллярное:

- промойте рану чистой водой;
- обработайте края раны антисептиком;
- наложите марлевую повязку.

2. Венозное:

- наложите давящую асептическую повязку;
- если давящая повязка не помогает, на мягкую подкладку наложите жгут или скрученное полотенце, пояс и т.п. (расположите их ниже поврежденного участка) с приложением записки со временем наложения;
- оставлять жгут можно не более чем на 1 час в холодную погоду и на 2 часа в жаркую.

3. Артериальное:

- при отсутствии переломов поднимите конечность;
- наложите жгут (или его аналог) выше места травмы;
- на время поиска материала для жгута прижмите артерию (выше повреждения) в месте пульсации;
- при нарушении целостности определенных артерий (плечевой, локтевой, подколенной или бедренной) конечность можно приподнять и зафиксировать в согнутом положении.

4. Внутреннее:

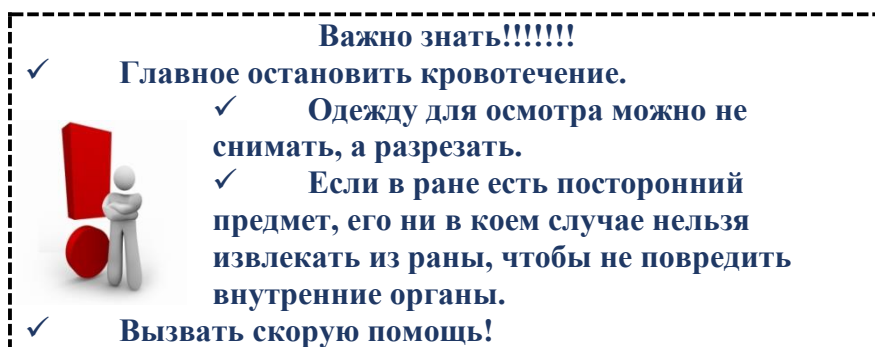
- обеспечьте неподвижность пострадавшего:
- при кровоизлиянии в грудную область устройте пострадавшего в положение полусидя и уложите валик под колени;
- при кровоизлиянии в брюшную полость переведите в положение лежа;
- несколько ослабить кровотечение поможет холод, который нужно приложить на предполагаемое место локализации кровотечения.

Обязательно вызовите скорую помощь (во всех случаях, кроме капиллярного кровотечения), ведь пострадавший человек рискует потерять много крови и даже умереть. Помните: запрещено трогать рану руками, пытаться вынуть из нее какие-либо предметы и снимать пропитанную кровью повязку. Окажите первую помощь и ждите медиков.

Обработка раны:

- Промыть рану перекисью водорода, если же перекиси не оказалось под рукой, промыть чистой водой.
- Кожу вокруг раны обработать йодом или спиртом.

- Наложить на рану – стерильную марлевую салфетку или сложенный в несколько слоев бинт, главное стерилизовать рану.
- Перевязать рану стерильным бинтом.

Вывих

Признаки вывиха в суставе: резкая деформация в районе сустава, неприродное положение конечностей. Сильная боль. Нет возможности делать, какие – либо движения в вывихнутом суставе. При желании двигать конечностью в районе вывихнутого сустава боль усиливается.

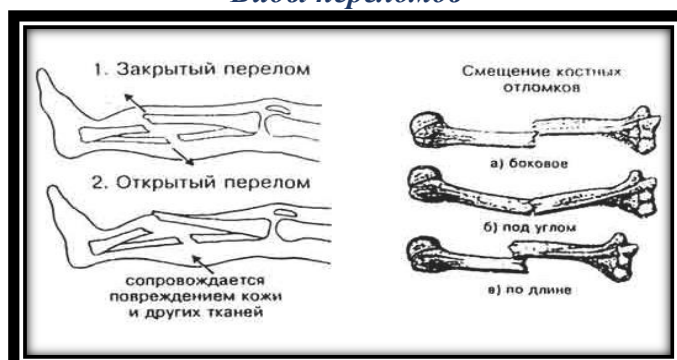
Что нужно предпринять:

- Сустав должен быть обездвижен, причем – Внимание! – в том положении, в котором он находится после травмы. Ни распрямлять конечность, ни поворачивать ее не нужно. Для фиксации сустава накладывают шину, так же, как и при переломе. Если произошел вывих тазобедренного сустава, пострадавшего нужно уложить, прибинтовать поврежденную ногу к здоровой и транспортировать в положении лежа на жестких носилках или предмете, их заменяющем;
- Приложить пузырь со льдом или другой холодный предмет (например, бутылку воды из холодильника и т.п.) к пострадавшему суставу, чтобы уменьшить отек;
- Можно дать пострадавшему обезболивающее. Подойдет Анальгин, Парацетамол, Нимесил или любой другой анальгетик. Следует помнить, что если острой боли нет, то и необходимости в приеме анальгетика нет, поскольку полное обезболивание может затруднить диагностику; Доставить пострадавшего в ближайшую больницу или травматологический пункт, либо дождаться приезда скорой помощи.

Перелом

Признаки перелома конечностей: деформация или уменьшение конечностей, необычное положение конечностей, движение в необычном месте, нет возможности самостоятельно двигаться или опираться на конечность.

Виды переломов

Первая помощь при открытом переломе:

- В такой клинической картине на поверхности туловища виднеется открытая рана, не исключено венозное или артериальное кровотечение. Первым делом требуется

предотвратить масштабную потерю крови пациентом, а затем срочно провести иммобилизацию для дальнейшей транспортировки пострадавшего в травм пункт для оказания уже профессиональной медицинской помощи. Итак, необходимо выполнить следующие мероприятия:

- Продезинфицировать открытую рану.
- Выполнить давящую повязку или наложить жгут во избежание больших кровопотерь.
- К ушибленному месту приложить холод для снятия отека, снижения интенсивности кровотечения.
- Дополнительно дать пострадавшему анальгетики в виде Анальгина, Темпалгина.
- Наложить шину и дожидаться медиков.
- При открытом переломе со смещением кости первым делом необходимо исключить самовольные попытки вправить поврежденную структуру.

Первая помощь при закрытом переломе:

Отличительная особенность травмы – отсутствие видимых ран и кровотечения.

Последовательность оказания первой помощи при закрытых переломах следующая:

- Обездвижить поврежденную кость.
- Подобрать предмет, который станет жестким фиксатором.
- Примотать его к поврежденному участку бинтом или плотным материалом, при этом не пытаться исправить нарушенную структуру кости.
- Дополнительно приложить к больному месту холод против отека.
- Дать пострадавшему анальгетик в качестве обезболивающего средства.

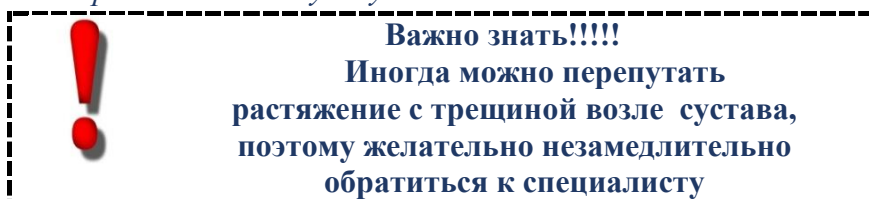
Растяжение

Признаки растяжения: в районе сустава небольшая припухлость, при этом сустав не отличается от нормального сустава, боль не сильная, движения в суставе происходят нормально, только могут сопровождаться небольшой болью.

Что нужно предпринять:

- Наложить тугую повязку, которая практически не дает двигаться суставу.
- Приложить холод или специальную мазь.
- Дать обезболивающее.

Надорванные мышцы имеют способность к регенерации. В связи с этим необходимо после получения подобной травмы как можно быстрее приступать к выполнению упражнений, направленных на растяжение мышц. К упражнениям можно приступать после снятия болевых синдромов и спада отечности. Вначале нагрузка на мышцы должна быть незначительной. Со временем ее следует увеличивать

Ожоги

Признаки ожога: покраснение, появление пузырьков на коже, кожа становится беловатого цвета, желто – коричневой или черного цвета. Пропадает чувствительность кожи.

Ожог 1-й степени характеризуется покраснением и небольшим отеком кожных покровов. Обычно выздоровление в этих случаях наступает на четвертые или пятые сутки.

Ожог 2-й степени – появление на покрасневшей коже пузырей, которые могут образоваться не сразу. Ожоговые пузыри наполнены прозрачной желтоватой жидкостью, при их разрыве обнажается ярко-красная болезненная поверхность росткового слоя кожи. Заживление, если к ране присоединилась инфекция, происходит в течение десяти-пятнадцати дней без образования рубца.

Ожог 3-й степени – омертвление кожи с образованием струпа серого или черного цвета.

Ожог 4-й степени – омертвление и даже обугливание не только кожи, но и глубже лежащих тканей – мышц, сухожилий и даже костей. Омертвевшие ткани частично расплавляются и отторгаются в течение нескольких недель. Заживление протекает очень медленно. На месте глубоких ожогов часто образуются грубые рубцы, которые при ожоге лица, шеи и суставов ведут к обезображиванию. На шее и в области суставов при этом, как правило, образуются рубцовые контрактуры.

Существует процентное соотношение степени поражения всего тела. Для головы – это девять процентов от всего тела. Для каждой руки – тоже девять процентов, грудь – восемнадцать процентов, каждая нога – по восемнадцать процентов и спина – также восемнадцать процентов.

Оказание первой помощи при поражениях такого рода должно включать в себя следующую последовательность действий:

Степени ожогов:

Что нужно предпринять:

- Быстро охладить участок поражения холодной водой 15-20 минут, химический ожог охлаждать проточной водой.
- Разрезать одежду, если есть участки, где одежда прилипла к коже, обрезать ее по краям и оставить.
- Дать обезболивающее.
- Сделать перевязку, но не тугую, чтобы не попала грязь.
- Обездвижить пораженную поверхность.
- Дать много сладкого чая или посоленной воды.

Важно знать!!!!!!

Нежелательно протыкать пузырьки и отдирать прилипшую одежду.

Желательно пораженную кожу ничем не смазывать.

Травмы глаза

Чего делать категорически нельзя!

- НЕЛЬЗЯ тереть и давить на травмированный глаз
- НЕЛЬЗЯ трогать и пытаться удалить инородное тело, торчащее из глаза
- НЕЛЬЗЯ промывать глаз, если есть вероятность проникающего ранения. Исключение: при одновременном попадании в глаз химических растворов
- НЕЛЬЗЯ пытаться нейтрализовать действие одного вещества другим (например, при ожоге раствором кислоты промывать раствором щелочи)

- **НЕЛЬЗЯ** в качестве повязки использовать вату (при проникающих ранениях ее маленькие ворсинки могут попасть внутрь глаза). Исключение: раны век с активным кровотечением

Что НУЖНО делать?

- Прежде, чем выполнять любую из указанных ниже манипуляций, **ПОМОЙТЕ РУКИ**
- Успокойте пострадавшего

Раны век

- Осторожно очистите область повреждения от загрязнений водой или антисептическими растворами
- Можно приложить холод (БЕЗ давления на глаз), закрыть рану чистой повязкой
- Если кровотечение достаточно сильное, можно сделать повязку из ваты и марли или под повязку на рану положить гемостатическую губку
- Обратитесь в специализированный травм пункт

Чувство соринки в глазу

При активном моргании и слезотечении попавшие в глаз маленькие соринки, как правило, выходят самостоятельно. Если этого не произошло, то:

- Внимательно осмотрите глаз при хорошем освещении, оттяните нижнее веко – часто соринки расположены именно там
- Если вы обнаружили соринку, то попробуйте вымыть ее водой (ни в коем случае не пытайтесь удалить платком, ватой или – тем более! – пинцетом, не трогайте глаз!)
- Независимо от результата, закапайте в глаз антибактериальные капли (например, Альбуцид 20%, Левомецетин 0,25% или Витабакт 0,05%)

Укусы насекомых

Признаки укуса: Боль, опухоль, покраснение, чесотка.

Что нужно предпринять:

- Вытянуть жало.
- Приложить что – то холодное, или смоченную в уксусе салфетку.
- Смазать противовоспалительным средством.
- При укусах в лицо, шею, рот – быстро транспортировать пострадавшего в больницу.

Укус клеща - очень опасен. При укусе клещ выделяет специальное вещество, которое действует по принципу анестезии. Это значит, что человек не почувствует сам процесс укуса. А значит не сможет оперативно отреагировать.

Признаки укуса клеща: слабость, сонливость, озноб, ломота в суставах, светобоязнь.

Клещ

Укус клеща

Что нужно предпринять:

- Извлечь клеща из места поражения выкрутив его против часовой стрелки.

Важно знать!!!!

Самые опасные укусы в шею, лицо, рот, язык - происходит отек, который перекрывает дыхательные пути и человек может задохнуться

Укусы ядовитых змей

Признаки укуса змеи: боль в ране, незначительная опухоль в районе укуса, опухоль укушенной конечности, слабость, головная боль, боль в животе, рвота, отдышка.

Укус змеи

Оказание первой помощи при змеином укусе:

- Для того чтобы яд не имел возможности распространяться по организму в ускоренном темпе, постарайтесь двигаться как можно меньше. Пострадавшему ни в коем случае нельзя передвигаться самостоятельно. Его сразу же следует уложить и обеспечить ему полный покой. Плюс ко всему пораженной области следует обеспечить полную неподвижность, при этом зафиксировав ее при помощи бинта.
- В случае змеиного укуса следует тут же высосать из пораженного места яд. В данном случае необходимо сдавить зубами ткань, находящуюся вокруг ранки, при этом одновременно высасывая и выдавливая жидкость. Полученную жидкость следует как можно быстрее сплюнуть. Весь этот процесс занимает, как правило, пятнадцать – двадцать минут. За этот промежуток времени извлекается примерно двадцать – пятьдесят процентов яда.
- Производим дезинфекцию раны посредством зеленки либо йода, после чего накладываем тугую повязку на место поражения. Чем сильнее будет развиваться отек, тем слабее нужно делать повязку. Таким образом, удастся избежать поражения мягких тканей.
- Пострадавшему следует употреблять огромное количество жидкости, а именно воды, чая и так далее. Это даст возможность очистить организм от имеющегося яда гораздо быстрее.
 - Если понадобится, сделайте массаж сердца и искусственное дыхание.

При укусе змеи не рекомендуется:

- Вырезать пораженный участок либо крестообразно его разрезать. Разрезы такими предметами как стекло, нож и другими могут стать причиной развития инфекции.
- Делать прижигания в месте поражения такими раскаленными предметами как порох либо угли от костра.
- Выше места поражения накладывать жгут. Это только ухудшит общее самочувствие пострадавшего, а также повысит риск его гибели.
- Употреблять спиртные напитки. Уясните себе, алкоголь – это не противоядие, он не дает возможности яду выйти из организма, так как только усиливает его воздействие.

Важно знать!!!!!!!

- ✓ Понаблюдайте за больным 2 часа, если не появятся симптомы отравления, значит, укус был не ядовитым.
- ✓ Нужно запомнить змею.

✓ С местом укуса проведите те же действия, что и с раной.

Носовое кровотечение

Признаки кровотечения: кровь из носа при ударах или появление крови само по себе без видимых причин.

Что нужно предпринять:

- Посадить пострадавшего, голову наклонить вперед.
- Стиснуть ноздри с боков на десять минут.
- После остановки кровотечения не удалять сгустки крови, не делать больших физических нагрузок.

Потеря сознания

Признаки обморока: человек бледнеет, холодный пот, слабость в конечностях, потеря сознания.

Что нужно предпринять:

- Положить пострадавшего на спину, горизонтально с немного поднятыми ногами.
- Расстегните воротник или освободите от одежды что мешает свободному дыханию.
- Обеспечить доступ свежего воздуха.
- Оботрите лицо, шею платком смоченной в холодной воде.
- Если потеря сознания произошла на улице, то нужно перенести пострадавшего в прохладное место, если в помещении, то открыть окна.

Утопление

К утоплению может привести: купание в незнакомых местах, прыжки в воду в незнакомых местах, катание по тонкому льду.

Что нужно предпринять:

- Вытащить пострадавшего из воды.
- Проверить наличие пульса, если есть, то удалить изо рта, носа грязь и песок.
- Приступить к проведению искусственного дыхания.
- При появлении воды во рту положить на живот, затем обеими руками приподнять и потрясти для того, чтобы из желудка и дыхательных путей вылилась вода.
- Главное искусственное дыхание и массаж сердца.
- Если есть возможность вызвать скорую помощь.

Важно знать!!!!

Утонувший, даже при быстром извлечении из воды напоминает мертвого. При спасении утопающего нельзя терять времени, проводить реанимационные действия до прибытия скорой медицинской помощи.

Реанимация

Тяжелые травмы и болезни могут привести к остановке, дыхания, а дальше смерти человека.

Признаки клинической смерти: отсутствие пульса, потеря сознания, отсутствие самостоятельных дыхательных движений, широкие зрачки.

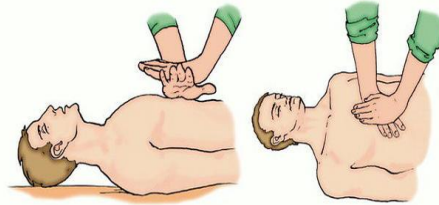
Что нужно предпринять:

- Проверить пульс, дыхание.
- Положить пострадавшего на спину (твердую поверхность).
- Расстегнуть одежду, очистить рот и нос, закинуть голову назад, открыть рот.
- Начать искусственное дыхание и массаж сердца.

Общий порядок действий при искусственном дыхании и не прямого массажа сердца

- ✓ Положите пострадавшего на твердую поверхность, так как массаж сердца на кровати не принесет никакой пользы.
- ✓ Возьмите одной рукой за подбородок пострадавшего, другой рукой зажмите нос. Немного запрокиньте его голову и откройте рот.

- ✓ **Сделайте два вдоха. Плотно обхватите губами рот пострадавшего и сделайте сильный, но плавный вдох.**
- ✓ **Положите ладони на грудь пострадавшего. Выпрямите руки и начинайте делать массаж. Сделайте 30 надавливаний.**
- ✓ **Продолжайте делать реанимацию до приезда медицинской помощи.**

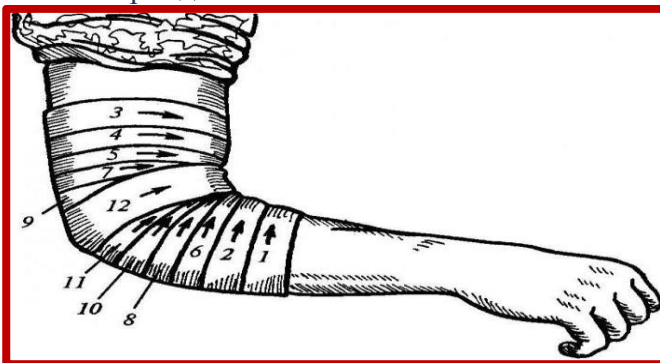
Повязки

Повязка – это особый перевязочный материал, с помощью которого закрывают рану. Сам процесс наложения повязки на раневую поверхность называют перевязкой. Существует достаточно огромное количество разных повязок. Классифицируются эти повязки по трем основным моментам: по виду перевязочного материала, по способу фиксации повязки и по назначению.

При наложении повязок необходимо придерживаться следующих основных правил:

1. Чтобы не вызывать излишней боли, при перевязке поддерживать поврежденную часть тела.
2. Бинт держать в правой руке скаткой вверх, в левой удерживать повязку и разглаживать ходы бинта. Бинт раскатывать, не отрывая от поверхности тела, обычно слева направо, каждым последующим ходом перекрывая предыдущий наполовину.
3. Верхнюю одежду в зависимости от характера раны, погодных и местных условий или снимают, или разрезают по шву.

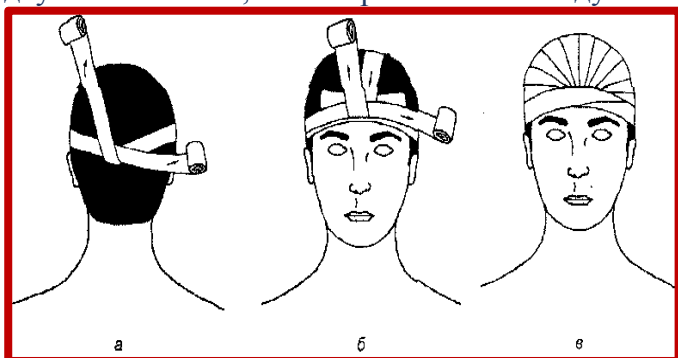
1. *Черепашья*. Обычно на область коленного или локтевого суставов накладывается *черепашья* повязка ввиду особенностей строения этих сочленений. Зная технику наложения, можно себе или другому человеку быстро и правильно оказать помощь при получении травмы либо в период восстановления после нее:

2. *Спиральная*. Повязку накладывают на конечности и туловище, когда требуется закрыть большое по протяженности повреждение. Начинают с наложения циркулярной повязки, желательна в стороне от зоны повреждения:

3. **Шапочка Гиппократа** представляет из себя одну из разновидностей возвращающейся повязки на голову, которая накладывается с использованием либо двуглавого бинта, либо скрепленных между собой бинтов шириной 10см.

4. **Крестообразная. Повязка** накладывается на участки тела сложной конфигурации — грудная клетка, тыльная поверхность кисти, затылок или суставы конечностей. В данной повязке каждый тур бинта на 2/3 перекрывает предыдущий.

Шины

При наложении шины нужно помнить основное правило: шина накладывается с таким расчетом, чтобы закрепить два сустава - один выше, а второй ниже перелома. Исключением являются переломы плеча и бедра, когда шина должна фиксировать три, т.е. все суставы конечности.

- шины накладывается поверх одежды, подгоняются по здоровой конечности;
- перед наложением шины дать обезболивающие препараты;

Шина не только обездвиживает сломанную кость или вывихнутый сустав, но поддерживает и защищает его поврежденную часть.

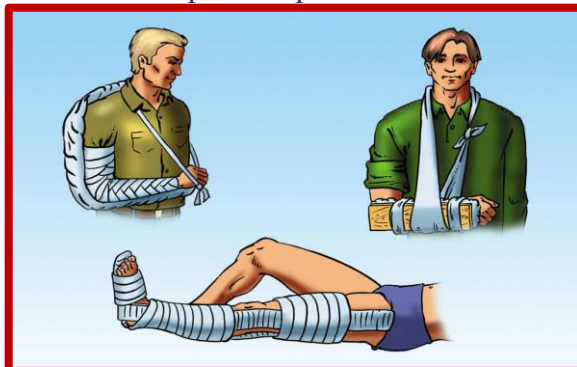
Она также:

- уменьшает боль;
- помогает избежать шока;
- предотвращает усугубление травмы.

Перелом ноги

Перелом предплечья и голени

Перелом позвонков

Транспортировка пострадавшего

Важно знать!!!!!!!

✓ Пострадавшего можно переносить лишь в том случае, если нет надежды на быстрое прибытие медицинской помощи или его нужно немедленно удалить из опасных для жизни условий.

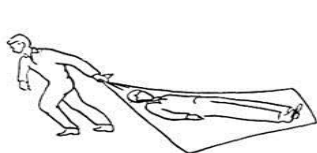
✓ Должен быть командир, который будет регулировать ход действия.

Прежде чем транспортировать пострадавшего!!!

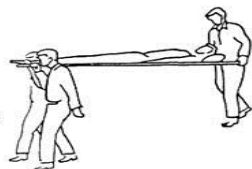

- Если пострадавшего необходимо перенести на другое место, попытайтесь, прежде всего, оценить природу и степень тяжести травм, особенно, если это касается травмы шеи и позвоночника. Осмотрите голову, шею, грудь и живот, все конечности, которые в случае повреждения следует поддерживать во время переноски.
- Если травмы пострадавшего (который, тем не менее, находится в сознании и свободно дышит) показались вам серьезными, тогда старайтесь транспортировать его точно в такой же позе, в какой он находился.
- Избегайте транспортировки пострадавшего с серьезной сдавливающей травмой - это может сильно ухудшить его состояние

Способы транспортировки пострадавшего:

Транспортировка на одеяле

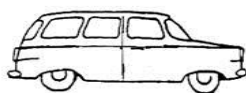
Транспортировка на носилках

"Замок"

Палки продеты в пальто

Автомобилем

Важно знать!!!!!!!

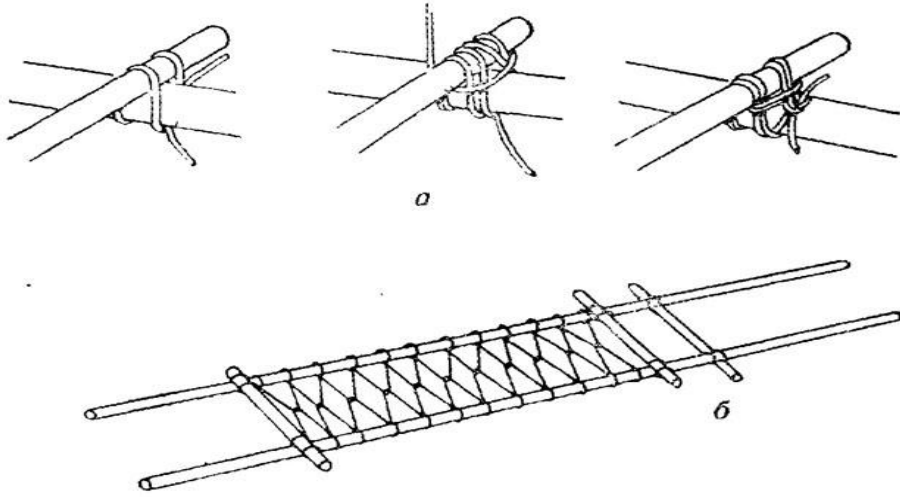
Транспортировка пострадавшего при переломе позвоночника обязательно требует жесткой поверхности !

✓

Но если вы в походе и длительность транспортировки составляет большое расстояние, приходится делать жесткие носилки. Их можно сделать из подручных средств. Для этого понадобятся: ровные шесты и веревка.

Жесткие носилки

Әлеуметтік серіктестік

Қалалық жас туристер стансасы өз жұмысын жандандыру, балалар мен жасөспірім туризмін, өлкетануды, насихаттау, функционалдық сауаттылықты дамыту, тәжірибені тарату, пікір алмасу мақсатында осы өзге мекемелермен тығыз байланыста жұмыс атқарып келеді. Жұмыс істеу бағыттары туристік-өлкетану бағытында кездесулер, кештер, жорықтар, экскурсиялар, семинарлар, байқаулар, шебер-класстар, біркүндік демалыс лагерін ұйымдастыру, студенттерді тәжірибеден өткізу және тағы да басқа көптеген іс-шараларды атқару болып табылады.

Туристер стансасы республика, облыс, қала бойынша көптеген орталықтармен: Республикалық қосымша білім беру және оқу-әдістемелік орталығымен, Батыс Қазақстан облыстық балалар-жасөспірімдер туризм және экология орталығымен, «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» акционерлік қоғамының филиалы Ақтөбе облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институтымен, облыстың төтенше жағдайлар Департаментімен, Ақтөбе облысының дене шынықтыру және спорт басқармасымен, ҚБ «Ақтөбе облысының спорттық бағдарлау федерациясымен», Ақтөбе облыстық ғылыми-тәжірибелік орталығымен, «Ақтөбе - Дарын» өңірлік ғылыми-тәжірибелік қосымша білім беру орталығымен, «Педагогтар мен зияткер балалардың халықаралық академиясы» қоғамдық қорымен, «Asyl Ustaz» қоғамдық бірлестігімен және де жоғары оқу орындар ішінде Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетімен, С.Бәйішев атындағы Ақтөбе университетімен, музейлер ішінде Кеңес Одағының батыры Ә.Молдағұлова атындағы облыстық мемориалдық музейімен, Облыстық тарихи-өлкетану музейімен, Ақтөбе облыстық өнер музейімен, сонымен қатар Қобда ауданындағы Әлия патриоттық тәрбие беру орталығы және Қобыланды батыр мемориалдық кешенімен, кітапханалар ішінде С.Бәйішев атындағы облыстық-әмбебап кітапханасы және Н.Байғанин атындағы облыстық балалар кітапханасымен ынтамақтастық қызметте жұмыс жасайды.

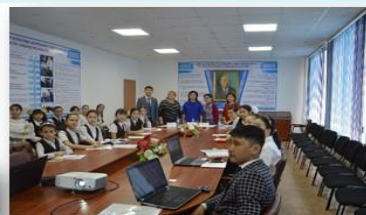
Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейімен

«Asyl Ustaz» қоғамдық бірлестігімен

Кеңес Одағының батыры Ә.Молдағұлова атындағы облыстық мемориалдық музейімен

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетімен

Н.Байғанин атындағы Ақтөбе облыстық балалар кітапханасымен

Қалалық жас туристер стансасының ынтымақтастық қызметі

Жетістіктер – басты назарда!

Педагогтарға шығармашылық шеберліктерін шыңдау, кәсіби қорын кеңейту және тәжірибе алмасу мақсатында қосымша білім беретін педагогтарымыз дәстүрлі өткізілетін қалалық, облыстық және республикалық байқаулар мен жарыстарға белсене қатысып, жүлдегерлер атануда.

Педагогтарымыз Бекбергенова А.И., Шуренбаев Н.О., Утарбаева А.Б., Нурмаганбет Н.Ж., Кубашева А.М. «Қазақстан саяхатшысы» төсбелгісінің иегерлері, Бекбергенова А.И., Шуренбаев Н.О. және Утарбаева А.Б. «Туризм нұсқаушысы» төсбелгісінің иегерлері, Бекбергенова А.И., Ногаева Б.К. «Туризм саласының үздігі» төсбелгілерінің иегерлері және Москва қаласындағы А.А.Остапец-Свешников атындағы Халықаралық балалар-жасөспірімдер туризм және өлкетану академиясының корреспондент мүшелері. Сонымен қатар педагогтарымыз ҚР даму инвестициясы және ҚР Білім және Ғылым министрлігінің алғыс хаттарымен, құрмет грамотасымен марапатталды.

Білім нәрін сусындатып жүрген жандармен

2019 жылы Қазақстан Республикасы индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі геология және жер қойнауын пайдалану комитеті төрағасынан жас геологтардың олимпиадасын ұйымдастыруға және өткізуге атсалысқаны үшін Алғыс хатпен марапатталды. 2020-2021 оқу жылында «Zhubanov University-2021» «Кәсіптік практиканың үздік базасы - Creating the future» конкурсына қатысып, 3 орын алып, дәрежелі дипломмен марапатталды. «Самғау» Республикалық ғылыми-әдістемелік орталығымен тығыз байланыста жұмыс атқару барысында жыл соңында алғыс хатпен және «Лучший социальный партнер - 2021» кубогымен марапатталды.

Қазақстан Туристік Одағы «Балалар - жасөспірімдер туризмінің нұсқаушысы» атағы және төс белгісі

«Туризм саласының үздігі» төс белгісі, Академик, балалар және жасөспірімдер туризмі және өлкетану мамандығы бойынша корреспондент мүшесі

КУӘЛІК

«Қазақстан саяхатшысы» белгісі

«Qalalyq jas tyrister stansasy» MKQK

Педагогтардың жетістіктері

«Qalalyq jas tyrister stansasy» MKQK

«Qalalyq jas tyrister stansasy» MKQK

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті «География және тарих» кафедрасының филиалдар арасында өткізілген байқаудағы жеңіс!

БҒМ, Ғылым және мәдениет министрлігінің қолдауымен Қазақстан Республикасының Ғылым және мәдениет министрлігінің қолдауымен

Қазақстанның Ұлттық ЮНЕСКО клубтарының Федерациясы
Қазақстанская Национальная Федерация Клубов ЮНЕСКО

Нравится nurbek_sherkesh и еще 36 turizm_aktobe 2021 жылдың наурыз-мамыр айларында Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінде «Кәсіптік практиканың үздік базасы CREATING THE FUTURE» байқауы өткізілді. Байқауға университеттің өндірістік базасы ретінде стансамыз қатысқан болатын. Нәтижесінде, Қалалық жас туристер стансасы-3 орынға ие болды. ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ. 🌟🌟🌟 @rumcdo_official @bilim_akimat @obrazovanie_gorod_aktobe @zhubanov_official

Нравится nurbek_sherkesh и еще 36 turizm_aktobe 2021 жылдың наурыз-мамыр айларында Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінде «Кәсіптік практиканың үздік базасы CREATING THE FUTURE» байқауы өткізілді. Байқауға университеттің өндірістік базасы ретінде стансамыз қатысқан болатын. Нәтижесінде, Қалалық жас туристер стансасы-3 орынға ие болды. ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ. 🌟🌟🌟 @rumcdo_official @bilim_akimat @obrazovanie_gorod_aktobe

Нравится nurbek_sherkesh и еще 36 turizm_aktobe 2021 жылдың наурыз-мамыр айларында Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінде «Кәсіптік практиканың үздік базасы CREATING THE FUTURE» байқауы өткізілді. Байқауға университеттің өндірістік базасы ретінде стансамыз қатысқан болатын. Нәтижесінде, Қалалық жас туристер стансасы-3 орынға ие болды. ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ. 🌟🌟🌟 @rumcdo_official @bilim_akimat @obrazovanie_gorod_aktobe

Нравится nurbek_sherkesh и еще 36 turizm_aktobe 2021 жылдың наурыз-мамыр айларында Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінде «Кәсіптік практиканың үздік базасы CREATING THE FUTURE» байқауы өткізілді. Байқауға университеттің өндірістік базасы ретінде стансамыз қатысқан болатын. Нәтижесінде, Қалалық жас туристер стансасы-3 орынға ие болды. ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ. 🌟🌟🌟 @rumcdo_official @bilim_akimat @obrazovanie_gorod_aktobe

***«Біз сәлумыз балдаймыз -
Достықты біз таңдаймыз!»***

«ДОСТЫҚ» жазғы және «БАТЫР» шатырлы лагерлері

Қалалық жас туристер стансасы жанындағы «Достық» лагерінде ұжым қызметкерлері жылма-жыл мектеп оқушыларының жазғы демалысын спорттық-туристік бағытта тиімді өткізуге ат салысып келеді. «Достық» жазғы лагеріндегі әр маусымы экологиялық-биологиялық, спорт-туристік, ғылыми-техникалық және мәдени-танымдық бағыттарында ұйымдастырылып өткізіледі. Лагерімізде балалардың жазғы демалысын тиімді ұйымдастыру үшін барынша жабдықталған. Лагерде жалпы демалыс маусымының төрт кезеңінде де аз қамтылған отбасы, көп балалы ата-аналардың балалары, жетім және ата-ананың қамқорлығынсыз қалған 1000-нан астам балалар тегін ақысыз демалады. «Достық» жазғы лагері - балалар үшін таптырмас жазғы демалыстағы тынығу орны. 12 күн бойы балалар спорттық, туристік, экологиялық-биологиялық бағыттағы үйірмелермен қатар ән, би, актерлік шеберлік, бейнелеу және ұлттық нақыштағы тұрғызылған киіз үйде қолөнер «Шеберлер ауылы» үйірмелеріне қатысады. Мәдени бағыттағы үйірмелерге қатысқан балалар өнерлерін сахнаға алып шықса, экологиялық-биологиялық, бейнелеу және қолөнер үйірмелеріндегі балалардың жұмыстарынан «Табиғи бұйымдардан балалар жасаған ғажайып» атты көрмелер, балалар алаңы жасақталып ұйымдастырылады. Ал спорттық туризм үйірмесінде балалар шатыр құруды, алау жағуды, түрлі туристік жол кедерігілерінен өтіп, туристік эстафеталарға қатысады. Үйірмеге әсіресе ер балалар үлкен қызығушылықпен белсене қатысады. Сонымен қатар лагерде ашық аспан астындағы балалар бассейні бар. Бұл балдырғандардың қауіпсіздігі үшін тиімді әдіс және денсаулықтың шынығуына үлкен әсері бар. Салауатты өмір салтын насихаттау барысында балалардың бассейнге барар жолында туристік кедергілер мен био жолдар жасалған. Лагерде бүлдіршіндердің әрбір күнін ерекше өткізу бағытында, күнбе - күн қызықты түрлі мәдени, зияткерлік және тағы басқа да шаралар ұйымдастырылып өткізіліп отырады. Лагерь жұмысымен қосымша балаларға қаламыздың мәдени орталықтарымен тығыз байланыс орнатылады. Атап айтар болсақ, Т.Ахтанов атындағы драма театры, «Алақай» қуыршақ театрының қойылымдарын көрсетсе, Ақтөбе қалалық «Мәдениет» үйі, Н.Байғанин атындағы кітапхана, Кеңес Одағының Батыры Ә.Молдағұлова атындағы облыстық мемориалдық музей қызметкерлері де лагерь балаларының көңілін көтеру, білімдерін толықтыру, шаттандыру мақсатында түрлі шаралар мен тренингтер, концерттер өткізеді.

Достық лагері жанында бесінші жыл қатарынан «Батыр» шатырлы лагерінде балалар дала жағдайында жазғы демалыстарын қызықты өткізуде. ҚЖТС ұжымы 12-15 жас аралығындағы балалар үшін 5 күндік туристік-экскурсиялық бағдарламасымен «Батыр» шатырлы лагерь жұмысын ұйымдастырады. Лагердің әр маусымы спорт-туристік, мәдени-танымдық, бағыттарында ұйымдастырылып өткізіледі. Лагердегі балалардың әр күнін қызықты өткізу үшін тәрбиешілер мен тәлімгерлер, қосымша білім беру педагогтері, туризм инструкторлары тынбай қызмет атқарады. Балаларға спорттық-туристік жарыстар мен эстафеталар ұйымдастырылады. «Батыр» шатыр лагерінің ерекшелігі – үнемі спорт-туристік бағытында жұмыстар жүргізіледі. Лагерде балалар дала жағдайында тұруды, алау жағуды, компаспен

жұмыс жасауды, түрлі туристік жол кедергілерінен өтуді, алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуді, туристік түйіндер байлауды, топографиялық белгілермен жұмыс жасауды үйренеді. Сонымен қатар, демалыс барысында жаяу жорықтарға шығып, шатыр құруды және жинауды, алау жанында бардтық әндерді үйренуді, дала жағдайында шыңдалу дағдыларын меңгереді. Балалардың жүзінен күлкі, жүрегінен жалын, саналы сезім төгілсе, онда ұрпағымыздың денінің саулығы.

Бала – біздің жарқын болашағымыз! Сондықтан балалардың жазғы демалысын жоғары деңгейде өткізу біздің парызымыз! Лагерлерде балалар өздеріне достар тауып, жандары жайлы, демалыстары қызықты өткендігін балалардың жүздерінен байқауға болатын.

2013 жылы Достық лагері Облыстық кәсіподақтар кеңесінің жариялаған «Ең үздік қала сыртындағы лагерь» атанды. Ал 2018 жылы Астана қаласының 20 жылдығына орай Ақтөбе облысының жазғы демалыс лагерлерінің демалушылары арасында өткен «Астана-жеңісімді саған арнаймын!» атты облыстық балалар Спартакиадасына белсене қатысып, жалпы командалық есепте жүлделі 1 орынды иеленді.

Біздің басты мақсатымыз өскелең ұрпақтың бос уақыттарын ұтымды ұйымдастыру, салауатты өмір салтына тәрбиелеу, өлкеміздегі балалар және жасөспірімдер туризмін насихаттау, дамыту және белсендіру. Барлық стансаның нәтижесі ұжымның үлкен еңбегінің арқасында жүзеге асып келеді. Ал, біздің станса өз кезегінде, келесі 2021-2022 оқу жылына арналған жұмыс жоспары барысында, Елбасы қойған мақсаттарды іске асыру үшін барлық мүмкіндіктерді жасауға тырысады, өйткені «өткенге мақтаныш, болашаққа деген прагматикалық баға және оң көзқарас – біздің еліміздің жетістігінің кепілі.

Спорт – денсаулық кепілі

Кездескенше, Достық!!!

«Батыр» шатырлы лагері

«Qalalyu jas tyrister stansasy» MҚКК

unesco

Қазақстандық Ұлттық
ЮНЕСКО клубтарының
Федерациясы

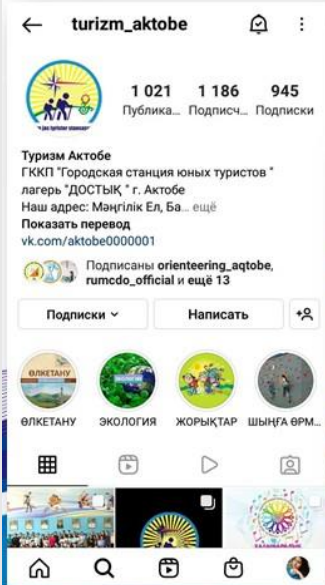
Байланыс үшін мәліметтер

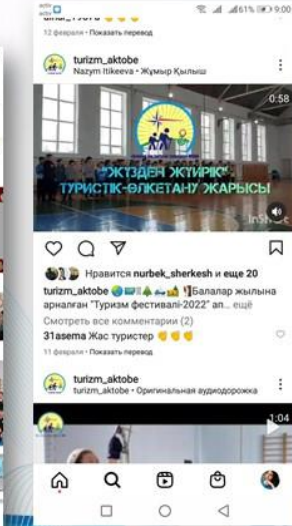
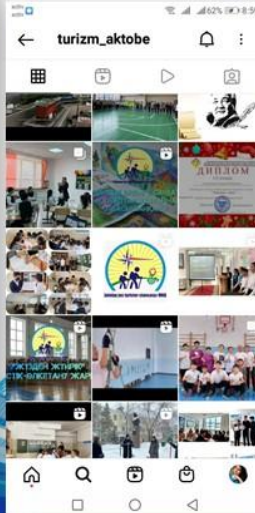
«Qalalyq jas tyrister stansasy» MKQK

Білім ұйымының ашықтығы Открытость организация образования

Қазақстанның
Ұлттық ЮНЕСКО
Клубтарының
Федерациясы
Казхстанская
Национальная
Федерация
Клубов ЮНЕСКО

https://instagram.com/turizm_aktobe?igshid=YmMyMTA2M2Y=

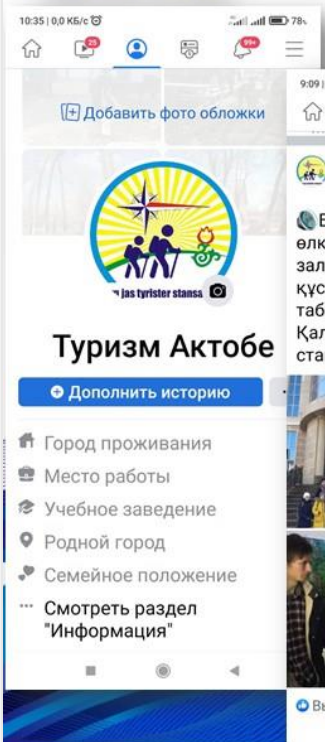

«Qalalyq jas tyrister stansasy» MKQK

Білім ұйымының ашықтығы Открытость организация образования

Қазақстанның
Ұлттық ЮНЕСКО
Клубтарының
Федерациясы
Казхстанская
Национальная
Федерация
Клубов ЮНЕСКО

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100023960109186>

«Qalalyq jas tyrister stansasy» MKOK

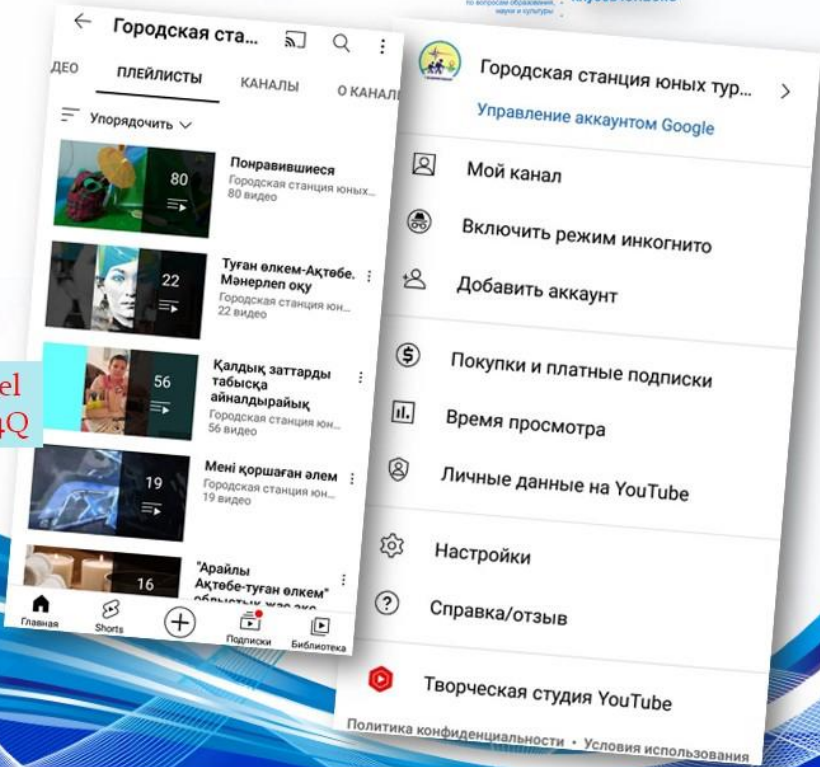
YouTube каналының болуы Наличие канала YouTube

Казакстандык
Улттық ЮНЕСКО
Клубтарының
Федерациясы
Қазақстандық
Национальдық
Федерация
Клубов ЮНЕСКО

<https://youtube.com/channel/UC1-pLlRfXpUd3vamEiSvi4Q>

«Qalalyq jas tyrister stansasy» MKOK

Білім ұйымының ашықтығы Открытость организация образования

Казакстандык
Улттық ЮНЕСКО
Клубтарының
Федерациясы
Қазақстандық
Национальдық
Федерация
Клубов ЮНЕСКО

Сайт: Zhastur – Aktobe

